

marec 2022

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Martin Hesko

mesto trnava ■ ročník XXXIII ■ číslo 2 ■ nepredajné!

Čitatelia života

Po rokoch som sa opäť vydal na pár dní a túr do Tatier. Usadil som sa do ranného rýchlika a už pred prvou zastávkou som spozoroval niekoľko zmien. Vlak nepraskal vo švíkoch, utíchla aj riava konverzácie a spíška slov vo vagóne. Väčšina spolucestujúcich upriamene sledovala mihajúce sa obrazy, avšak nie ubiehajúcej krajiny, ale virtuálneho sveta na monitoroch svojich mobilov a notebookov. Byť stále in. Tu i tam. Nepostačuje nám už zväčšujúca sa rýchlosť presúvania dopravnými prostriedkami, ktorá skraca trasu medzi viacerými miestami, ale intenzívne zväčšujeme aj počet podnetov pre myslenie, ktoré dosahuje už roky kritické množstvo nestráviteľných informácií. Zostávajú bez kontextu, ktorý im upravujeme podľa vlastných predstáv o svete.

Na pohľad je tak paradoxne čoraz jednoduchší, ale pre porozumenie oveľa neprehľadnejší.

Otvoril som si knihu, no po niekoľkých riadkoch som upriamil zrak na kolorit okolitej krajiny, premýšľajúc pritom o prednostiach knihy a pomalého čítania. Základnou prednosťou je sloboda nastaviť si vlastný rytmus čítania, a tým aj spôsob porozumenia a pohybu v krajine myslenia. Zastavenia tu neurčuje cestovný poriadok, ba ani autor knihy, ale vnútorné vnímanie a rozpoloženie každého z nás. Kniha rešpektuje autonómnosť i slobodu čitateľa. Možnosť nastaviť si vlastné tempo, v ktorom pomalosť je viac ako rýchlosť, vytvára priestor pre každé slovo, ktoré môže odznieť v rôznych alternatívach a nemusí sa stratiť vo valiacom sa prúde nového. Text plynie viac do hĺbky ako do diaľky, v ktorej nám často unikajú detaily i kontext jedinečného. Z hĺbky koreňov, z ktorých vyrastá, sa postupne odhaľuje zmysel nielen vypovedaného, ale aj toho, čo zostalo slovami neuchopené v prázdnych medzerách medzi vetami. Dochádza k vzácnemu spojeniu slova a myslenia, reálneho a možného. K bezčasiu.

Aj preto už netúžim vidieť všetko. Nejde to. Chceme pomaly čítať román života, ktorý mám v rukách a nesnímam o tom, vymeniť ho za iný. Prestal som hľtať slová a opustil naivitu mladosti, čím skôr vedieť, ako sa to skončí, či kritizovať spôsob písania alebo nekomplexnosť diela. Naopak, vraciam sa k slovám, ktoré ma vytrhli z bežného fungovania, listujem opätovne v predchádzajúcich stránkach, hľadajúc ďalšie interpretácie poznaného. Každý deň sa teším na nový riadok, tak ako na ten pred ním. Podobá sa to mojej radosti z dobrej rannej kávy. Je síce vždy tá istá, ale každým dňom, každou skúsenosťou iná, plnšia. Potvrďuje predchádzajúce a vrstvý pocit, myslenie i skúsenosť do nezabudnuteľnosti.

V tej pomalosti čítania i pitia kávy, v tom nenápadnom dotyku blízkeho i vzdialeného, chute i vône, videného i mysleného, žitého a sprostredkovaného občas zachytíme tep a harmóniu toho, čoho sme súčasťou. Toho, čo sa v množstve často stráca, čo pri rýchlom toku informácií uniká. Zmysel a kontext každého slova, každej knihy, každého dňa i každého človeka. Ten moment spojenia slova s obrazom, srdca s dušou, kde jedno odkazuje na druhé s vedomím neuchopiteľnosti celku.

V rýchliku, pri pomalosti čítania knihy i krajiny, som našiel cestu, na ktorej sme nielen čitateľmi života.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Simona Jurčová,

Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Počítačové spracovanie: Filip Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

Veronika Majtánová

Mestská samospráva rozbieha práce na komplexnej rekonštrukcii Hajdóczyho ulice.....

Ulica Jána Hajdóczyho, jedna z najproblematickejších komunikácií v Trnave, sa po viacerých komplikáciách konečne dočká komplexnej rekonštrukcie. Na úseku od Univerzity sv. Cyrila a Metoda až za križovatku s Maximiliána Hella dôjde k výmene povrchov i obnove celého uličného priestoru. Ide o jednu z najväčších investícií mesta v oblasti dopravy v tomto roku. Vo verejnom obstarávaní sa podarilo znížiť pôvodnú odhadovanú sumu diela o takmer 20 percent na 1,376 milióna eur

Práce sa začnú v utorok 1. marca, mali by trvať 26 týždňov a budú postupovať v štyroch etapách:

Prvá etapa od začiatku areálu Slávia po križovatku s Legionárskou má trvať osem týždňov. Rekonštrukcia v druhej etape od križovatky s Legionárskou po križovatku s Cukrovou a Pažitnou je rozvrhnutá na šesť týždňov, rovnako aj tretia etapa od križovatky s Cukrovou a Pažitnou po križovatku so Slnecnou a štvrtá etapa od križovatky so Slnecnou po križovatku s Maximiliána Hella + päťdesiat metrov.

Počas celej prestavby bude nevyhnutná úplná uzávera Ulice Jána Hajdóczyho v závislosti na jednotlivých etapách. Vstup bude možný iba pre peších, osobná doprava sa dostane len na komunikácie napájajúce sa na Ulicu Jána Hajdóczyho. Parkovanie bude možné v priľahlých uličkách, všetky uzávery a obmedzenia dopravy budú vyznačené dočasným dopravným značením odsúhlaseným Okresným dopravným inšpektorátom. O ďalších podrobnostiach budeme verejnosť včas informovať. Mesto žiada občanov o rešpektovanie dopravných obmedzení, aby sa práce na rekonštrukcii ulice mohli zrealizovať bez zbytočných komplikácií. Na časti komunikácie dôjde k zmene



Flakatá Hajdóczyho sa zmení na upravené, estetické miesto. (foto: vm)

organizácie dopravy: úsek od vstupu do areálu AŠK Slávia po križovatku s Cukrovou a Pažitnou bude jednosmerný. Ďalej bude pokračovať obojsmerná premávka, rovnako aj na úseku od Univerzity sv. Cyrila a Metoda po vstup do areálu AŠK Slávia.

Na úseku od AŠK Slávia po Cukrovú ulicu pribudne cyklotrasa. Všetky existujúce chodníky budú zrekonštruované a dostanú dláždený povrch, priechody pre chodcov budú osvetlené a pred hlavným vstupom do AŠK Slávia budú vytvorené kolmé a pozdĺžne parkovacie miesta. Pozdĺžne parkovacie miesta budú vytvorené aj v smere od hlavného vstupu do AŠK Slávia až po koniec rekonštruovaného úseku.

Obnovou prejde aj verejná osvetlenie, ktoré bude nahradené LED svietidlami, na celom úseku sa zrealizujú sadové úpravy a pribudne i nová zeleň. Nové stromy budú dodané v špeciálnych prekorených bunkách, ktoré zabezpečia, aby korene drevín nezasahovali do inžinierskych sietí a mali lepšie podmienky na rast.

Vďaka rekonštrukcii sa toto miesto zmení na nepoznanie a funkčne i vizuálne sa pozdvihne o niekoľko úrovní vyššie.

Časť prác na obnove tejto komunikácie sa začala už minulý rok výmenou plynovodu, vodu a iných inžinierskych sietí v réžii ich správcov. Teraz sa rozbehnú práce na rekonštrukcii v gescii mesta. ■

Elena Ursinyová

Na novej lávke v Kamennom mlyne už chodcom a cyklistom nebudú hroziť kolízie s autami

Mamičky s kočíkmi, rodiny s deťmi, ďalší chodci a cyklisti sa už v Kamennom mlyne nebudú musieť obávať kolízie s automobilmi na úzkej ceste do Bieleho Kostola. Mestská samospráva vyhlásila verejnú súťaž na dodávateľa stavby lávky pre chodcov a cyklistov na Kamenej ceste. Predpokladaná cena stavby je 1 094 179,25 eur, financovaná má byť s podporou eurofondov. Termín na jej realizáciu je desať mesiacov od začiatku prác.

Lávka nadviaže na jestvujúci cyklochodník a dokončí prepojenie od Vodárne až do Bieleho Kostola. Bezpečnosť trasy je prvoradá, preto sa ešte pred začiatkom stavby musí uskutočniť výrub náletových stromov, ktoré narúšajú stabilitu hrádze, kvôli preschnutosti, nevyváženému rastu či postihnutiu hubovými ochoreniami nemajú perspektívu dlhodobého prežitia a môžu ohrozovať prechádzajúcich ľudí. Štátna ochrana prírody SR, Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty potvrdila, že tieto výrubu nebudú mať vplyv na Chránené vtáčie

územie Úľanskú mokrad', lebo od miesta realizácie projektu je vzdialené tri kilometre a tristo metrov. Navyše, súčasťou projektu je aj náhradná výsadba s druhovou skladbou typickou pre lokalitu Kamenného mlyna. Trasa lávky povedie po násypke k jestvujúcej hrádzi v priestore Horného rybníka. Popri ňom klesne približne o jeden meter, aby mohli mať návštevníci bližší kontakt s vodnou plochou. Tam budú aj odpočívadlá s brehmi vysadenými zmesou vlhkomilných kvitnúcich rastlín ako sú napríklad žlté kosatce, túžobníky, záružlie, nezábudky, škripiny,

mäta, vrbica atď. Zátisie okolo odpočívadiel vytvorí výsadba vrb a svibov s purpurovými a jasnočervenými konármi, ktoré efektne vyzerajú aj v zime. Dominantami výsadby budú odrastené topole čierne, jasene, bresty a jelše, ktoré zatienia trasu, spevnia koreňmi brehy a znesú aj dočasné zaplavenie. Trávnaté plochy budú osiate zmesami s prídavkom kvitnúcich bylín. Na západnej strane Horného rybníka má trasa križovať jestvujúcu komunikáciu smerom na Biely Kostol a pred hranicou katastrálneho územia Trnavy sa skončí. ■

Elena Ursinyová

Nad parkovacím domom Na hlinách bude park so zeleňou a príležitosťami na aktívny oddych

Obyvatelia obytného súboru Na hlinách sa nemusia obávať, že parkovací dom, ktorý tam chce postaviť mestská samospráva, ich oberie o zeleň a zhorší životné prostredie. Autori víťazného návrhu, ktorý vzišiel z architektonickej súťaže, architekti Dušan Fischer a Ľudovít Urban, situovali celú stavbu do podzemia a nad jej strechou vznikne park s odpočinkovými zónami a ihriskami. Zmluva s autormi na dodanie kompletnej prípravnej a projektovej dokumentácie by mala byť podpísaná už v týchto dňoch. Zmluvná cena diela je 429 600 eur. Na realizáciu stavby sa bude mesto uchádzať o finančný príspevok z eurofondov.

Cieľom mestskej samosprávy bolo nájsť najvhodnejšie architektonické riešenie parkovacieho domu Na hlinách s predpokladanou kapacitou tristo až tristopäťdesiat parkovacích miest. Náročnosť zadania spočívala v umiestnení parkovacieho domu do vnútrobloku so značným prevýšením. Mesto kládlo vysoké

nároky na optimálne architektonické, krajinnárske aj dopravné riešenie stavby. Návrh preto obohacuje priestorové využitie vnútrobloku doplnením o herné prvky, mobiliár, drobnú architektúru a parkovú zeleň. Vďaka novej topológii vnútrobloku a svahu, ktorý zakrýva stavbu, nebude parkovací dom na povr-

chu viditeľný. Jeho konfigurácia bude automobilom umožňovať dobrý prehľad pri hľadaní parkovacieho miesta a zo všetkých miest bude dobrý prístup k výťahom a schodiskám, vyhovujúci aj ľuďom so zníženou schopnosťou pohybu. Prirodené prevetrávanie má byť zabezpečené priečnym ťahom cez otvorenú časť fasády

a nezastrašeným komunikačným jadrom prepájajúcim všetky úrovne parkovacieho domu. V prípade zvýšenej koncentrácie emisií sa spustí nútené vetranie posuvnými ventilátormi. Vjazdy a výjazdy z ulíc Saleziánskej a Na hlinách budú napojené na obe úrovne parkovacieho domu, rovnako aj vstupy a východy pre peších.

Zóny určené na aktívny pohyb v parku nad stavbou budú od obytných domov hlukovo odizolované výsadbou odrastených stromov. Milovníci rozmanitej zelene si tam prídu na svoje, lebo v návrhu sa počíta nielen so stromami, ale aj s rôznymi



typmi výsadby, zaujímavej na pohľad a podporujúcej biodiverzitu v lokalite. Nebudú chýbať ani popínavé rastliny a kvôli

zadržiavaniu zrážkovej vody sa počíta aj s dažďovou záhradou vysadená trvalkami a ozdobnými trávami. ■

Elena Ursinyová

Mesto chce postaviť na Ulici generála Goliana parkovací dom s dvojnásobkom parkovacích miest

Mesto Trnava v súčasnosti organizuje verejnú súťaž na dodávateľa stavby parkovacieho domu na Ulici generála Goliana, vrátane zabezpečenia kompletnej projektovej dokumentácie. Predpokladaná hodnota diela je 1 036 950 eur. Ak bude súťaž úspešná, stavba parkovacieho domu by sa mohla začať po spracovaní projektovej dokumentácie.

Zámerom mestskej samosprávy je zdvojnásobenie súčasného počtu parkovacích plôch v tejto lokalite. „Parkovací dom bude pozostávať z jednoduchej parkovacej konštrukcie a jej vybudovaním vzniknú dve parkovacie úrovne s rozšírením súčasnej kapacity o sto parkovacích miest. Pôvodná plocha parkoviska ostane zachovaná a upravená, druhá, novo vytvorená, bude nad ňou. Mesto Trnava hľadá také technické riešenie, ktoré by v prípade potreby umožnilo parkovací dom aj demontovať a premiestniť podľa aktuálnej potreby na iné miesto. Vďaka modulárnej konštrukcii by malo byť možné opätovné použitie konštrukčných komponentov nielen v tvare obdĺžnika, ale aj štvorca alebo iného tvaru vyhovujúceho v inej lokalite. Ich zosťa-



vovanie má byť jednoduché, s maximálnym počtom parkovacích miest. Konštrukčné prvky majú obsahovať technické zariadenia, ktoré umožňujú ich použitie bez tradičného zemného základu alebo s minimálnymi základovými prácami podľa únosnosti pôdy v rôznych lokalitách, aby sa urýchlil postup inštalácie, znížili náklady na stavebné práce a umož-

nilo rýchle opätovné použitie plochy,“ povedal vedúci úseku urbanisticko-architektonickej koncepcie mestského úradu Peter Purdeš.

V spodnej časti parkovacej bude potrebné odstránenie jestvujúceho oplotenia po zberných surovinách a jej rozšírenie v rozsahu hornej parkovacej plochy.

Architektúra objektu má pôso-

biť ľahko a vzdušne, optimálne bude jej doplnenie popínavou zeleňou, ktorá vizuálne zmäkčí tvar stavby a v horúčavách prispeje aj k ochladzovaniu ovzdušia. Jestvujúce stromy na vonkajšom obvode súčasnej parkovacej plochy budú ponechané so zámerom ozelenenia a pritenenia parkovacích státi

Elena Ursinyová

Na Kravskom pasienku budú môcť Trnavčania relaxovať. Mesto tam založí les, jazero a lúky

Mestská samospráva pokračuje v sprírodňovaní vyčerpanej, v horúčavách prehrievanej, zrážkami a vetrom erodovanej poľnohospodárskej pôdy a zanedbaných porastov. V rámci adaptácie na zmenu klímy pribudne k revitalizovaným Štrkom a k veľkému projektu revitalizácie dolného povodia a hydrického biokoridoru riečky Parnej aj Kravský pasienok. Na ploche vyše ôsmich hektárov v bezprostrednom dotyku s mestom vznikne veľká prírodná vodná plocha s podmienkami na kúpanie, upravenými prístupmi k vode, brehovými terasami a prírodné upraveným okolím so stromami a kvitnúcimi lúkami.

Zmluvu s víťazom verejnej súťaže na vypracovanie projektovej dokumentácie tohto zámeru Atelierom Fontes z Brna v spolupráci s krajinným architektom Zdeňkom Sendlerom, ktorý bol vyhlásený za architekta roku 2021, mesto podpísalo na konci minulého roka. Zmluvná cena tohto diela je 136 350 eur a na samotnú realizáciu projektu sa mesto bude uchádzať o finančnú dotáciu z eurófondov.

„Projektový tím Fontes má v Českej republike zrealizovaných alebo rozostavaných niekoľko obdobných krajinnárskych stavieb, napríklad Park Budoucnost v Havlíčkovom Brode alebo Na panském v Bohumíně, ktoré vypovedajú o ich vysoko profesionálnom prístupe k tvorbe krajiny, aká by mala s prihliadnutím na trnavské špecifiká a podmienky vzniknúť aj na Kravskom pasienku,“ povedala Jarmila Garaiová z referátu ekológie odboru územného rozvoja a koncepcii mestského úradu. Kravský pasienok je časťou vyše tridsiatich siedmich hektárov rozvojových plôch poľnohospodárskej pôdy medzi Cukrovou ulicou, tokom Trnávky a severným

na vybudovanej konštrukcii. Počíta sa aj s novou zeleňou, stojanmi pre bicykle, kamerovým systémom, signálom wifi, novým mobiliárom, verejným osvetlením s minimálnym svetelným smogom neovplyvňujúcim pokojné bývanie obyvateľov okolitých obytných domoch, a tiež s vytvorením

podmienok na inštaláciu nabíjajúcich staníc pre elektromobily a elektrické bicykle.

Na zavlažovanie novej vegetácie má byť využitá zachytená dažďová voda z objektu a v celkovom riešení územia musia byť zapracované adaptačné opatrenia na zmenu klímy. ■



obchvatom. Zo západnej strany je lemovaný Trnávkou a chodníkom pre cyklistov a peších, z južnej, východnej a severnej strany líniou stromov a krovín, ktoré ho oddeľujú od zástavby a ornej pôdy. Vzhľadom na nutnosť postupnej adaptácie na klimatické zmeny chce mestská samospráva vytvoriť v tejto lokalite prírodu blízke lesné, lúčne, vodné a mokradné biotopy, ktoré zvýšia nízku ekologickú stabilitu územia Trnavy. Prírodné vodné plochy a mokrade patria k biotopom s najvyššou biodiverzitou a majú významný vplyv

na zadržiavanie vody v prírode, jej čistenie a dopĺňanie podzemných vodných zdrojov. Bránia tiež záplavám z prívlových dažďov, prehriatiu vody s následným úhynom rýb, ochladzujú ovzdušie v letných horúčavách a odparovaním stabilizujú miestne klimatické pomery. Obnovenie prírodných pomerov v tejto lokalite však nebude prínosom len pre flóru, faunu a klímu, ale aj pre Trnavčanov, ktorí získajú nový cieľ prechádzok v príjemnom prostredí s možnosťou aktívneho odpočinku pri vode a v tieni stromov. ■

Veronika Majtánová

Elektrobicykle Trnavského bikesharingu aj cargo bicykle sú už na túto sezónu k dispozícii

Priaznivé počasie tento rok umožnilo vpustiť do ulíc elektrobicykle Trnavského bikesharingu o niečo skôr. Nová sezóna sa začala už v pondelok 21. februára 2022 a je posilnená o tridsaťštyri nových kusov. Zároveň mesto spúšťa ostrú prevádzku cargo bicyklov v rámci projektu Trnavská rodina na kolesách.

Používatelia zaregistrovaní v Trnavskom bikesharingu sa už môžu prihlasovať v aplikácii Freebike na tarifu s názvom prevádzka_2022. Cenník ostáva rovnaký – na začiatok treba zaplatiť sezónny poplatok vo výške 20 eur, čo platí aj pre tých, ktorým sa preniesla časť kreditu z minulého roka. Spoločnosť Freebike, autor mobilnej aplikácie s rovnomeným názvom, pripravila jej novú verziu, ktorá je celosvetová, čo znamená, že používateľ môže využívať zdieľané elektrobicykle vo všetkých krajinách, kde Freebike funguje. Stále je však možné používať aj pôvodnú aplikáciu, nie je nutné inštalovať si do smartfónu novú.

Kto by však chcel prejsť na vnovenú verziu appky Freebike, musí sa najprv zaregistrovať prostredníctvom telefónneho čísla, ktorý uviedol pri vytváraní svojho používateľského účtu (pri prvotnej registrácii do systému, počas ktorej prišiel podpísať zmluvu do klientskeho centra na mestskom úrade). Vďaka tomu sa účet v novej aplikácii spáruje s pôvodným profilom zo staršej verzie a nevytvorí sa nový. Heslo do novej aplikácie (v odporúčanom tvare minimálne štyri číslice a jedno veľké a jedno malé písmeno) si zvolí každý sám.

Dôležitá informácie pre používateľov: dobíjanie kreditu



alebo sezónneho poplatku cez novú mobilnú aplikáciu je možné len so sumou 5 eur. Úhradu sezónneho 20-eurového poplatku teda treba vykonať na štyrikrát. V staršej aplikácii a na webstránke bikesharing.trnava.sk je možné platiť úhradu v akejkoľvek výške.

Okrem žltozelených elektrobicyklov Trnavského bikesharingu sú od dneška k dispozícii aj cargo bicykle s elektromotorom určené pre rodiny s deťmi. Pod hlavičkou projektu Trnavská rodina na kolesách ich môžu využívať rodičia, resp. príbuzní malých detí, ktorí spĺňajú podmienky (vek min 18 rokov, trvalý pobyt v Trnave, platná registrácia v Trnavskom bikesharingu s uhradeným sezónnym poplatkom a zaplatená zábezpeka vo výške 50 eur).

Cargo bicykel sa dá zarezervovať v pracovných dňoch od

pondelka do štvrtka jedným z troch spôsobov: Osobne na radnici (Hlavná 1) medzi 8.00 a 20.00 h, telefonicky na tel. č. 033/ 32 36 301 alebo e-mailom na adrese cargobike@trnava.sk.

Maximálna doba výpožičky cargo bicykla sú tri hodiny. Pri naskenovaní QR kódu umiestneného na bicykli v aplikácii Freebike získa používateľ informáciu, kedy sa výpožička začala. Pokiaľ táto doba prekročí tri hodiny a pätnásť minút, bude zo zábezpeky stiahnutých 20 eur. Ak bude čas výpožičky dodržaný a počas sezóny nedôjde k poškodeniu bicykla, bude používateľovi na konci sezóny vrátená zábezpeka v plnej výške. Podrobnosti používania cargo bicyklov sú zverejnené v Dodatku č. 1 všeobecných obchodných podmienok na webstránke bikesharing.trnava.sk. ■

Veronika Majtánová

Chodník do Modranky dostane nové osvetlenie

Zhruba 850 metrov dlhý chodník, ktorý spája Vajslovu dolinu a Modranku, bude lemovat' nové verejné osvetlenie. Vďaka tomu bude prechádzka týmto úsekom príjemnejšia aj bezpečnejšia. Nainštalované bude od mosta na Mikovíniho ulici až po Hraničnú v Modranke.

Projekt mierne zdržali technické komplikácie. Samospráva minulý rok vysúťažila dodávateľa, ktorý začal s výkopovými prácami, nepostupoval však v súlade s projektovou dokumentáciou a zmluvou o dielo. Po viacerých upozorneniach sa mesto nakoniec rozhodlo odstúpiť od zmluvy a v najbližších dňoch vyhlási nové verejné obstarávanie na zhotoviteľa. Ak

pôjde všetko podľa očakávaní, práce by sa mohli začať v polovici roka.

Tridsaťštyri nových stĺpov verejného osvetlenia má v budúcnosti osvetľovať aj cyklochodník, ktorý bude v budúcnosti k chodníku doplnený. Samospráva pracuje na vysporiadaní pozemkov, aby naň bolo možné získať stavebné povolenie. Ide o dlhodobý proces, pretože po

celej dĺžke plánovanej trasy ležia pozemky desiatok rôznych vlastníkov a spoluvlastníkov. Mestu sa už podarilo vysporiadať takmer všetky, ostávajú posledné dva. Projektová dokumentácia cyklochodníka bola pripravená už v roku 2017, medzitým sa však situácia zmenila a vzhľadom na výstavbu na Mikovíniho ulici musí byť aktualizovaná. ■

Veronika Majtánová

Trhovisko v Trnave nekončí, v budúcnosti sa presunie do centra mesta

V Trnave v týchto dňoch zarezovala téma presunu trhoviska spred Mestského zimného štadióna do historického centra mesta. Samospráva v budúcnosti zvažuje tento krok, bude mu však predchádzať intenzívna príprava a komunikácia s predajcami. Napriek dezinformáciám, ktoré odzneli v médiách a na sociálnych sieťach, mesto zatiaľ neavizovalo žiaden termín, kedy by k zmene malo prísť, ani konkrétne miesto.

„O podrobnostiach či termíne presunu je teraz ešte predčasné hovoriť. Predajcovia sa nemusia obávať žiadneho výpadku, o zmene budeme jednak informovať včas vopred a do tohto procesu budú zapojení, a zároveň bude prechod na nové miesto plynulý, takže nehrozí, že by nemali kde predávať,“ povedal viceprimátor Trnavy Tibor Pekarčík. Nesprávne boli interpretované aj informácie o tom, že predajcovia na tento rok nedostali nájomné zmluvy, čo má vraj signalizovať ukončenie predaja. Skutočnosť je však iná. Záujemcovia o predaj na trhu riešia s jeho správcom, mestskou organizáciou Správa majetku mesta Trnava, dva druhy tlačív: povolenie na predaj na trhovisku, ktoré musia mať kvôli legislatíve. Druhé – zmluva o prednostnom používaní trhového miesta – je dobrovoľné. Predajca sa sám rozhodne, či zmluvu chce. Za 120 eur

ročne mu zaručuje, že bude mať vyhradený svoj stôl vždy na tom istom mieste.

„V tomto roku sme sa rozhodli, že nebudeme od predajcov žiadať platbu za predajné miesto. Predajcov sme o tom informovali vopred. Stačí im povolenie na predaj na trhovisku, ktoré vyžaduje legislatíva. Každý, kto si príde vybaviť toto povolenie, vie, že dostane „svoje“ miesto a ušetrí tým 120 eur za jeden stôl. Prezentovať tento ústretový krok ako ohrozenie ich možnosti predaja je zavádzajúce a zbytočne to prispieva k nerozumeniam,“ vysvetlila riaditeľka SMMT Lenka Klimentová.

V prevádzke trhoviska sa teraz nič nemení. Aktuálne funguje stále na Spartakovskej, kde môžu predajcovia aj bez poplatku a zmluvy využívať miesta, na ktoré sú zvyknutí oni aj ich zákazníci. Mesto pracuje na zámere presunu do vhodnej-

šej lokality, do jeho tvorby zapojí aj predajcov, a o ďalších krokoch bude včas informovať. Už teraz je známe, že predajcovia budú mať nájomné odpustené aj počas prvého roka v nových priestoroch. Tzv. rozkladací (pop-up) trh má do Trnavy vrátiť tradíciu mestského trhu, kam prídu ľudia nielen za nákupmi, ale jeho návštevu môžu spojiť aj s prechádzkou v meste, posedením na káve či stretnutím s priateľmi. Podobne to v Trnave fungovalo už oddávna, preto aj mesto kedysi nieslo názov Nagyszombat, teda Veľká Sobota – podľa trhového dňa, ktorý priťahoval množstvo návštevníkov. Inšpiráciou, ako dnes môže vyzerat' moderný trh v centre mesta, sú pre Trnavu napríklad Trhy na zeliňáku, ktoré dlhodobo fungujú ako potravinové trhovisko so sprievodným programom v samotnom srdci Brna. ■

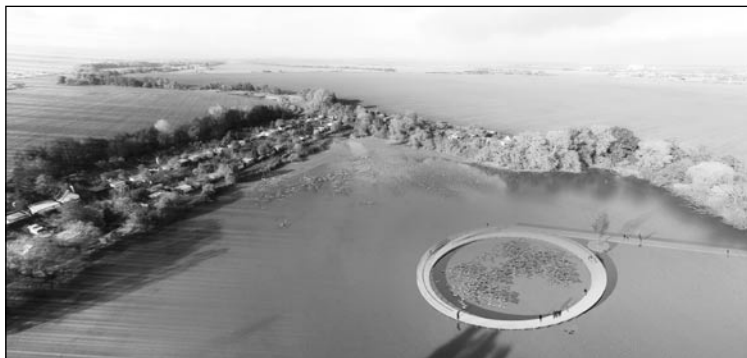
Elena Ursinyová

Na rybníku v Kamennom mlyne bude už v tomto roku unikátne vyhlídkové mólo s vodnou záhradou

Trnavčania už nebudú musieť čakať na mráz, aby mohli kráčať nad vodou a nenamočiť sa. Ak všetko dobre pôjde, už na jeseň by malo byť hotové na Hornom rybníku v Kamennom mlyne unikátne vyhlídkové kruhové mólo s vodnou záhradou uprostred, ktoré umožní návštevníkom prechádzku nad hladinou a pozorovanie vodnej fauny a flóry.

Verejnú súťaž na dodávateľa tejto stavby s predpokladanou hodnotou osemstoosemdesiat-tisíc eur vyhlásilo Mesto Trnava pred niekoľkými dňami a na jej financovanie sa uchádza aj o dotáciu z eurofondov.

Stavba bude pozostávať z pevnej drevenej lávky s modulárnym pontónom, ktorý tvorí plávajúca konštrukcia obdĺžnikového tvaru slúžiaca na sprístupnenie lávky. Niesť ju budú drevené stĺpy s priemerom dvesto mm, založené na základových pätkách. Vonkajší priemer kruhového móla s vodnou záhradou má mať päťdesiatpäť metrov, jeho šírka sa bude pohybovať od troch do päť a štvrt metra. Vodnú záhradu budú tvoriť na dne koreniace vodné



rastliny ako sú napríklad lekníny, leknica žltá, močiarka vodná, a tiež plávajúce mokrade so žltými bahennými kosatcami, nezábudkou bahennou, pálkou a ďalšími vodnými a vlhkomilnými rastlinami. Na hladine rybníka nebude chýbať ani strom vysadený do plávajúceho kvetináča dvanásťuholníkového

tvaru s polomerom štyri metre. Projekt móla je vypracovaný v súlade so zákonom o ochrane prírody a krajiny a konzultovaný so správou Chránenej krajiny Malé Karpaty. Jeho cieľom je nielen vytvorenie turistické atrakcie, ale aj podpora ochrany územia a biodiverzity. ■

Martin Jurčo, foto: archív T.M.

Tibor Molčan: Cievna chirurgia? Dokonalosť, precíznosť a kreativita

V novembrovom vydaní Noviniek z radnice sme vám predstavili mladého lekára trnavskej nemocnice, imunológa Miroslava Bajera, ktorý sa umiestnil v prvej trojke odbornej ankety jedného periodika o Top lekára. V rovnakej ankete, no vo svojej špecializácii, obsadil prvé miesto cievny chirurg Tibor Molčan, ktorý pôsobí v trnavskej nemocnici. Dnes vám ho predstavíme.

■ Aká bola vaša cesta k medicíne?

- Narodil som sa a v podstate celý život som strávil v Bratislave, v časti Staré mesto pod bratislavským hradom, jedným z mojich dobrých kamarátov bol kapelník skupiny Lojzo Maroš Kochanský, s ktorým som strávil väčšinu voľného času v povyučovacom období

a cez víkendy. Moji rodičia sa pomerne skoro rozviedli, sestra si po ukončení štúdia na Pedagogickej fakulte v Trnave založila vlastnú rodinu a neskôr sa zamestnala ako učiteľka aj s manželom na trnavských základných školách. Keďže štátny príspevok i prospechové štipendium mi nestačili pokryť náklady spojené s bývaním i štúdiom

na univerzite, šesť rokov som robil vodiča električky a súčasne študoval medicínu. Bolo treba chodiť na prednášky, spraviť skúšky a potom hneď utekať zarábať peniaze, cez týždeň i víkendy, sviatky i prázdniny. Že chodím na medicínu, som sa spamätal vlastne až v šiestom ročníku. Až vtedy som si skutočne začal užívať študentský

život. A posledný, šiesty ročník medicíny, v ktorom všetci plačú, lebo sú štátnice a ťažké skúšky, bol pre mňa úplne najkrajší.

■ Kto vás ovplyvnil na univerzite a postupne pri odbornom zameraní, že ste sa postupne začali venovať cievnej chirurgii?

- Už keď som nastúpil na medicínu, nevedel som si predstaviť, že by som robil iné medicínske odvetvie ako chirurgiu. Mal som veľké šťastie, že sa mi hneď na začiatku splnil veľký sen a zamestnal som sa na Klinike kardiovaskulárnej chirurgie. V tom čase to fungovalo tak, že ste sa venovali odboru, v ktorom ste sa zamestnali. V začiatkoch som sa viac venoval kardiochirurgii, asistoval som hlavne pri náročných kardiochirurgických operáciách. V rámci nášho ďalšieho kariérneho postupu sme si najprv všetci mali urobiť atestáciu z cievnej chirurgie a potom kardiochirurgie. Teda tí, čo mali možnosť a záujem. Napokon som pri cievnej chirurgii zostal. Mojim ďalším životným šťastím bola možnosť pracovať s poprednými srdcovými i cievnyimi chirurgami na klinike kardiovaskulárnej chirurgie – prof. Šimkovicom, prof. Simanom, prof. Šefránkom, doc. Holomáňom, dr. Čorňákom, všetko mimoriadne vzdelanými, slušnými a erudovanými chirurgami v období, keď „pán doktor“ ešte malo svoju váhu. Ich vplyv na moje ďalšie smerovanie som pochopil až v zrelom veku. Za to im úprimne ďakujem. Asi najviac ma však ovplyvnil prof. Šefránok, s ktorým som dlhé roky úzko spolupracoval a ku ktorému ma viaže hlboká úcta a vďaka za jeho celoživotnú prácu na poli cievnej chirurgie. Hádám som ho neskôr presvedčil, že zo mňa vychoval dobrého cievneho chirurga.



■ Bolo to iné ako dnes, keď ste sa vy pripravovali na svoju profesiu? Hovorili ste, že vtedy povedať – pán doktor – ešte niečo znamenalo...

- Je mi ľúto, že mladí chirurgovia rezignujú na možnosť absolvovať študijné pobyty na renomovaných chirurgických pracoviskách v Európe i v USA. Naša generácia mala omnoho menej možností ako majú mladí dnes. Prínos zahraničnej stáže pre ďalší odborný rast bol neoceniteľný. Sám som za veľmi skromných podmienok strávil minimálne niekoľko týždňov na kardiovaskulárnych pracoviskách vo Viedni, v Bonne, Berne, Mníchove, Prahe a niekoľko mesiacov aj v kanadskom Toronte. Tie skúsenosti som neskôr využil pri mojom pôsobení na novovzniknutom oddelení cievnej chirurgie na Antolskej ulici v Petržalkke, kde som desať rokov pôsobil ako primár oddelenia. Bolo to moje dieťa. Splnil som si svoje predstavy, ako má moderné, životaschopné oddelenie fungovať nielen po odbornej, ale aj po ľudskej stránke. Myslím si, že sme v tomto období boli rovnocenným konkurentom Klinike cievnej chirurgie v Národnom ústave srdcových

a cievnych chorôb v Bratislave. A zároveň to bolo pre mňa najkrajších desať rokov života.

■ Co vlastne všetko obsahuje pojem cievna chirurgia? Porovnajte možnosti odboru z čias vašich začiatkov a dnešnej doby? Ako sa posúvajú moderné technológie, ktoré vám pomáhajú?

- Liečebné a hlavne rekonštrukčné operácie v cievnej chirurgii sa venujú všetkým oblastiam ľudského tela. Od hlavy cez krk, hrudníkovú dutinu, brušnú dutinu až ku končatinám, všade musíte zabezpečiť bezchybný prietok krvi. Výsledok vášho úsilia je viditeľný hneď po niekedy viachodinovej operácii. Tepnový systém je viac-menej poškodený arteriosklerózou vo viacerých oblastiach, takže výsledný efekt operácie je limitovaný kvalitou cievneho riečiska nad i pod miestom rekonštrukcie. A keďže operujeme cievny systém, hlavnou komplikáciou je krvácanie, ktoré môže pacienta ohroziť na živote. V každom prípade je však cievna chirurgia svojim poslaním krásny medicínsky chirurgický odbor, výzvou na dokonalosť, precíznosť a kreativitu.

■ Bavilo vás vždy pracovať v tejto oblasti?

- Som veľmi šťastný človek a nemám vlastne dôvod sa na nič sťažovať. Krásna, kreatívna a zmysluplná práca s ľuďmi pre ľudí, a ešte to aj robím rád. V cievnej chirurgii, ako nadstavbovom chirurgickom odbore, dnes doslova prebieha kvalitatívna revolúcia. V súčasnosti veľkú časť práce zobrali cievnyim chirurgom intervenční rádiológovia, ktorí robia výkony na cievach, o ktorých sa nám možno pred dvadsiatimi rokmi ani nespívalo, že sa budú robiť s menšou záťažou pre pacienta. Navyše, že sa budú dať robiť aj vysokorizikovým

pacientom. Bez toho, že by sa musela vytvoriť operačná rana a devastovať tkanivo pri prieniku k cievam. Áno, toto je dnes revolúcia, podobne ako bolo revolúciou v 60. a 70. rokoch minulého storočia používanie umelých cievnych náhrad na bajpasové operácie. Intervenční rádiológovia prebrali veľkú časť operatívy sklerotických ciev, ale nestíhajú robiť všetko, púšťajú sa do viac a viac zložitejších záležitostí. Nie všade sa im podarí cievy opraviť. Čo je na škodu, stráca sa rutina u cievnych chirurgov. Takže aj to, čo bolo kedysi výsadou cievneho chirurga, dnes už nie je v takej miere. Menej sa operuje a mladí chirurgovia nemajú toľko šanci získať skúsenosti, aby mohli bezproblémovo ošetriť veľmi komplikovanú cievnu záležitosť, teda krvácanie, ktoré ohrozuje pacienta. Iný prístup je v zahraničí. Vzhľadom na to, že sú to všetko finančne náročné zákroky, pri ktorých sa používa drahý špeciálny zdravotnícky materiál, sa prijal konsenzus, že sa hľadajú indikačné kritériá, kedy urobiť zákrok intervenčne, a kedy to nechať na cievnu chirurgiu. Aj preto, aby bola rovnováha na oboch stranách, teda, aby aj jedni, aj druhí boli erudovaní, a hlavne, aby sa pomohlo pacientovi. Tých vysokorizikových si berú viac na starosť intervenční rádiológovia, pretože predsa ide o menšiu záťaž pre pacienta. Tých s nižším pooperačným rizikom zase cievni chirurgovia. Aby sa naozaj nestalo, že budeme mať veľmi zdatných intervenčných rádiológov, ale akonáhle dôjde ku komplikácii alebo príde pacient, ktorému sa nebude dať urobiť zákrok intervenčne, nebude ho mať kto ošetriť, pretože už nebude toľko skúsených cievnych chirurgov, ktorí by to zvládli.

■ Sú niektoré diagnózy, ktoré riešite takmer denne a sú aj vo vašom odbore takmer epidémiou súčasnej doby?

- Arteriosklerotické postihnutie tepnového systému je dnes známym pandemickým ochorením vo všetkých rozvinutých krajinách sveta, a to vo všetkých oblastiach cievneho systému. V koronárnych srdcových tepnách spôsobujúcich infarkty myokardu, tepnách zásobujúcich mozog s ložiskovými mozgovými infarktami – mozgovými príhodami i v končatinových tepnách s rizikom straty končatiny. Nesprávne stravovacie návyky, neprimeraná pracovná záťaž so stresovými situáciami, vplyvy zmien zhoršujúceho sa životného prostredia a genetická predispozícia spoločne s narastajúcim počtom výskytu diabetu v populácii vedú k rýchlemu či vleklému poškodeniu ciev, postupnému zužovaniu až uzáveru. Dôsledky poškodenia tepien riešime v podstate denne, tvoria najväčšiu časť našej práce. Nesprávny životný štýl s obmedzením pohybovej aktivity zasa ovplyvňuje návrat žilovej krvi do hrudníka, preťaženie a zvýšenú náplň krvi v žilovom systéme dolných končatín a vývoj chronickej žilovej nedostatočnosti a varikózneho ochorenia – rozšírených, vakovito zmenených povrchových žíl na predkolení i stehne. Dôsledky tohto ochorenia tvoria druhú najväčšiu časť našej práce.

■ Chceme byť vždy v našom rozhovore s lekárom aj osvetoví. Čo by ste teda odporúčali pacientom, presnejšie povedané, kedy by mali byť viac v strehu, aby sa ich stav nezhoršil?

- Vo všeobecnosti sú prejavy postihnutia cievneho systému na dolných končatinách pri nedokrvnenosti či žilovej nedostatočnosti ľahko rozpoznateľné. Bledosť končatiny, zmena teploty i farby

kože s nehojacimi sa ranami a problémy pri chôdzi sú prejavmi poškodenia končatinových tepien. Opuchy s pocitom ťažkých nôh, vývoj vakovitého rozšírenia povrchových podkožných žíl zasa prejavom poškodenia žilového systému. Stanovenie konkrétnej diagnózy s podrobným popisom poškodenia ciev si už vyžaduje návštevu špecialistu na cievne ochorenia, ultrazvukové či zobrazovacie vyšetrenie daného cievneho úseku. Asi špecifické postavenie v problematike má postihnutie ciev zabezpečujúcich prívod krvi do mozgu. I ťažké postihnutie sa na kvalite života nemusí prejavíť žiadnymi príznakmi a mnohokrát naň upozorní až určitá forma mozgovej porážky. K opatrnosti by som nabádal pri hodnotení rád internetových vyhľadávačov, pri svojoľnom indikovaní USG vyšetrenia bez zváženia jeho opodstatnenosti, užívanie liekov a tzv. potravinových liekových doplnkov a masť. Vyhľadať by mal lekára každý, kto sa viac rokov lieči na cukrovku, pacienti s vysokým rizikom na ochorenie ciev – s hypertenziou, nadváhou, genetickou predispozíciou a trofickými zmenami na koži končatín. Títo pacienti by mali aspoň raz ročne realizované ultrazvukové vyšetrenie mozgových ciev.

■ Prejdime do Trnavy. Odkedy je naše mesto synonymom vášho pôsobiska?

- V trnavskej nemocnici pracujem od roku 2013 na chirurgickej klinike FN a mám na starosti operačnú liečbu pacientov s cievnyimi ochoreniami. Zároveň však pomáhám aj kolegom v iných chirurgických či nechirurgických disciplínach radami pri komplexnej liečbe postihnutia viacerých orgánov, pri ktorých je postihnutý cievny systém. Cievna chirurgia je

tímová práca, nestačí len perfektne urobiť operáciu, ale sa aj o pacienta v pooperačnom období primerane postarať. Cievni pacienti majú zvyčajne veľa pridružených ochorení, ktoré ich ohrozujú hlavne v pooperačnom období závažnými komplikáciami až úmrtiami. Bez tímovej práce cievny chirurg, nech je akokoľvek dobrý operatér, neznamená nič. Cievna chirurgia si vyžaduje nielen zvládnutie všetkých operačných postupov, ale aj znalosti z interdisciplinárnej problematiky, viacerých medicínskych odborov. Som rád, že som stretol v trnavskej nemocnici na chirurgickej klinike výborných kolegov, s ktorými sa mi výborne spolupracuje. Trnavská nemoc-

nica má na RTG klinike vybudované jedno z najmodernejších rádiointervenčných pracovísk na diagnostiku a liečbu cievnych ochorení pod vedením primára Andreja Klepanca. Spektrum výkonov i úspešnosť liečby je porovnateľná so špičkovými zahraničnými pracoviskami. Robia ich veľa a dobre. Chirurgická klinika patrí k popredným slovenským pracoviskám, zaoberajúcimi sa laparoskopickými operáciami, liečbou malígnej obezity a v podstate všetkými druhmi operačných výkonov realizovaných v súčasnosti vo svete, okrem transplantácií. Aj v cievnej chirurgii sme schopní urobiť i tie najnáročnejšie výkony.

■ **Čo pre vás znamená ocenenie Top lekár vo vašej kate-**

górii, ktoré ste nedávno dostali? Čo všetko stojí za ním?

- Každý, kto stojí na zemi pokorne s pevnými nohami vie, že život je ako na hojdačke. Chvilkový úspech, radosť z dobre vykonanej práce, na druhej strane prehry a neúspechy, fyzická i psychická záťaž, odriekanie, obetovanie sa. Chce to len vydržať a ísť svojou cestou. Cena top lekár Slovenska nie je a nemôže byť objektívnym meradlom schopností toho-ktorého lekára. Tých hodnotiacich kritérií by bolo veľa. Rád by som sa chcel všetkým, ktorých som počas môjho pôsobenia v trnavskej nemocnici oslovil svojou prácou, správaním a prístupom k pacientovi, úprimne poďakovať. ■

Martin Jurčo, foto archív autora

Jozef Oboril bol nielen uznávaným odborníkom v stomatológii, ale aj vinárom a vtipným človekom

Hovorí sa, že na niektorých lekárov si spomíname po celý život. Napríklad na tých zubných, pretože okrem zdravotnej funkcie je dôležitá aj funkcia estetická. Na úrovni doby a vtedajších podmienok sa o to snažil zubný lekár Jozef Oboril. Celý svoj život zasvätil stomatológii, najprv ako zubný laborant, potom zubný lekár, aj ako posudkový lekár v oblasti stomatológie pre zdravotnú poisťovňu.

Narodil sa vo Vlčej doline (Hečkovom Vlčindole), teda v Suchej nad Parnou (*20. november 1933 – † 28. december 2021 Trnava), kde absolvoval aj základnú školu. Po nej pokračoval na Strednej zdravotníckej škole v Trnave v odbore zubný laborant. Po vojenskej službe (Praha-Kbely) pokračoval v Trnave ako zubný laborant a v roku 1959 začal študovať na Lekárskej fakulte UK v Bratislave, odbor stomatológia. Promoval v roku 1964 a nastúpil do Okresného ústavu národného zdravia v Trnave ako zubný lekár. Jeho prvým krátkym pôsobiskom bola Dolná Krupá. Od roku 1965 spojil svoj profesionálny život s novovznik-



nutým zdravotným strediskom v Atómovej elektrárni Jaslovské Bohunice. Bol pri jeho vzniku a pomáhal ho budovať neuveriteľných štyridsaťtri rokov. Skončil v roku 2008, keď sa rozhodol odísť do dôchodku.

„Pracoval tam ako vedúci zubný lekár, spolu s vedúcim zdravotného strediska MUDr. Homolom, neskôr s MUDr. Ondrišovou, Ing. Herchlom, Ing. Ondrišom a ďalšími lekármi. Na zdravotnom stredisku a ďalším štúdiom sa vypracoval na uznávaného odborníka v oblasti stomatológie. Cez jeho kreslo prešli tisíce atomákov, ale aj pracovníkov Hydrostavu, IVES-u, Škody, VÚJE a iných organizácií, ktoré sa podieľali na výstavbe prvých atómových elektrární v Československu,“ spomína jeho zať Miroslav Lipár.

V roku 1965 sa Jozef Oboril s rodinou nastáhoval do nového bytu v Trnave. Už vtedy bol

hrdým Trnavčanom, študoval tu na strednej škole, mal manželku z Trnavy a prakticky celý život od študentských čias žil v Trnave. V trnavskej nemocnici odslúžil množstvo víkendov na stomatologickej pohotovosti. V nemocnici i v Trnave mal veľa priateľov. Za jeho profesionálne zásluhy ho v roku 2008 ocenili

aj Cenou predsedu TTSK. Po vzniku zdravotných poisťovní paralelne pracoval i pre jednu zo zdravotných poisťovní ako posudkový lekár. Ako rodákovi z Vlčej doliny sa stalo jeho prirodzeným koníčkom pestovanie hrozna a výroba vína. Zveľaďoval vinohrad, ktorý založil jeho otec a jeho rodina,

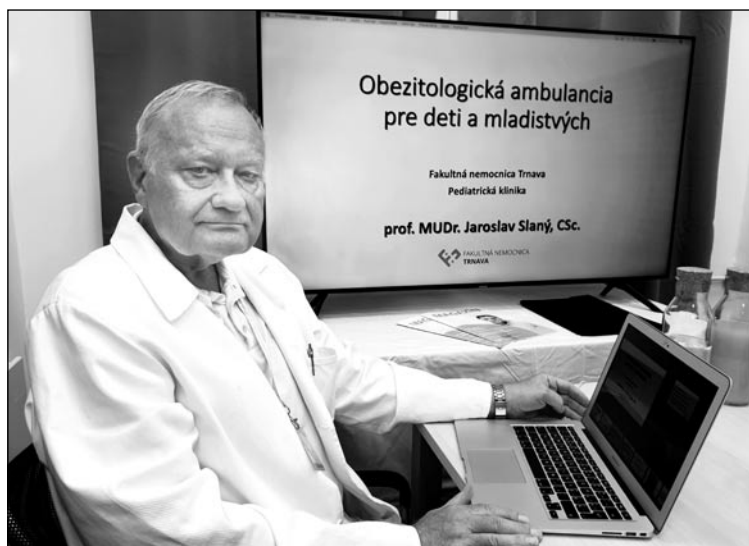
kolegovia a priatelia si celé roky pochutnávali na kvalitnom vlčindolskom víne. Ako spomínajú na Jozefa Oborila jeho súčasníci? Nebol len uznávaným zubným lekárom a odborníkom, ale aj vtipným človekom. Jozef Oboril opustil tento svet vo veku 88 rokov. Pochovaný je v Trnave. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Detská obezita je neraz rodičmi podceňovaná, ale jej riziká sa prenesú do dospelosti

V trnavskej nemocnici úspešne pracuje obezitologická ambulancia. Je vôbec prvou na Slovensku a venuje sa neraz zabúdanej oblasti detskej nadváhy a obezity. Práve tá spôsobuje deťom mnoho komplikácií – a nielen zdravotných, ale v detských kolektívach aj spoločenských. Ambulancia funguje relatívne krátko a za sedem rokov už má zaregistrovaných stotridsaťštyri detí. Reálne je ich však oveľa viac. Mnoho rodičov totiž prehliada, že ich dieťa má o niekoľko kíl navyše – a neraz vec začne riešiť až pozorný detský lekár. Obezitologická ambulancia je súčasťou Pediatrickej kliniky Fakultnej nemocnice v Trnave.

Detská obezitologická ambulancia je nielen jediná v meste a kraji, ale je výnimočná aj pre Slovensko. „V susednom Česku je päť takýchto detských ambulancií. Na Slovensku s budovaním takejto siete ešte len začíname. Prax bola doteraz taká, že obézne deti sledovali endokrinológovia. No väčšinou išlo už o závažnejšie prípady. Dnes vieme, že príčiny detskej obezity sú len z dvoch percent spôsobené nejakou endokrinnou chorobou. Zvyšok je spojený práve s nadmerným príjmom potravy alebo s nedostatkom pohybu. A tieto problémy riešia detskí obezitológovia v ambulanciách,“ pripomína prednosta Pediatrickej kliniky Fakultnej nemocnice Trnava Jaroslav Slaný. Ako pripomenul, v posledných desaťročiach sa zvýšila prudko obezita u dospelých i u detí. Od roku 1980 sa nielen u nás zvýšil výskyt nadváhy a obezity u detí a mladistvých až trikrát, pričom ide o geneticky identickú populáciu. Je to dané viacerými fak-



tormi. Zhruba šesť percent detí má nadváhu a zhruba rovnaké percento obezitu. Takže zhruba pätnásť percent detskej populácie je z tohto pohľadu ohrozených. V Trnavskom kraji by mohlo ísť približne o šesťnásťtisícpäťsto detí, v samotnom krajskom meste Trnave po prepočte asi o dvetisíc detí, reálne je však dispenzarizovaných stotridsaťštyri. „Pripomeňme, že sú to

čísla ešte z obdobia pred covidovou pandémiou a lockdownom. Takže predpokladáme, že za dva roky sa situácia zhoršila najmä preto, že deti časť obdobia prežili bez väčšieho pohybu a pobytom v domácnostiach,“ pripomína Jaroslav Slaný. Základom je, aby do obezitologickej ambulancie poslal dieťa obvodný pediater najčastejšie v rannom školskom veku, aj

keď tendencia nadváhy a obezity sa dá sledovať už v ukončení veku batolaťa. „U detí v našej ambulancii potom sledujeme výšku, váhu, obvody pásu, bokov a ďalšie parametre. Máme na vyhodnotenie údajov špeciálne počítačové programy, keďže sledujeme rôzne ďalšie faktory. Konzultujeme potom s rodičmi príjem potravy dieťaťa, jej objem, zloženie a tiež frekvenciu – a na druhej strane výdaj energie. Dôležitý je najmä pohyb,“ hovorí, pričom pripomína, že by nemalo ísť o žiadny výkonnostný šport, ale pravidelný prirodzený pohyb ako je

voľný beh, plávanie, jazda na bicykli a podobne. Taktiež je odporúčané sledovanie stravy. Neodporúčajú sa však žiadne novinky vyznávačov vegánstva a podobne. Tie obľubujú najmä extrémne chudé mamičky, ktoré neraz na takúto stravu nútia aj svoje deti.

„Účinná liečba obezity je dnes postavená na spolupráci tímu zloženého nielen z pediatra, ale aj nutričného terapeuta, detského psychológa, rehabilitačného pracovníka, detského kardiológa, ortopéda a ďalších,“ zdôraznil prof. Jaroslav Slaný s tým, že dôležitou

súčasťou je podpora rodiny dieťaťa.

„Detská obezita prechádza vo veľkom percente do dospelosti. Dieťa, ktoré je obézne, zostane také i v dospelom veku. Tým si nesie aj rizikové predpoklady pre závažné ochorenia: artériovú sklerózu, vysoký krvný tlak, infarkt myokardu, cievnú mozgovú príhodu, cukrovku 2. typu, niektoré onkologické diagnózy a ďalšie.

V čase covidových obmedzení je obezitologická ambulancia Pediatrickej kliniky FN pre protipandemické opatrenia zatvorená. ■

Z prvej ruky

■ Mesto dostalo 7,6 milióna eur na realizáciu šiestich projektov

Koncom februára dostala trnavská mestská samospráva rozhodnutia o získaní nenávratných finančných príspevkov na šesť projektov v celkovej výške 7,6 milióna eur. Podporu získali nasledovné projekty: Vnútrobllok za Kysucou 518 461 eur, Areál Gorkého 548 180 eur, Ružový park 2 571 156 eur, Zelený kríček 1 305 227 eur, vnútrobllok Agátka 1 349 804 eur a dvor Základnej školy na Spartakovskej 1 354 754 eur.

Príprava týchto projektov trvala roky a len vďaka dlhodobej pripravenosti a vysokej kvalite tieto investičné akcie nášho mesta uspeli v konkurencii hodnotenia projektov iných miest a vyšších územných celkov.

■ Lezecká stena

s takmer tisíckou úchytoz pribudne počas jarných mesiacov v malej telocvični Základnej školy na Bottovej ulici.

Komplexnou podporou športu a športovej infraštruktúry sa mestská samospráva snaží pritiahnúť

stále viac detí a mládeže k aktívnemu pohybu. Jedným z nástrojov, ktoré využíva a bude využívať aj v najbližších rokoch, je diverzifikácia rôznych pohybových aktivít na jednotlivých školách a v športových areáloch. Lezecký krúžok, resp. hobby lezecké hodiny, pomôžu deťom zábavnou formou zlepšiť koordináciu aj základný svalový a silový rozvoj.

■ Pokrok v telovýchove detí

je dnes nevyhnutný viac ako kedykoľvek predtým. Po navýšení dotácií pre športové kluby pracujúce s mládežou, rozsiahlych investíciách do športovej infraštruktúry na školách, sídliskách a v športových areáloch, prichádza mestská samospráva po viac ako roku príprav s projektom úplnej transformácie telesnej výchovy na základných školách.

Okrem vytvorenia metodík, inštruktážnych videí a seminárov už bola preškolená prvá „várka“ telocvikárov. Vybrané hodiny telesnej s nimi absolvuje aj druhý tréner špecializovaný na funkčný pohyb. Takto vedené hodiny

sú kvalitnejšie a pre deti oveľa zábavnejšie.

Dnes je Trnava na míle ďaleko pred zvyškom Slovenska v rozvojiestskej telovýchovy a ani zďaleka v tomto trende nekončí. Ďalšie investície do športovej infraštruktúry budú nasledovať aj v najbližších rokoch s cieľom sprostredkovať pohyb, športové možnosti a regeneráciu čo najširšej skupine Trnavčanov všetkých vekových kategórií a zabezpečiť im tak zdravý telesný rozvoj.

■ Nový štandard ubytovania seniorov

sa chystá v nájomných bytoch na Clementisovej ulici. Po štyridsaťpäťročnom užívaní týchto bytových jednotiek pristúpilo mesto k celkovej oprave všetkých prvkov ich zariadenia. V súčasnosti boli dokončené tri byty a uvoľnených na opravu je ďalších šesť. V najbližších rokoch prejde komplexnou rekonštrukciou postupne všetkých stodeaštyri bytových jednotiek určených pre dôchodcov v tomto zariadení. ■

Zdroj: facebook.com/brockatt

Katarína Karabová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov
Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LXVII.

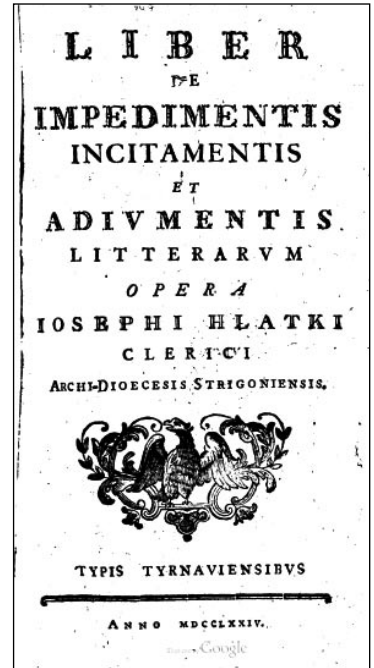
Trnavský jezuita Jozef Hladký a jeho reakcia na školskú reformu v 18. storočí

V ostatných mesiacoch sú vysoké školy konfrontované s reformou školstva, ktorá prostredníctvom novely vysokoškolského zákona prináša viaceré podstatné zmeny. Víziou každej reformy je nejaká zmena alebo úprava súčasného stavu, ktorá v kratšom či dlhšom časovom horizonte dá alebo by mala dávať záruku zlepšenia, v prípade školstva by teda malo ísť o optimalizáciu vzdelávacích a s nimi súvisiacich procesov. S osudom predchodkyne súčasnej Trnavskej univerzity, ktorá v tomto roku oslavuje tridsať rokov od svojho obnovenia, je nepochybne spätá školská reforma, ktorú začala panovníčka Mária Terézia a pokračoval v nej aj jej syn Jozef II.

Treba spomenúť, že práve vďaka jej rozhodnutiu pribudla v roku 1770 do povedomého štvorlístka fakúlt historickej univerzity lekárska fakulta a na univerzite začali pôsobiť viacerí významní profesori, čím sa celkom určite zvýšila kvalita výučby i výskumu. Na druhej strane 6. marca v roku 1777 vydala panovníčka dekrét o presídlení Trnavskej univerzity do Budína, a tak si Trnava na svoju univerzitu musela počkať dlhých 215 rokov.

Podobne ako dnes, aj v minulosti reformy prijímala časť odbornej, ale i širšej verejnosti často značne kriticky. S myšlienkou reformy historickej Trnavskej univerzity boli osoby pôsobiace v trnavskom univerzitnom milieue s veľkou prav-

depodobnosťou konfrontované už oveľa skôr. Svedčia o tom viaceré zmienky literárne činných autorov pôsobiacich v Trnave. Za jednu z takto ladených publikácií môžeme považovať dielo O prekážkach, podnetoch a podpore pri vzdelávaní (*Liber de impedimentis, incitamentis et adiuvamentis litterarum*), ktoré v trnavskej univerzitnej tlačiarňi vyšlo v roku 1774. Za jeho vznikom stojí kňaz ostrihomskej diecézy Jozef Hladký. Z dostupných biografických prameňov sa dozvedáme, že sa narodil v roku 1747 v obci Častá neďaleko Pezinka. Gymnázium vyštudoval v Ostrihome a v roku 1765 tu vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Následne absolvoval noviciát vo Viedni a v roku 1768 ho už nachádzame na gymnáziu v Leobene, kde vypomáhal pri výučbe. S historickou Trnavskou univerzitou ho viaže štúdium filozofie v rokoch 1769 až 1773. Po zrušení Spoločnosti Ježišovej v roku 1773 odišiel na štúdium teológie do Viedne. Neskôr sa do Trnavy vrátil a pôsobil tu ako študijný prefekt v kňazskom seminári. Od roku 1783 sa stal správcom farnosti vo Veľkých Chyndiciach v okrese Nitra, kde v roku 1808 zomrel. Okrem vyššie uvedenej publikácie je Jozef Hladký autorom diela v nemčine *Kritika postojov biskupov v štátoch monarchie k vládnym opatreniam v duchovných záležitostiach*, ktoré vyšlo v roku 1782 v Budíne. V oboch spomenutých dielach vystupuje Jozef Hladký ako odporca reforiem Jozefa II. Skôr ako sa bližšie pozrieme na obsah knihy pojednávajúcej o pre-



kážkach, podnetoch a podpore pri vzdelávaní, pozrieme sa na jej zloženie. Po titulnom liste

nasleduje ďalší podobný list s názvom *assertiones theologicae*, ktorým autor uvádza teologické výpovede z traktátov univerzitných profesorov. Medzi tento úvodný list a samotný text teologických úvah vkladá autor ešte dedikáciu, z ktorej sa dozvedáme, že predmetné dielo venuje Ladislavovi Keményimu, opátovi kláštora v Győri. Text dedikácie sa nesie v duchu prejavov vďaky voči patrónovi, ktorý bol nášmu autorovi dobrým radcom a podporovateľom pri štúdiách vo Viedni. Po venovaní nasleduje dvadsať teologických téz členených po desať do dvoch oddielov. Kým prvý oddiel pojednáva o Bohu a jeho osobitostiach, druhý sa zameriava na zákony, prehešenia a tresty za hriechy. Za touto časťou je uvedený príhovor autora, v ktorom objasňuje dôvody vedúce k vytvoreniu predmetného diela. Ak sa pozrieme na túto časť optikou toho, čo už bolo vyššie zmienené, a síce, že ide o publikáciu, ktorá má kriticky reagovať na reformy týkajúce sa nielen cirkvi, ale aj školského systému, mohol by nás z príhovoru zaujať druhý a tretí paragraf, v ktorom autor vystríha pred prílišnou voľnosťou, pričom hovorí: „Je nevyhnutné, aby uvedené názory schvaľovali viacerí, lebo nájde sa veľa tých, ktorí si chcú pre seba uzurpovať zmienenú voľnosť a túžia po tom, aby bola takáto aj učenosť. Preto sa má najväčší dôraz kladť na to, aby sa ľudia pri zmienke o nej čo najmenej škriepili.“ Ústredný text publikácie predstavujú tri tematické okruhy, ako vyplýva už zo samotného názvu diela. Časť o prekážkach vo vzdelávaní obsahuje päť kapitol zameraných na rozmanité úskalía, ktoré číhajú na dospievajúceho človeka a zabraňujú

mu oddať sa naplno učeniu. Autor si kladie okrem iného v úvodnej kapitole otázku: „Kto túži po hlbšom prijímaní a poznávaní vecí rozumom natoľko, že pri strete s tým, čo sa ho bude snažiť odvieť od učenia, odolá? Nezanechá a neodloží azda všetko, hoci aj sám sa domnieva, že len prostredníctvom námahy môže dosiahnuť mimoriadne veci?“ Medzi prekážkami uvádza Hladký okrem nedôslednosti, nízkeho záujmu o štúdium, aj prílišnú snahu vynikať, avšak za najzradnejšiu a najčastejšiu prekážku pri učení u dospievajúcich sa považuje fakt, že ho stále odkladajú, a dodáva, že veľmi často počuť slová „už, už sa idem učiť“ namiesto „už som sa naučil“.

Druhá najrozsiahlejšia časť ponúka v 42 kapitolách pohľad na možné povzbudenía a podnety pre vzdelávanie. Úvodné kapitoly hovoria o užitočnosti a vážnosti vzdelania, ktoré by sa malo spájať s istým morálnym kreditom. Ten by sa mal podľa autora viazať aj na získavanie a samotné zastávanie úradov. Deviatu kapitolu venuje Hladký vojenskej sláve, aby sa mohol v nasledujúcich častiach venovať postave samotného, zdôraznime, že fiktívneho, vládcu. Toho si všíma nielen na bojisku, ale skúma jeho cnosti, udatnosť v nebezpečných situáciách, aktívnu činnosť, ale aj to, čomu by sa mal venovať počas oddychu, schopnosť či neschopnosť rýchlo sa rozhodovať, či akú má mať panovník autoritu. Vo vzťahu k nepriateľovi sa zamýšľa nad odvahou, ale aj príčinami beznádeje, strachu medzi vojakmi a s ním súvisiacou zradou. To mu dáva priestor podrobnejšie preskúmať aj vzťah vodcu k vojakom a opačne. Posledných jedenásť kapitol sa autor vracia k téme

vzdelávania. Kladie dôraz na prepojenie vzdelanosti s cnosťami, ktoré sa s ňou celkom prirodzene spájajú, zamýšľa sa všeobecne nad potešením, ktoré môže vzdelanie prinášať človeku v mladom veku, ale aj v starobe, a vyzdvihuje význam vzdelania ako útechy a pomoci v nešťastí. Napokon tretia časť v piatich kapitolách veľmi podrobne rozoberá prostriedky, ktoré sú nápomocné pri vzdelávaní. Za také autor považuje najmä vytrvalosť, budovanie výrečnosti, či neustále zlepšovanie sa a osobnostný rast. K úsiliu o zdokonaľovanie majú dospievajúceho privádzať nielen príklady z minulosti, s ktorými sa stretáva v literatúre, ale má si pozorne všímať aj usmernenia učených súčasníkov.

Ako sme mali možnosť sa presvedčiť, Hladkého publikáciu *O prekážkach, podnetoch a podpore pri vzdelávaní* nie je možné chápať ako otvorenú kritiku reformiá panovníka Jozefa II. Z tohto pohľadu však môžeme vnímať druhú časť ako isté nastavenie zrkadla panovníkovi, resp. konfrontačne môže pôsobiť poukázanie na tie vlastnosti, ktorými by mal dobrý vládca disponovať. A hoci nie sú v tomto období diela o dobrých a múdrych vládcoch ničím výnimočným, predsa len v kontexte doby a námetu sa dá práve táto časť vnímať ako hyperbola. Dielo ako celok však predstavuje skôr citlivú výpoveď pedagóga, ktorý sa zamýšľa nielen nad zmyslom a hodnotami vzdelania, ale poskytuje čitateľovi vnímavý pohľad na obsah a podmienky vzdelávania mládeže v 18. storočí, na možné ťažkosti, ktoré môžu vstupovať do tohto procesu, či naopak, podporné prostriedky napomáhajúce na ceste za vzdelaním. Sám autor berie túto tému veľmi vážne a pri svojich

úvahách ide skutočne do hĺbky. Vo svojom texte akiste aj na základe vlastných skúseností pobáda k vytrvalosti a úsiliu, pričom v rámci štúdia ponúka príklady osvedčených autorov nielen z radov antických autorít, a pri ťažkostiach odporúča hľadať ich dôvody a ako bojovať proti nim, napríklad pred záhaľkou vystríha osvojením si zmyslu známeho výroku *Nulla dies sine linea*. Mnohé z Hladkého pedagogických postupov a rád by sa pritom celkom opodstatnene dali aplikovať aj v súčasnosti, čo len podčiarkuje fakt, že vzdelávací proces aj v minulosti čelil istým peripetiám, ktoré nie sú až také odlišné od tých dnešných. Akou útechou môže byť vzdelanie napríklad v momentoch, keď sa zdanlivo nedarí, znázorňuje nasledujúca ukážka: „Aj v nešťastí môžeme nájsť

v učení útechu a útočisko. To sa dá doceliť prostredníctvom dôkazov a množstvom príkladov. Lebo keďže si vzdelaný, vieš, že nejestvuje žiadna príčina pre smútok, či už malá, aby bolo nutné sa pre ňu sužovať, alebo ak by aj bola veľmi veľká, vieš, že je hlúpe a márne sa pre ňu znepokojevať. Trochu sa uľaví od bolesti aj vtedy, keď sa myslou vzdialíš od toho, o čom si možno klamne myslíš, že ťa trápi. To je zaručeným liekom. Keďže sa skladáme z duše a tela, vynášli sme prostriedky pre starostlivosť o telo. Nenájde sa azda žiaden prostriedok pre dušu? Nedá sa totiž tvrdiť jedno, že choroby duše škodia menej než choroby tela, aby sa im nevenovala žiadna pozornosť.” ■

Literatúra:

Jozef Hladký: *Liber de impedimentis, incitamentis et adiu-*

mentis litterarum. Tyrnaviae: Typis Tyrnaviensibus, anno 1774.

Július Pašteka a kol.: *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. LÚČ, 2000, s. 484 –485.

Aloysius Zelliger: *Pantheon Tyrnaviense*. Tyrnaviae: Typis sancti Adalberti, 1931, s. 144.

Súťažná otázka:

Akú najhoršiu prekážku vo vzdelávaní uvádza autor Jozef Hladký vo svojom diele a čo odporúča proti záhaľke? Správne odpovede zasielajte do 20. marca 2022 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

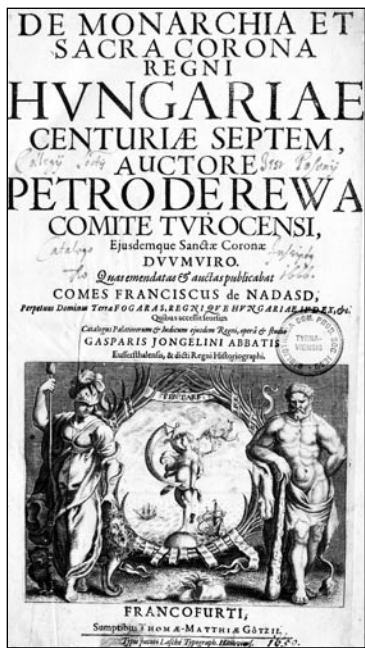
Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Peter Révai a jeho dielo o uhorskej monarchii a svätoštefanskej korune

Révaiovci patrili už od 16. storočia medzi významné uhorské šľachtické rody. Svoje meno odvodzovali podľa hradu Reva v Srieeme (dnes v Chorvátsku). Po bitke pri Moháči v roku 1526 sa usadili v Turčianskej župe, pretože stratili všetky majetky na Turkami obsadených územiach. Bratia František a Štefan Révaiovci sa postavili v nasledujúcich zápasoch o uhorskú korunu na stranu Ferdinanda I. proti Jánovi Zápoľskému. V Turčianskej župe postupne získali rozsiahle majetky a titul dedičného župana. František získal v roku 1527 polovicu hradu Sklabiňa, druhú časť získal v roku 1540. V roku 1539 získal aj panstvo Blatnica. Tieto majetky sa stali na vyše 400 rokov hlavným rodovým majetkom rodiny. Z dlhodobého hľadiska bol dôležitý zisk titulu

dedičného župana turčianskej župy v roku 1532. František svojmu staršiemu bratovi Štefanovi vyčlenil majetky v Trebostove a okolitých dedinách. Tým sa rod rozdelil na dve hlavné vetvy, a to trebostovskú a sklabinisko-blatnickú. Obe vetvy postupne získavali majetky aj v ďalších stolicích, napríklad v Trenčianskej významné podiely na Beckovskom panstve či v Nitrianskej na Holíčsko-Šaštínskom panstve. Erb Révaiovcov tvorí zo zlatej koruny vyrastajúci vlk, ktorý drží pred sebou tri ruže. Do sklabinisko-blatnickej vetvy patrili aj barón Peter Révai (* 2. február 1568, Sklabiňa – † 4. jún 1622, Trenčín), krajský hodnostár, historik, básnik, župan, strážca uhorskej koruny, sudca kráľovskej tabule, hlavný dverník a hlavný stolník. Tento literát bol

známy pod menami Révay de Szklabina et Blathnicza, Rewa alebo Réva. Jeho otec bol barón Michal Révai a matka Anna Bakičová z Laku. Vzdelanie získal na evanjelických mestských školách v Bardejove a Spišskej Novej Vsi a v rokoch 1585 až 1587 u jezuitov vo Viedni. V rokoch 1589 až 1591 spolu so svojim bratom Františkom II. študoval v Štrasburgu. Tam získal titul magistra filozofie a v poslednom roku svojho štúdia publikoval minimálne tri dišputy vrátane záverečnej *Disputatio de Mutuo Materiae (Pojednanie o vzájomných prvkoch)*. Svojím vzdelaním vynikal nad svojimi urodzenými súčasníkmi. Bol stúpencom filozofického učenia Justa Lipsia a korešpondoval s množstvom zahraničných vzdelancov. V roku 1596 sa oženil s Máriou



Forgáčovou. Od roku 1598 bol dedičným županom Turčianskej stolice, od roku 1601 kráľovským komisárom, v roku 1608 bol zvo-

lený do prestížnej funkcie strážcu svätej koruny. V roku 1610 bol kráľovským dvormajstrom, od roku 1615 hlavným dverníkom a od roku 1619 stolníkom. Mal rozhľad vo filozofii a histórii, ovládal rétoriku a viacero jazykov. Vybudoval si aj bohatú knižnicu a stal sa uznávanou politickou a kultúrnou osobnosťou. Bojoval vo vojne s Osmanskou ríšou (Ostrihom, Vyšehrad, Fiľakovo, Novohrad). Stal sa tiež jedným z vedúcich predstaviteľov evanjelickej šľachty a podporoval vydávanie náboženskej literatúry. Stavebne obohatil svoje sídlo, ktorým bol Sklabinský hrad. Dal tam v rokoch 1610 až 1612 v priestore druhého predhradia vybudovať nový kaštieľ, ktorý polyhistor Matej Bel označil za elegantnú stavbu s výraznými mramorovými prvkami. Peter Révai zomrel v Trenčíne, no pochovaný bol napokon v Kostole svätého Martina v Martine. Väčšina jeho detí zomrela po narodení,



Ľudia a udalosti...

■ **1. 3. 2012** – V Trnave umrel chemik, pedagóg a odborný publicista JÁN MOČÁK, ktorý pôsobil ako vedúci Katedry chémie a predseda Akademického senátu Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (10. výročie).

■ **2. 3. 1922** – V obci Nebojsa sa narodil poľnohospodársky odborník, šľachtiteľ a odborný publicista ANTON PIRŠEL, dlhoročný riaditeľ Výskumného ústavu kukurice v Trnave (100. výročie).

■ **6. 3. 1777** – Cisárovna MÁRIA TERÉZIA vydala dekrét o presťahovaní Trnavskej univerzity do Budína (245. výročie).

■ **6. 3. 1967** – Pred 55 rokmi v Budapešti umrel maďarský hudobný skladateľ, pedagóg a zberateľ hudobného folklóru ZOLTÁN KODÁLY, ktorý študoval na gymnáziu v Trnave, kde jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa (55. výročie).

■ **7. 3. 1922** – V Leopoldove sa narodil akademický maliar, scénograf a herec EMIL PAULOVIC, ktorý v rokoch 1960 – 65 pôsobil v Trnave ako scénický výtvarník v Krajom divadle (100. výročie).

■ **11. 3. 1932** – V Novej Vieske sa narodil básnik viackrát navrhnutý na Nobelovu cenu za literatúru, prekladateľ a člen trnavskej literárnej skupiny básnikov – konkretistov JÁN ONDRUŠ, ktorý študoval na trnavskom gymnáziu a neskôr pôsobil v Trnave aj ako knihovník. Jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa na Pekárskej ulici, kde býval (90. výročie).

dospelosti sa dožili iba dve. Dcéra Judita († 1643) sa stala manželkou Pavla Nádašdiho, syna známej Alžbety Bátoriovej. Syn Pavol sa vyznamenal ako vojak v službách kráľa Ferdinanda III. a zomrel v roku 1635 počas vojenského ťaženia v Lotrinsku.

Básnické a historické dielo Petra Révaia ovplyvnilo neskoršiu slovenskú historiografiu a národoobrnanné diela. Literárne sa začal prejavovať už počas štúdií v Štrasburgu. Vo svojich dielach prezentoval Uhorsko ako mnohonárodnostný štát. S úradníkmi svojho panstva viedol korešpondenciu v kultivovanej slovenčine. Poznáme šesť titulov z pera tohto literáta. V roku 1591 napísal tri kratšie diela, a to *De laudibus Ciceronis (prednáška na chválu rečníctva)*, *De quattuor virtutibus cardinalibus* (traktát o štyroch základných cnostiach) a spomínané *Disputatio de mutuo materiae* (Pojednanie o vzájomných prvkoch). O rok neskôr napísal a publikoval stať *De parricidio* (pojednanie o velezrade). Až o 21 rokov neskôr mu vyšla tlačou kniha *De sacrae coronae regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna, annos ultra D C clarissimae, brevis commentarius* (Krátka rozprava o uhorskej svätej a najjasnejšej korune po obdobie viac ako 600 rokov, o jej pôvode, moci, víťazstve a osude, Augsburg, 1613) a posmrtné, v roku 1659 vo Frankfurtu, jej rozšírená verzia *De monarchia et sacra corona regni hungariae centuriae septem* (Sedem storočí monarchie a svätej koruny kráľovstva uhorského), ktorá vyšla tlačou zásluhou Petrovho príbuzného Ladislava III. Révaia.

Dielo *De sacrae coronae regni Hungariae...* (aj jeho rozšírená verzia, ktorá obsahuje oslavu slovanstva, state o starobylosti Slovanov a ich význame v Panónii) je pokladané za prvé samostatné pojednanie o uhorskej svätej korune a jej histórii. Napísané bolo na princípe neskorohumanistických vedeckých metodologických zásad. Kniha sa týka pôvodu,

vlastností, víťazstiev a osudov svätej koruny Uhorského kráľovstva v priebehu uplynulých šesťsto rokov. Autor popisuje daný objekt koruny nielen ako pohyblivú silu na pozadí dejín Uhorska, ale niekedy dokonca aj ako aktéra jeho politického smerovania. Toto Révaiovo dielo bolo v Uhorsku 17. a 18. storočia veľmi populárne, avšak v 19. storočí už zabudnuté. Až koncom 20. storočia bola jeho práca znovuobjavená kvôli návratu pôvodnej uhorskej kráľovskej koruny do Maďarska v roku 1978 po tom, ako bola vyše tridsať rokov v USA. Maďarský preklad Révaiovej knihy vyšiel hneď o rok nato a v roku 1981 bola publikovaná aj biografica venovaná samotnému autorovi. To viedlo k obnoveniu jeho myšlienok nielen v akademickej obci, ale aj v každodennej maďarskej politike. Révaiov spôsob popísania histórie uhorskej koruny bol nekritický a nepresný. Žiadny historik doteraz nenašiel odpoveď na to, z akých zdrojov čerpal.

Révai začal prácu na svojej knihe už 2. augusta 1607. V ten deň ho poveril arcivojvoda Matej Habsburský študovať históriu a zákony uhorského kráľovstva. Budúci kráľ Matej tieto poznatky veľmi potreboval, pretože Habsburská ríša aj Uhorské kráľovstvo sa nachádzali v stave hlbokoj krízy. Matejov brat cisár Rudolf II. stratil legitimitu svojej vlády, Uhorsko veľmi trpelo kvôli vojnovým konfliktom proti Osmanskej ríši a povstaniu Štefana Bočkaia. Matej preto potreboval historické práce, ktoré by podporili jeho slabú mocenský pozíciu. V roku 1608 bol korunovaný za uhorského kráľa a obnovenie kultu svätej koruny sa stalo dôležitou súčasťou jeho propagandy. Toto spojenie koruny a panovníka bolo podstatné pre celé Uhorsko, pretože koruna bola symbolom politickej nezávislosti uhorských stavov. V stredoveku mali stavy právne zakotvené právo na slobodnú voľbu kráľa.

Ľudia a udalosti...

■ **12. 3. 1822** – V Zavare sa narodil národný buditeľ, jazykovedec, novinár, publicista, prekladateľ, vydavateľ a kňaz JOZEF KAROL VIKTORIN, spoluzakladateľ Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha, ktorý študoval v Trnave (200. výročie).

■ **13. 3. 1932** – V Trnave na Kopánke slávnostne otvorili a svojmu účelu odovzdali novostavbu Masarykovej štátnej ľudovej školy, v ktorej dnes sídli Obchodná akadémia (90. výročie).

■ **16. 3. 1717** – V Trnave sa narodil astronóm, matematik a univerzitný profesor FRANTIŠEK WEISS, riaditeľ univerzitnej hviezdárne a prvý volebný rektor Trnavskej univerzity (305. výročie).

■ **16. 3. 1932** – V Trnave bol založený Klub turistov (90. výročie).

■ **16. 3. 1982** – V USA umrel básnik, prekladateľ, lekár a univerzitný profesor ANDREJ ŽARNOV, vl. menom František Šubík, ktorý pôsobil v Trnave ako patológ. Čestný občan mesta Trnavy, kde jeho pamiatku pripomína ulica a dve pamätné tabule (40. výročie).

■ **17. 3. 2021** – V Senici umrela bývalá riaditeľka Mestského kultúrneho strediska v Trnave ANNA VALOVÁ, spoluzakladateľka mesačníka Kultúra a život Trnavy, Medzinárodnej speváckej súťaže Mikuláša Schneidera Trnavského i Trnavskej hudobnej jesene (1. výročie).

■ **19. 3. 1637** – V Bratislave umrel ostrihomský arcibiskup so sídlom v Trnave, uhor-

Táto sloboda sa skončila v roku 1551, keď kráľovná Izabela, vdova Jána Zápoľského, odovzdala uhorské korunovačné klenoty Ferdinandovi Habsburskému. Počas Bočkaiovhov povstania sa koruna stala symbolom slobodnej voľby vlastného kráľa. Preto bola aj v rukách Mateja silným politickým symbolom. Samozrejme, nie všetko bolo tak, ako to zúčastnení prezentovali. Matej nepriniesol korunu z vlastnej iniciatívy, ale bol prinútený urobiť to pod tlakom uhorských stavov, ak chcel získať ich podporu proti Rudolfovi II. Arcivojvoda Matej sa za Uhra deklaroval len v prípade, keď chcel získať pomoc uhorských stavov. A nemôžeme ho považovať ani za vytúženého národného kráľa, ktorý mal obnoviť niekdajšiu veľkosť Uhorska. Jediný prejav víťazstva Uhrov bol návrat ich koruny do kráľovstva, čím sa stala symbolom politického kompromisu medzi habsburským panovníkom a uhorskými stavmi. Po korunovácii v novembri 1608 predniesol Eliáš Berger, dvorný historik Mateja II., prejav na sneme, ktorý bol publikovaný spolu s textom slávnostnej reči. Tým sa stal prvým autorom, ktorý popísal výzor, symbolicky a politický význam aj históriu korunovačného klenotu. Napriek tomu je za prvého autora považovaný Peter Révai. Ten svoj pohľad na uhorskú korunu prezentoval najprv v reči, ktorú predniesol po korunovácii Mateja II. ako novovymenovaný strážca koruny, druhýkrát v reči o pôvode uhorskej koruny, ktorú predniesol pred panovníkom v roku 1612 a tretíkrát vo svojej knihe, vydané v nasledujúcom roku. Vo všetkých svojich textoch Révai opísal politickú teóriu uhorskej koruny, ktorú podporil príkladmi z jej histórie. Porovnával vládu uhorských kráľov vrátane Mateja Korvína a Mateja II. Habsburského v zrkadle ich skutkov voči korune. Rovnako ako Berger, aj on prišiel k záveru, že Matej II. bude najlepším panovníkom Uhorska, lebo

dosiahol svoje politické víťazstvo bez použitia násillia a vytvoril stabilitu v krajine. V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza jeden exemplár tlače *De monarchia et sacra corona regni hungariae centuriae septem* (Frankfurt, 1659) s rukopisným záznamom o tom, že kniha patrila do knižnice bratislavských jezuitov (Collegij Soc(ieta)tis Jesu Posonij Catedralo Inscript(u)s A(nn)o 1666) a pečiatkovým exlibrisom knižnice trnavských jezuitov z 19. storočia (Bibliotheca Dom. Prob. Soc. Jesu Tyrnaviensis). Obsahuje venovanie autora čitateľovi, v ktorom objasňuje historický význam koruny, a je ukončené epigramom. Venovanie Universis inclytis statibus Regni Hungariae napísal patrón vydania František Nádašdy. Na frontispise sa nachádza celostranová medirytina znázorňujúca uhorskú korunu, ktorú nesú dvaja anjeli, pod ňou je erb Uhorského kráľovstva. Frontispis je signovaný vľavo dolu: D(omini) Pet(ri) Rev(a) C(omitis) T(urocensis) a vpravo dolu augsburským rytcom: Wolfg(angus) Kilian Aug(ustensis) sculp(sit). Záujemcovia si môžu túto historickú tlač pozrieť v rámci výstavy Sedemnáste storočie slovom a obrazom v Múzeu knižnej kultúry (23. 4. 2021 – 31. 3. 2023). ■

Zdroje:

BÓNIS, György. 1981. *Révay Péter*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1981. ISBN 963-05-2690-5.
 KOVAČKA, Miloš – AUGUSTÍNOVÁ, Eva – MAČUHA, Maroš (Eds.). 2010. *Rod Révai v slovenských dejinách : Zborník prác z interdisciplinárnej konferencie*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2010. ISBN 978-80-89301-46-1.
 MAČUHA, Maroš. 2011. Aristokrat medzi vidieckou rezidenciou a mestom : *Peter Révai v prvej štvrtine 17. storočia*. In Zborník Záhorského múzea v Skalici 6, 2011, s. 9–21.

Ľudia a udalosti...

ský prímás a kardinál PETER PÁZMAŇ, zakladateľ Trnavskej univerzity, ktorého pamiatku v Trnave pripomína ulica a socha v budove novodobej Trnavskej univerzity (385. výročie).

■ 23. 3. 2017 – V Trnave umrel strojársky odborník, vysokoškolský pedagóg, autor učebníc a publicista JOZEF KRCHNÁR (5. výročie).

■ 25. 3. 1937 – V Trnave-Modranke sa narodil botanik, hydrobiológ, vysokoškolský profesor, autor učebníc a odborný publicista FRANTIŠEK HINDÁK (85. výročie).

■ 25. 3. 1992 – Slovenská národná rada zákonom zriadila novodobú Trnavskú univerzitu v Trnave (30. výročie).

■ 28. 3. 1592 – Narodil sa český pedagóg, filozof, spisovateľ a biskup Jednoty bratskej JAN AMOS KOMENSKÝ, ktorý na svojich cestách navštívil roku 1650 aj Trnavu, kde túto udalosť pripomína pamätná tabuľa a ulica nesúca jeho meno (430. výročie).

■ 28. 3. 2021 – V Budmericiach umrel lekár, pedagóg a odborný publicista TIBOR TIBENSKÝ, ktorý pôsobil ako prednosta Internej kliniky Fakultnej nemocnice v Trnave, učil na Strednej zdravotníckej škole a prednášal na Trnavskej univerzite (1. výročie).

■ 29. 3. 1947 – V Trnave sa narodil filmový scenárista, dramaturg, vysokoškolský pedagóg a publicista LEO ŠTEFANKOVIČ, ktorý prednášal na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave a v rokoch 2006 – 2010 bol jej dekanom (75. narodeniny). ■

P.R.

Ing. Ladislav Dubravský

Príbeh trnavského rodáka v prvej svetovej vojne

Dezider, v časoch, v ktorých sa príbeh udial, Deszõ“, prišiel na tento svet v roku pána 1897. Narodil sa rodičom Terézii a Ignácovi ako prvé dieťa. Otec bol kamenár, najprv ako pomocník kamenára, potom tovaríš, neskôr kamenársky majster a nakoniec rytec písma. Matka sa starala o domácnosť. Na svet priviedla desať detí. Bývali v Trnave, na ulici Pálos utcza číslo 506. Teraz je to Paulínska ulica. Meno si zachováva v rôznych podobách od 18. storočia. V týchto dobách, na začiatku 20. storočia, malo mesto okolo pätnásťtisíc obyvateľov. Jeden priateľ z Čiech (výrazná šachová postava pán Josef Heřmánek) tu žil v rokoch 1923 až 1924 a píše o Trnave takto: „Trnava měla 18 000 obyvateľ, bylo zde lacino, ale město bylo bez kanalizace, nikde žádná řeka, park nebo les, v léte všude prachu. Voda silně vápenitá, kdo nebyl na ni zvyklý, trpěl žaludečnými potížemi.“ Roky pred týmto opisom tu situácia bola len horšia.

Tu teda Dezider vyrastal. Ako malý chlapec sa v lete niekedy kúpaval v Trnávke, veď mu tiekla pred nosom. Ale len vtedy keď bolo dosť vody. Boli tam aj ryby, ale tie sa nesmeli chytať. Iba ak nikto nevidel. Do školy chodil k mestskej veži. Navštevoval elementárnu ľudovú školu – Elemi népiskola. Určená bola pre deti od 6 do 12 rokov. Učili ich rôzne predmety. V roku 1909 dosiahol takéto výsledky v učení jednotlivých predmetov: Hit (náuka o viere): elégséges – dostatočný
Magyar – maďarčina, považovaná za rodný jazyk: písanie (írás): jeles – výborný nyelvtan (mluvnica): elégséges – dostatočný
Német (nemčina): elégséges – dostatočný
Szám (počtovanie): jó – dobrý Földrajzban (zemepis): elégséges – dostatočný
Történet (dejespyt): elégséges – dostatočný
Enékbén (spev): elégséges – dostatočný
Testgyakorlatok (telocvik): jeles – výborný
Telocvik, krasopis a počty boli, ako vidno, jeho koníčkóm.
Ostatné – čo povedať... Vyrastal v rodine, kde sa narodilo desať detí. Irén, Aranka, Jenó“ zomreli vo veku okolo jedného roka. To si veľmi nepamätal, mal okolo päť rokov. Mária zomrela ako



Vojnová fotografia s Dežom Dubravským, pravdepodobne posledná pred jeho smrťou. Ktorý to je, nevieme, dedukujeme podľa rodových znakov, že by to mohol byť ten úplne vľavo. Spoločné fotografie vojakov sa vtedy posielali aj ako pohľadnice.

štvormesačná, to však mal už jedenásť a dobre si to pamätal. Matka bola z toho veľmi nešťastná. Bolo to už jej štvrté dieťa, ktoré odišlo na druhý svet. Ako kresťanka však verila, že im tam bude lepšie. Mala sa čo obracať v mnohopočetnej rodine.

Voľný čas trávil Dežo pri šibalsťvách rovesníkov. Chodievali sa hrať na Južnú Ameriku, hovorilo sa tomu aj Delamerika. V lete chodievali na letné kúpalisko, Trnavčanmi nazývané švimšula.

Časom mu pribudli ďalší súrodenci. Posledný Laco sa narodil krátko po tom, ako mu minulo osemnásť rokov, keď

sa už začala vojna. Do školy už nechodil. Jednak mu veľmi nešla a okrem toho bol v rodine potrebný každý groš. Najprv vypomáhal v práci otcovi kamenárovi ako učeň, neskôr išiel nakrátko robiť výpomocného robotníka na kampaň do trnavského cukrovaru. Krátko sa zamestnal, tiež dočasne, v továrni na čokoládu Adolfa Fischera (Figaro).

Lenže to už na dvere klopkala branná povinnosť. Ešte v roku 1914 sa uskutočnil úspešný atentát na arcivojvodu a následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este. Zámienka bola na svete a začínalo sa celosvetové rinčanie

Pluk, vojenský ústav	Den, měsíc a rok, místo, okres a země úmrtí	Setina, nota či kvadranta, dílnička	Hodnost	Jméno zemřelého. U žen rodu věst: také jméno a charakter manžela, jméno a charakter otce. U dítek: jméno a charakter otce.	Místo narození, okres a země	Národnost	Boj narodení	Pohlaví	Spolužáci (jméno, příjmení)	Povolání	Zdali zastupen	Nemoc, způsob smrti (je obilnicou křikem nebo dvanácti listu)	Kdy a kde pochován	Jméno a charakter pohřebního nebo protokollního kněze	Tomu a koho matriky na zápisnici které bylo protokoll-váno	Poznámka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Nová pluk č. 15	1916 Střelcovice střelcovice (okres 15) / dvorův, obilnicová / Kozlov, Václav, 4 júl		Kapitán	Desider Těšovský, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Těšovský, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Čechy	1897	muž	Desider, Kaurica, pašický, st. Koprivice	voják		Padl v boji 1916 dne 15. júl na boji	Kaplan Kauric, Kajtýř, ml. polj. pán		Desider ml. polj. pán	
Nová pluk č. 13	1918 Střelcovice střelcovice (okres 13) / dvorův, obilnicová / Kozlov, Václav, 4 júl		Kapitán	Desider Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Čechy	1897	muž	Desider, Kaurica, pašický, st. Koprivice	voják		Padl v boji 1918 dne 11. a 12. júl v obilnicové bitvě s Kozlovem	Kaplan Kauric, Kajtýř, ml. polj. pán		Desider ml. polj. pán	
Nová pluk č. 15	1916 Střelcovice střelcovice (okres 15) / dvorův, obilnicová / Kozlov, Václav, 4 júl		Kapitán	Desider Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Čechy	1897	muž	Desider, Kaurica, pašický, st. Koprivice	voják		Padl v boji 1916 dne 15. júl na boji	Kaplan Kauric, Kajtýř, ml. polj. pán		Desider ml. polj. pán	
Nová pluk č. 13	1918 Střelcovice střelcovice (okres 13) / dvorův, obilnicová / Kozlov, Václav, 4 júl		Kapitán	Desider Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Mora, Kopa, František, Štefan; Kaurica, pašický, st. Koprivice	Čechy	1897	muž	Desider, Kaurica, pašický, st. Koprivice	voják		Padl v boji 1918 dne 11. a 12. júl v obilnicové bitvě s Kozlovem	Kaplan Kauric, Kajtýř, ml. polj. pán		Desider ml. polj. pán	

Matrika poľného superiorátu, v ktorej je tento záznam o úmrtí, je uložená vo VHA BA pod sig.: B-15, str. (Fol.) 68

zbraní. Zo Slovenska (vtedy súčasťou Rakúsko-Uhorska) narukovalo do zbrane asi štyristotisíc chlapov. A Dezider, samozrejme, tiež. Dosiadol vojenský vek a bolo treba brániť záujmy vtedajších mocipánov. Všeobecná mobilizácia bola vyhlásená 31. júla 1914. V rodinách, kde boli muži, zavládol strach. Týka sa to aj nás? V tejto rodine sa netýkala branná povinnosť otca (nar. 1870). Povolať sa chlapi, ktorí ešte nedovršili 42 rokov. Najstarší syn Dezider mal v čase vypuknutia vojny len sedemnášť, odvody sa vykonávali od devätnástich rokov. Tým však bola hrozba povolania do zbrane len oddialená. Čakalo sa, ako sa bude vojnový konflikt vyvíjať. Podporované nadšenie, ako rýchlo

sa vojna skončí, samozrejme, víťazstvom CK armády (cisársko-kráľovskej), sa po krátkej dobe začalo strácať. Aj keď Dezider nespadol pod krídla regulárnej armády, bolo tu ešte riziko povolania do domobrany. V uhorskej časti s názvom Népfelkelés. V domobrane sa ocitli seminaristi, učители, prvorodení synovia a muži s nižšou zdravotnou klasifikáciou. Domobrana mohla byť zvolaná len vtedy, keď bola vyhlásená mobilizácia v prípade vojny. A sme doma. Deszö bol prvorodený syn a prichádzal do veku brannej a odvodovej povinnosti. Nakoniec bol povolaný do domobrany rok po dovŕšení devätnástich rokov. Bolo to na začiatku roka 1917. Povolali ho k asentírke do Prešporoku, k Domobraneckému

Príjmení a jméno: Desider
 DUBRAVSKÝ
 Hodnost a pluk: desiatnik, býv. honvéd, peší pluk 13.
 Datum a místo narození (polit. okres, zem): 1897, Trnava, okr. Trnava, Slovensko.
 Příkladnost (polit. okres, zem): tamtiež.
 Datum a místo úmrtí (polit. okres, zem): 20./4.1918, v Istenseřita, okr. Sereth, Bukovina.
 Datum pohřbu: 21./4.1918.
 Označení hřbitova a místo (polit. okres, zem): na obecnem hřbitove v Istenseřita.
 Oddělení, číslo hrobu: _____
 Opsáno podle: matriky býv. pol. superiorátu, uloženéj u ZVV, Bratislava.
 Úmrtí kniha: tom, fol. tom. IV., fol. 68.
 Tisková MNO. - 1102-36.

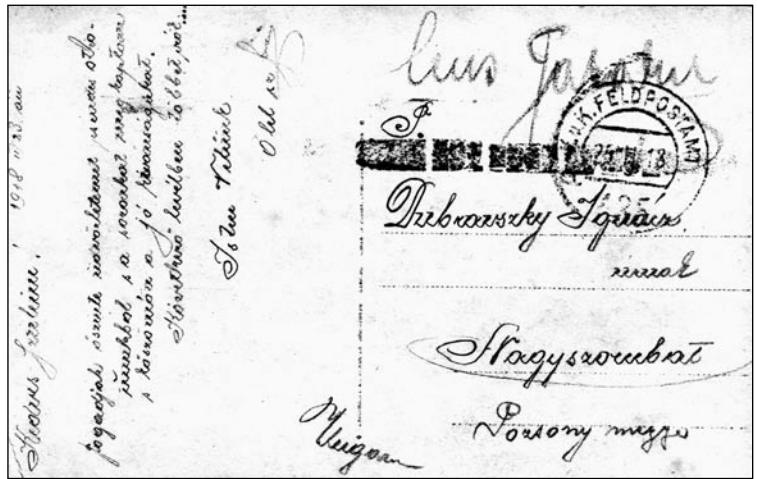
Úmrtí list Deža Dúbravského pešiemu pluku č. 13 (LstIR 13) – Prešporok. Na vojenčinu nastúpil v apríli 1917. Základný výcvik nováčikov sa začal hneď po nástupe do

činnej služby. Zahrňal najmä poradový a strelecký výcvik. Mal trvať pol roka, ale bolo treba doplniť už aj tak zúbožené stavy vojska, a tak sa všetko skrátilo na jeden mesiac. Medzi odvedencami boli väčšinou Slováci, ale aj Maďari. Problémom bola reč. Aj keď v škole museli drviť maďarčinu, materinský jazyk to nikdy nebol. Dežo sa však do tohto jazyka dostal a aj domov vedel napísať po maďarsky. Riešenie tohto jazykového problému sa stalo pre C K armádu otázkou prežitia. Bolo nutné, aby vojak zvládol nielen základné veliace povely, ale aby vedel aj pomenovať časti svojej zbrane, či ovládal, aké tresty mu hrozia za konkrétne priestupky.

Veliacou rečou – kommandosprache bola nemčina, ktorou sa velilo pri výcviku a v boji. Rečou, ktorá sa používala v služobnom a písomnom styku, bola tzv. dienstsprache, nemčina a maďarčina. V plukoch, kde jedna národnostná skupina prekročila dvadsať percent celkového stavu jednotky, mohla byť použitá tzv. regimentssprache, reč danej národnostnej menšiny. Touto rečou sa smelo komunikovať iba vo vnútri pluku.

Dezider bol mladý a silný, robotnícke vyšportované telo, takže odvod bol bez problémov. Akurát mu bolo ľúto za kamarátmi a dievčatami. Stálu frajerku ešte nemal, ale mládež sa vedela zabaviť aj vtedy.

Jeho pluk patril k tým útvarom kráľovskej vlastibrany – Magyar királyi honvéd, v ktorom slúžilo veľa Slovákov. Vznikol ešte v roku 1886. V Haliči sa prešporský peší pluk zapojil do ťažkých bojov už od prvých dní vojny v roku 1914. Rakúsko-uhorská prvá armáda začala útok na ruské jednotky pri Krasniku. Už 23. augusta v prvý deň ofenzí-



Text na druhej strane vojnovej fotografie: Milí rodičia! Prijímate úprimný pozdrav ??? a tieto riadky ? dostal a ďakujem za pranie dobrého (želať všetko dobré). V nasledujúcom liste Vám napíšem viac. Boh s Vami Objíma s ?????????? datované 23. III. 1918

vy, patril honvédskejší peší pluk HIR 13 medzi jednotky, ktoré útočili na výšiny pri obci Polichne. Úspešný útok bol vykúpený veľkými stratami. Po troch dňoch bojov medzi Krasnikom a Rudnikom rakúsko-uhorská armáda pri Krasniku zvíťazila. V septembri 1916 sa divízia presunula do Transylvánie, kde bránila východné hranice monarchie proti rumunským jednotkám. Na tomto bojisku bojovala prešporská divízia až do septembra 1918, keď bola presunutá na západný front. Spolubojovníci, s ktorými sa postupne zoznamoval, boli väčšinou starší chlapi. Kamaráta rovesníka mal Michala, ktorý pochádzal od Pezinka, z Cajly. Po skončení základného výcviku prišiel termín odchodu na bojové pozície. Jeho prešporský pluk sa musel prepraviť do oblasti Bukoviny a Sedmohradska (Transylvánia). Pretože to bola cesta dlhá skoro tisíc kilometrov, presun sa udial po železnici, v jednoduchých drevených dvojosových vozňoch. Menáže (stravy) na cestu mali dosť. Presun trval tri dni. Boli nevyhnutné zastávky na hygienu, ale aj čakanie na uhlie do tendrov

parných rušňov, alebo nikto ešte nevie, na čo. Na vojne to tak chodí. Dežova divíza sa teda presunula do Transylvánie. On konkrétne sa však dostal do oblasti Bukoviny, k dedine Istensegits, neďaleko miest Satu Mare a Rădăuți a správnym centrom, mestom Suceava. Bola tam nádherná panenská príroda, chudobné domčeky ako doma a normálni ľudia. Od nových spolubojovníkov vedel, že tam je veľa kláštorov. Videl tiež úžasné prírodné scenérie v pohorí Rarău, prešli aj okolo divokej rieky Bistrita. Prechod priesmykom Bicaz do Transylvánie mohli vidieť zďaleka. Úloha ich pluku bola bojovať s rumunskou armádou, ktorá môže prísť od tej strany. A, samozrejme, bojovať proti Rusom, ktorí boli na druhej strane ako nepriatelia. Východný front bol najhorší, zahynula tam väčšina Slovákov. Mužstvo dostávalo žold každých päť dní vo výške niekoľkých korún. Podľa dostupných informácií to bolo niečo okolo 70 halierov denne, za týždeň teda skoro 5 korún. Je však pravda, že popri vojne zúrila aj

inflácia. Zatiaľ čo v roku 1914 stálo kilo mäsa 1,2 koruny, v roku 1918 to bolo už 120 korún. Z tohto žoldu im boli odpočítané príspevky na tabak, mazivá, čistiace prostriedky a podobne, takže reálne vojak dostal žold, ktorý mu mohol vystačiť na nejaké to menej kvalitné pivo, štamprlík či cukrovinku. Samozrejme, bolo postarané o oblečenie. Každý vojak tiež dostal jedno teplé jedlo na deň a ešte nejaký potravinový prídel, ktorý mu bol stiahnutý zo žoldu.

Na udržanie disciplíny medzi mužstvom sa využívali rôzne druhy trestov spočívajúce v pridelení strážnych služieb navyše, vykonávaní najpodradnejších prác či znižovaní už aj tak nízkeho žoldu. Pri vážnejších previneniach bol vojak uväznený a podľa závažnosti previnenia mu bol pridelený aj stupeň prísnosti väzenia.

Čo robil vojak v prvej svetovej vojne? No, hlavne kopal zákopy. A žil v nich. Sedemdesiat percent vojakov, ktorí padli, padli po zásahu delostrelectva. V zákopoch bola ochrana najväčšia. Pri útokoch v otvorenom priestore spôsobovali šrapnely delostreleckých granátov hoto-
vú spúšť.

Slovákov však netrápili len boje, hlad pre katastrofálne zásobovanie rakúskej armády a šikana veliteľov, ale aj choroby a všadeprítomné vši. Bolo ich veľa druhov a hrýzli, potvory. Ubytovaní boli v dedine Isten-segíts. Obsadili nejaké staré drevené baraky, ku ktorým boli pristavené stajne pre kone. Veliteľstvo bývalo v lepších domoch. Menáž sa fasovala v poľnej kuchyni, ktorá v prípade potreby bola ľahko prevezená na front do bojových pozícií. Na frontovú líniu dochádzali denne. Bolo to asi päť kilometrov od dediny. Kopali zákopy, alebo, keď už boli vykopané, jed-



Nasledujúci list bola pravdepodobne už len táto fotografia z Dežovho pohrebu...

noducho sledovali bojisko. Keď bolo teplo, bolo to ešte dobré. Horšie a zle, keď bola zima a pršalo. Strety s nepriateľom boli vždy ohlásené rozvedkou, pohyb nepriateľov poznali navzájom. V čase čakania na boj to bolo najhoršie.

Boje na jeseň a na jar boli zlé. Museli sa zdržiavať v zákopoch a vybiehať na steč, boj chlapa proti chlapovi. Pri lietajúcich granátoch zahynulo päť chlapov z jeho jednotky. Traja boli ťažko ranení. Ležali v jednoduchej poľnej nemocnici, obviazaní a stonajúci od bolesti. Ale aspoň nemuseli bojovať. A čakali, že keď sa im upraví zdravotný stav a ako tak vyzdravejú, pôjdu domov. Buď nadobro, alebo na dlhšiu dovolenku.

V časoch, keď sa nebojovalo, si užili šikany od svojich veliteľov. Niektorí boli ako posadnutí. Dezider sa snažil vyhnúť konfliktom s nadriadenými. Ako slobodník asistoval pri riadení družstva. V družstve bolo asi šesťdesiat infanteristov, teda pešiakov. Chlapi bez hodnosti, ktorí museli zdieľať kruté chvíle na bojisku aj v tyle, keď sa pripravovali ďalšie boje, alebo jednoducho mali odpočívať. Ich pluk, ktorý rátal do štyritisíc mužov, bol neustále dopĺňaný zo záloh. Stav sa po každom

boji znižovali a bolo ich treba doplniť. Dežo spočítal po jednom boji, ktorý sa začal veľkou delostreleckou paľbou a pokračoval stečou, strelbou a bojom na bodáky, dvestotridsaťpäť mŕtvych spolubojovníkov a kamarátov z ich pluku. Veľa mŕtvov bolo roztrhaných na nepoznanie. Ston ranených mu dlho znel v ušiach. Časom si však zvykol.

V chladnom počasí sa väčšina z nich trápila aj s chorobami. Zvýšené teploty alebo horúčky, k tomu málo stravy, zima a blato. Synonymami vojny boli pre nich blato, dunenie kanónov a choroby. Mnohí neprežili práve tie, lebo imunita zúboženého organizmu obyčajného vojaka bola totálne oslabená.

Vianočné sviatky prežili v relatívnom pokoji. Vyčerpané boli všetky bojujúce strany. Vo februári prebiehali len drobné boje. Všetci žili v tom, že vojna sa blíži k svojmu nezvratnému koncu. V marci už bolo viac slniečka a nálada sa zlepšovala. Dežo sa rozhodol napísať rodičom. Bol 23. marec 1918, keď odovzdal svoju kartu, čo bola vlastne fotografia ich družstva, do poľnej pošty. Vzhľadom na zvláštny ozdobný rukopis sa nám však nepodarilo rozlúštiť všetky slová.

„Milí rodičia!

Prijmite úprimný pozdrav z bojiska a tieto riadky. Váš list som dostal a ďakujem za pranie všetkého dobrého. V nasledujúcom liste Vám napíšem viac. Boh s Vami.... Objíma s úctou Dezider

23. III. 1918“

O mesiac neskôr dostali rodičia už len fotografiu z pohrebu svojho prvorodeného syna.

„Felvetetett 1918.évi, április 20 án. Istensegítsben.“

Vyhasol jeden ďalší mladý život. Jeden zo sedemdesiatitisíc Slovákov, ktorí bojovali za rakúskych a maďarských vládcov. Zostala ďalšia smutná rodina. Mocných tohto sveta to netrápilo vtedy a netrápi ani dnes. Mladý človek, ktorý má plno elánu a chce zmeniť svet, musel počúvnuť proti svojej vôli iných a na všetky svoje plány zabudnúť. Čo by tak povedali dnešní mladí chlapi na takéto spôsoby? Najhoršie je, že mnohí z nich ani nevedia, kedy sa táto krutá vojna odohrala. A krutá bola už aj preto, lebo v boji sa používali bodáky a sečné zbrane. A začali sa používať che-

mické zbrane, proti ktorým bola veľmi slabá ochrana.

Nuž a čo zostalo po tomto chlapcovi? Jednostranový zápis v archíve a niekoľko fotografií v rodinnom archíve.

.....

Yperský oblúk sa nachádzal na západnej fronte vo Flámsku. Bol miestom, kde mladí muži nezmyselne umierali po státisícoch na obidvoch stranách fronty. Celá oblasť bola totálne zdevastovaná a nachádzajú sa na nej obrovské vojenské cintoríny padlých vojakov, ktorých telá našli po ťažkých bojoch. Na tomto bojisku vznikla báseň, ktorá sa stala textom piesne o flanderských poliach s kvitnúcim vlčím makom. Autorom básne je pplk. J. Mc.Crae. Báseň sa dostala aj do rúk americkej členky asociácie Mladí kresťania Moiny Michaelovej a inšpirovala ju k myšlienke urobiť z kvetu červeného maku poetický symbol obetí tohto dovtedy najväčšieho celosvetového vojnového konfliktu. Dnes už môžeme vidieť kvet červeného (vlčieho) maku pri spomienkových aktoch a ce-

remóniách pri príležitosti Dňa vojnových veteránov vo väčšine demokratických krajín, ktoré boli zatiahnuté do svetových vojen. V posledných rokoch si táto tradícia našla svoje dôstojné miesto aj na Slovensku. Každý rok sa 11. 11. o 11. hodine a 11. minúte rozozvučia zvony aj v Evanjelickom kostole v Trnave a uskutoční sa pietny akt pri pomníku padlým v prvej svetovej vojne. A na tomto pomníku nájdete aj meno Dezidera Dubravského.

Češť jeho pamiatke a pamiatke všetkých, ktorí zomreli v tejto nezmyselnej vojne. ■

Zdroje:

Martin Drobňák, Život vojaka c.k. rakúsko-uhorskej armády v období dualizmu, uvedené na stránke: Válka cz Trianon v dokumentoch. 2020. vyd. [s.l.] : Min. vnútra. S. 1 Stručná história 71. pešieho pluku [online]. klubvtn.info, rev. 2008-04-13, [cit. 2008-07-22] MO SR Obrana č. 11/2009, Autor: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD., Vojenský historický ústav

Martin Jurčo, reprofoto autor

Skladateľa Juraja Beneša pripomína spomienková monografia aj cez prizmu jeho rodiska

Nestáva sa často, aby aj o hudobných skladateľoch, ktorí nie sú centrom pozornosti všedných médií, vyšla spomienková monografia. Takéto šťastie má hudobný skladateľ Juraj Beneš (1940 – 2004). Spomienkovú biografiiu o tomto trnavskom rodákovi a predstaviteľovi hudobnej avantgardy 20. storočia pripravila jeho manželka, muzikologička a hudobná historička Naďa Hrčková.

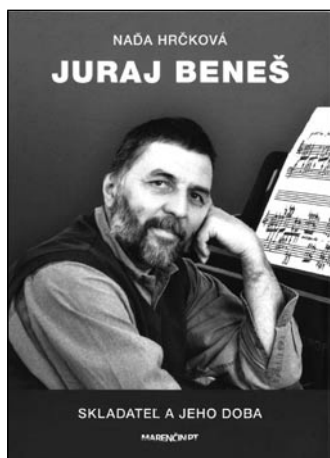
Juraj Beneš: Skladateľ a jeho doba. Názov populárno-spomienkovej knihy charakterizuje jej obsah. Manželka skladateľa ju napísala takmer po dvadsiatich rokoch od jeho odchodu z tohto sveta. Naďa Hrčková v nej zosumarizovala viacero vlastných prác o živote a diele manžela a kontextoch jeho života a napísaných diel. Ako

píše, Juraj Beneš mal to šťastie, že žil polovicu svojho tvorivého života pred a polovicu po (politickej) zmene. Musel sa teda vyrovnávať s tým, čo priniesli životné situácie. A práve spomienky v kapitole Rodina, učiteľia a doba majú významnú výpovednú hodnotu. „Harmonická, trochu bohémska rodina, v ktorej Juraj Beneš

vyrastal vo veľkom starom byte v Trnave, kde mal jeho otec zároveň zubnú ambulanciu, bola preňho záštitou a celoživotným inšpiračným zdrojom,“ píše. „Láskavá a do krajnosti dobrá mama z Liptova, zo Ždiaru, predstavovala bezvýhradnú lásku, po ktorej prahne každý umelec, a mäkkosť, poddajnosť, dôvernosť a blíz-

košť. Túto atmosféru rodinného tepla zreteľne počujeme v strednej lyrickej časti Troch monódií, ktorú skladateľ vložil ako útechu do tohto nepísaného rekviem po sovietskej invázii a kde v závere nasleduje akýsi pochod do pažeráka smrti," píše N. Hřčková.

Ako sa dozvedáme, otec Juraj Beneš, pôvodom Moravan, takmer z Janáčkovho rodiska (Uherské Hradiště), nadaný všemožnými talentmi, ale aj neskrtným temperamentom, o.i. aj ako huslista, prehrál so synom väčšinu kmeňovej husľovej a klavírnej literatúry. „Juraj sa narodil na ulici smerom do Vozovky. Tam mali naši rodičia prenajatý dom, ktorý stojí dodnes. Po jeho narodení si otec ako zubný technik zriadil laboratórium v starom meste, a tak sme sa presťahovali," spomína sestra Juraja Beneša Marcela Jakubčiaková, ktorá bola od svojho brata mladšia len o päť rokov. Po vojne ich z tohto miesta v centre Trnavy vysťahovali, pretože s rodičmi medzitým odišli do Liptovského Mikuláša. Po návrate začali bývať v budove nemocenskej poisťovne, kde otec pracoval ako zubný technik. Neskôr to bola budova polikliniky, dnes Právnickej fakulty Trnavskej univerzity. „Tam sme bývali v suteréne a Juraj chodil cez plot do školy, ktorej sa hovorilo Pod rádiom. Nemali sme ani kúpeľňu a mama nás kúpala v kadi v práčovni. Potom sme bývali v centre, v mestskom dome, v byte, ktorý kedysi patril židovskému lekárovi. Otec si tam zriadil zubnú ambulanciu," hovorí Marcela Jakubčiaková, ktorá mala možnosť sledovať prvé bratove umelecké kroky. Mnoho z jeho vzťahu k hudbe sa pripilo aj



na ňu, hoci sa dala na cestu prírodných vied. „Brat ma brával do trnavského kina Tatra, videli sme napríklad Wajdov film Popol a diamant. Juraj ma vo všetkom ovplyvnil, neskôr už ako konzervatorista mi nosil aj knihy. Napríklad si pamätám na Villonov životopis, ktorý som čítala pod perinou so zatajeným dychom.“

Vráťme sa však k monografii o Jurajovi Benešovi. Prvá časť knihy predstavuje dielo a život autora formou rozhovoru s Nadou Hřčkovou. V ďalších častiach dostanú slovo aj ďalší jeho súčasníci najmä z oblasti hudby. V rozhovoroch o kolegoch, priateľoch (i nepriateľoch), udalostiach i hrách režimu, keďže meno Juraja Beneša bolo po auguste 1968 v našej hudobnej kultúre považované za problematické. Našťastie, 80. roky priniesli aj preňho uvoľnenie a sčasti aj možnosť publikovania (podobne ako aj Iljovi Zeljenkovi za cenu kompromisov). Bol študentom Jána Cikkera, no ako Juraj Beneš spomínal, viac bol odkázaný sám na seba. Okrem toho, na vysokej škole ho viac zaujímal divadlo ako hudba. Do Trnavy sa však od čias štúdií vracal len príležitostne. Za

pôsobenia farára Arpáda Janovička chodil hrať na organe do evanjelického kostola. Neskôr učil aj teóriu hudby na trnavskej Pedagogickej fakulte UK. To už mal za sebou niekoľko rokov práce korepetítora v Slovenskom národnom divadle. Pôsoobil aj na Hudobnej a tanečnej fakulte VŠMU a stal sa aj prodekanom tejto fakulty. Profesúru získal na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne.

Je autorom štyroch opier: Cisárove nové šaty (1966), Skamenený (1974), Hostina (1984) a The Players (1994). Prvá z nich vznikla ako diplomová práca (inšpiroval sa japonským divadlom Nó a Kabuki i Andersenom), v ďalších dvoch ho inšpirovala poézia Janka Kráľa a P. O. Hviezdoslava, The Players je zase inšpirované Shakespearovým Hamletom. Bol aj autorom komornej hudby (napr. sláčikové kvartetá, komorné skladby pre klavír) a scénickej hudby pre mnohé divadlá. Aj to všetko sa dozvedáme v spomínanom knižnom diele. Ďalšia časť je skôr odbornejšie zameraná, no porozumie jej aj laik, napríklad poslucháč Benešových diel. Preňho je táto časť najmä návodom ako počúvať diela skladateľa. Ešte začiatkom 80. rokov mu vyšiel sólový album (Opus 1982) so skladbami Mémoire, Canzona No. 1, Hudba pre trúbku, bicie a sláčikové nástroje a Préférence. Potom v roku 1992 (Hudobný fond) vyšiel album so skladbami Intermezzo No. 2, Sonata, O virtù mia a Quartetto d'archi No. 3. Jeho diela vyšli aj na viacerých kompiláciách a časť diela Juraja Beneša je voľne dostupná aj na internete. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív M. K.

Marian Kramár: Láska k bigbítu je nadčasová, The Breakers spolu vydržali vyše polstoročie

Narodil sa 14. januára 1942 v Cíferi. Osud a pracovné povinnosti ho zaviali na rôzne miesta. Napríklad do Prahy, kde žije dodnes, ale Trnavu považuje takmer za rodné mesto. Mal veľmi blízko k hre na organe, no trnavská verejnosť ho skôr pozná ako bigbitáka. Pravidelne sa tu predstavuje so svojimi priateľmi na spomienkových koncertoch The Breakers, legendárnej trnavskej skupiny, ktorá dostala aj Cenu mesta Trnavy za rok 2015. Rozprávame sa s jubilan-
tom Marianom Mike Kramárom.

■ Aké boli vaše prvé kontakty s hudbou? Ako ste už viackrát spomínali, vaši rodičia sa veľmi hudbe nevenovali, takže všetko prišlo akoby samo.

- Čo sa pamätám, tak hudba ma obklopovala od rannej mladosti. Doma sme mali gramofón a kopec starých šelakových platní. Môjho staršieho brata dali rodičia do hudobnej školy na klavír. Ale brat mal absolútny hudobný hluch. Namiesto toho chodil hrať futbal na Rybník. Keď rodičia videli, že mňa hudba naozaj zaujíma, jedného dňa sme sa s otcom na nákladnom aute vybrali do Horných Orešian, kde miestny farár predával harmónium. Farár ale nebol doma. Rodičia mi potom na splátky kúpili v predajni hudobných nástrojov na Hlavnej ulici aspoň tzv. klavifón. To bol tuším prvý československý elektrofonický klávesový nástroj. Mal som ho doma zapojený do rádia a učil sa na ňom jedným – dvoma prstami podľa sluchu vybrnkávať prvé skladby. Ako malý chlapec som rád pozoroval v promenade koncerty vozovkárskej dychovky, ktorú viedol kapelník Mišo Müller. Dokázal som ich počúvať dlhé hodiny. Pán kapelník si to raz všimol a spýtal sa ma, či by som sa nechcel učiť hrať na nejakom nástroji. Pozval ma na najbližšiu skúšku. Vybral som si klarinet, pretože ten som videl i v orchestri Karla Vlacha.



Noty a hudobnú teóriu som sa ale naučil až za pár rokov.

■ **Od dychovej hudby k bigbítu bolo asi ešte ďaleko. Vo svete boli 50. roky spojené s rokenrolom, desaťročie neskôr aj u nás vrcholil bigbít. To muselo vo vás zarezonovať. Aj keď u nás sa toľko západnej hudby nehralo – neboli sme však úplne izolovaní a Elvis Presley bol všeobecne známy.**

- Môj brat mi síce ukradol hudobné vzdelanie, ale prispel k môjmu ďalšiemu muzikantskému smerovaniu. Ako hráč prvoligového Spartaka Trnava bol koncom 50. rokov na zájazde mužstva do Egypta. Priviezol mi odtiaľ niekoľko malých platní s Elvisom Presleyem. Na jednej boli skladby Jailhouse Rock a Love Me Tender, na ďalšej zasa Hound Dog a Teddy Bear. Bol to rokenrol a ja som

mu plne prepadol. Elvis sa stal mojim obľúbencom, a to mi zostalo dodnes. Pamätám sa, že platňu Jailhouse Rock som nosil na korzo. Postavili sme sa do vchodu Prieoru a slečna z obchodu nám platňu pustila do reproduktora, ktorý bol umiestnený vonku. Tak som sa vlastne stal propagátorom Elvise a rokenrolu v Trnave (smiech). Angličtinu som sa začal učiť až neskôr a z nej som dokonca potom maturoval u profesora Klimeša.

■ **Študovali ste ďaleko – až v Košiciach na zememeračskej a kartografickej priemyslovke. Znamenalo to isto odtrhnutie od trnavského života, ktorý vtedy už intenzívne pulzoval.**

- Rodičia to to urobili hlavne preto, že otec tam mal známeho profesora. Z duše som však nenávidel matematiku,



Koncert The Breakers v kine Hviezda

fyziku, kreslenie a iné exaktné vedy. Samozrejme som štúdiom po troch rokoch vzdal, keďže som prepadol z matematiky. Pobyt v Košiciach mi však dal možnosť po prvýkrát sa zapojiť do aktívneho muzicírovania v kapele. Pred spolužiakmi som sa neprozreteľne pochválil, že hrám na saxofóne, aj keď som tento nástroj nikdy nedržal v ruke. K môjmu veľkému prekvapeniu mi za pár dní nato priniesli v puzdre krásny alt saxofón s tým, že na škole sa zkladá kapela a že teda budem jej sólistom. Večer som išiel do suterénu nášho internátu, kde boli spoločné kúpeľne. Tam som sa zavrel, saxofón úspešne zložil, nasadil plátok a prvýkrát v živote fúkol do tohoto môjho vysnávaneho nástroja. Až vtedy som ocenil svoje klarinetové začiatky v trnavskej dychovke. Náš chlapčenský dychovkár mal družbu s dievčenskou zdravotníckou školou a raz za čas sa

konalo u nás na internáte spoločné zábavné podujatie. Ako jedno z čísel programu sme si vtedy pripravili Elvisovu skladbu Jailhouse Rock, ktorú som mal z domu už dobre napočúvanú. Bolo to moje prvé spevácke sólové vystúpenie a zožal som s ním obrovský úspech.

■ Netrvalo dlho a do Trnavy ste sa vrátili. Štúdium ste napokon uzavreli maturitou popri zamestnaní. No ten spev vám akosi zostal ešte z Košíc.

– Začal som spievať so skupinou. Viedol ju študent Pedagogickej fakulty, hráč na gitare Lolo Štefák. Skúšali sme na internáte fakulty na Bottovej ulici. Krátko vtedy tam s nami skúšal a na gitare hral jeden fešácky chlapec, ktorý anglicky aj spieval. Bol to starší brat Mekocho Žbirku, Jason. Bol nepochybne veľký talent, ale žiaľ, neskôr zahynul za tragických okolností. Už sa nepamätám, kto všetko v našej skupine vtedy

hral, ale vystupovali sme nejaký čas dokonca aj v legendárnej kaviarni hotela Imperiál (Park) pri stanici. Kedysi som tam chodieval pod okná počúvať skupinu Doda Kopačku, Laja Galbavého a ďalších známych trnavských hudobníkov. Spieval som vtedy spolu s jednou študentkou pedagogickej fakulty. S touto skupinou sme absolvovali aj niekoľko zábav a svadiieb. V roku 1963 som začal študovať arabistiku a anglistiku na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, kam som denne dochádzal vlakom.

■ O dochádzaní Trnavčanov vlakom do Bratislavy za štúdiom či prácou, z toho azda niekedy vznikne aj celá kniha. Základ však bol, že ste sa do Trnavy vracali a nestratili kontakt so svojim mestom. Hlavne ten hudobný. Prvou hudobnou zastávkou bola skupina Optimist v trnavskom dome kultúry

Kovosmaltu. Tam sa už od 50. rokov organizovali známe čaje, napríklad s dixielandom Ruda Koššoviča.

– Myslím, že ma tam angažoval Jano Ozábal, kapelník Optimistov. Spieval som zásadne po anglicky, lepšie povedané, akousi zlátaninou angličtiny. Mój repertoár pozostával predovšetkým z elvisoviek, rokenrolov Paula Anku a Billa Haelyho. Okrem Jana Ozábala tam vtedy hrali ešte Paľo Repčík na saxofóne, jeho brat Milan na klavíri a myslím, že Milan Adamík na bicích. U Optimistov som skončil, tuším, niekedy v roku 1964. Stalo sa to tak, že jedného dňa som prišiel na skúšku do Kovosmaltu a na pódium spieval namiesto mňa niekto iný – a po slovensky. Optimisti mali vtedy ísť na prvý zahraničný zájazd do NDR. Spomenutým novým spevákom bol Ľuboš Novotný. Nikto mi nič nepovedal, na pódium ma už nepozvali a ja som pochopil, že som skončil.

■ Štúdium anglistiky však bolo možnosťou stretnúť sa s angloamerickou kultúrou. Vy ste sa tak stretli aj s Beatmenmi. Bola to síce kapela Deža Ursinyho, ale skutočne bigbítová.

– Katedra anglistiky na FFUK tuším koncom roku 1963 pozvala na návštevu do Bratislavy skupinu britských učiteľov a študentov. My, študenti prvého ročníka anglistiky, sme ich sprevádzali. Pri tej príležitosti sa po večeroch konali rôzne kultúrne posedenia, na ktorých sa okrem iného aj spievalo. Vďaka tomu som sa stretol aj s Beatmenmi. Tohoto zájazdu sa zúčastnila aj naša lektorka na katedre anglistiky, Angličanka Jeannie Ruttkayová, ktorá sa do Československa vydala. Raz po seminári si ma zavolała a povedala mi, že jej sused Pe-



Po návrate zo základnej vojenskej služby som nastúpil ako redaktor do týždenníka Trnavský hlas. Bola tam vynikajúca partia; povedľa šéfredaktora Milana Jurinu tam pôsobili ešte Beňo Škreko a Jaro Lieskovský.

ter Tuchscher hľadá nejakého speváka s angličtinou do svojej novej skupiny. Nemal som vtedy najmenšiu chuť niekde v Bratislave spievať, vždy som sa ponáhľal na vlak do Trnavy. Pani Ruttkayová ma ale po nejakom čase zasa upozornila, že by som mal P. Tuchscherovi zavolať. Bolo to tak ešte raz, a tak som sa P. Tuscherovi ozval. Pozval ma na skúšku kapely, kde som zaspieval Elvisa, nevedel som, že je už pasé. Išiel som dolu z pódia a vtedy gitarista skupiny povedal, že oni nechcú sólového speváka. P. Tuscher sa mi už potom neozval. Bol som úprimne rád, pretože som si nevedel predstaviť, že by som zostával po večeroch v Bratislave a chodil domov niekedy v noci. Za pár týždňov na to som v nejakom časopise čítal rozhovor s manažérom skupiny

The Beatmen Petrom Tuchscherom. Bola tam aj ich fotka a ja som na nej poznal chlapcov, s ktorými som si zaspieval. Nuž čo, The Beatmen vlastnou vinou prišli o vynikajúceho speváka (smiech).

■ Aj keď ste prešli viacerými hudobnými zoskupeniami, nám, Trnavčanom, sa vaše meno spája najmä s vašimi priateľmi, a to je skupina The Breakers.

– V Kovosmalte v malej zasadacej miestnosti súčasne skúšala aj nová bigbítová skupina. Kontaktoval ma tuším Marián Remenár. Prišiel som na skúšku, chlapci už hrali a spievali a keďže v miestnosti bol aj klavír, sadol som si k nemu a začal s nimi hrať. Lídrom skupiny a hlavným spevákom bol Bonzo (Peter Radványi). Ja som paradoxne za celé obdobie

The Breakers spieval iba jednu jedinú skladbu. Bola to vlastná Hey Hey Baby, na ktorú som napísal slová. Druhú skladbu Bring It On Home To Me od The Animals som jeden čas spieval až po obnovení skupiny. To bolo všetko a nikdy som dokonca nespieval ani sprievodné vokály. Ak mám byť úprimný, za speváka som sa nikdy nepovažoval, okrem toho Bonzo spieva parádne. Oveľa viac ma bavilo a dodnes baví sedieť za organom. Odjakživa sa škriepime, ako vlastne vznikol názov skupiny The Breakers. Bonzo tvrdí, že ten názov prijali hneď po rozpade predchádzajúcej skupiny Black Boys. Som však presvedčený, že názov som navrhol ja, keď sme po večeroch a po skúškach sedávali a popíjali v legendárnej Kocke na Hospodárskej ulici.

■ Najdôležitejším obdobím teda boli pre vás 60. roky. Nielen hudobne.

- My sme v tých rokoch žili viac menej podľa hesla 60. rokov: Sex, drogy a rokenrol. Ten bol nepochybne na prvom mieste a myslím si, že sex a drogy sa delili o druhé miesto. Pod drogou sa, samozrejme, rozumie alkohol. Hudba nás bavila a výsledkom bolo niekoľko mimoriadne vydarených a úspešných koncertov. V pôvodnom zložení sme odohrali pamätné vystúpenia v divadle, v Kovosmalte, v amfiteátri, v Orolskej, v Piešťanoch, v Seredi, v Leviciach a absolvovali sme úspešný zájazd po strednom Slovensku. Na naše vystúpenia mimo Trnavu nás často sprevádzali aj naši najvernejší fanúšikovia. Na koncerte v Orolskej sa napríklad zúčastnil kompletný káder trnavského Spartaka aj s trénerom A. Malatinským. Na koncerte v Kovosmalte sme hrali ako predskupina Optimistom. Myslím, že Optimisti

z toho nakoniec neboli príliš nadšení, pretože sme mali obrovský úspech a zatienili ich vystúpenie, ktoré malo byť vrcholom večera. Po Kovosmalte sme jeden čas skúšali v divadle, potom v učebni Pedagogickej fakulty na Hviezdoslavovej ulici, alebo tiež v sladovni. Niekedy v roku 1968 som zo skupiny odišiel. Bonzo tvrdí, že som dal prednosť futbalu. Ale mal som aj iné záujmy, prerušil som denné štúdium a rok som pracoval v Bratislave v Poštovej novinovej službe – dovoz zahraničnej tlače. A v roku 1970 som nastúpil na vojenčinu na letisku v Piešťanoch ako takmer 28-ročný. Dovtedy som sa vojakom totiž úspešne vyhýbal. Na moje miesto v skupine nastúpil Jenda Oravec z Piešťan, ktorý potom s Breakers účinkoval aj na nahrávke živého vysielania rozhlasovej Modrej vlny. Tesne pred odchodom na vojnu som sa oženil a narodila sa nám dcéra.

■ Ale neboli to až také márne roky. Pretože ste hrali a dokonca sa stretli aj s profesionálnymi hudobníkmi, s ktorými ste súťažili na vojenských prehliadkach. Vojenčinu ste však napokon absolvovali a prišli ste späť z Piešťan do Trnavy.

- Po návrate zo základnej vojenskej služby som v roku 1971 paradoxne nastúpil pracovať ako redaktor do týždenníka Trnavský hlas, do novín, ktoré kedysi nepísali o nás príliš pozitívne. Bola tam vynikajúca partia: povedľa šéfredaktora Milana Jurinu tam so mnou pôsobili ešte Beňo Škrekro a Jaro Lieskovský. Potom som v roku 1974 odišiel do časopisu Život v Bratislave a za rok na to do Prahy, na federálne ministerstvo zahraničných vecí, kde sa začala moja éra kariérneho diplomata.

■ V tom čase bol odchod do USA asi niečo nepredstaviteľné. Naša krajina však mala zastúpenie aj tam.

- Prakticky za niekoľko mesiacov po nástupe na ministerstvo som bol v roku 1976 vyslaný na náš zastupiteľský úrad do Washingtonu. Príchod do Ameriky bol pre mňa splnením dávneho sna. Na našej ambasáde pôsobila vtedy aj skupinka muzikantov, ktorých veľmi potešilo, že hrám na saxofóne. V kapele sme mali husle, harmoniku, bicie, basu a saxofón. Hrali sme na rôznych akciách na ambasáde. Vždy 1. a 9. mája sa na sovietskom veľvyslanectve povinne schádzali diplomati zo všetkých socialistických zastúpení vo Washingtone na spoločnej oslave. A my sme im tam hrali do tanca i na počúvanie. Väčšinou som počúval moju obľúbenú hudbu do sýtosti dlho do noci. Pobyť v Amerike bol pre mňa nesmierne inšpiratívny. Po návrate do Prahy som sa síce ešte dva razy vrátil do USA, ale už iba na kratšiu dobu.

■ A potom nasledovala Praha, v ktorej žijete dodnes. No aj táto éra bola pre vás spojená s hudbou.

- Keď som sa vrátil z Ameriky, nastúpil som do sekretariátu ministra Bohuslava Chňoupkava vo funkcii tlačového tajomníka. Do Prahy sa presťahovala aj moja rodina. Hudba mi však začala veľmi chýbať. V tom čase sa na trhu objavili prvé klávesové nástroje, tzv. samohrajky, ktoré mali nasamplované rôzne nástroje a k tomu aj rytmický sprievod. Keď som bol na zahraničnej ceste v Tokiu, zašiel som do obrovského obchodu s hudobnými nástrojmi. Strávil som tam takmer celý deň a mohol si na nich bez problémov zahrať. Po návrate som išiel za kamarátom, ktorý pôsobil na

veľvyslanectve v Berlíne v NDR a jeho autom sme potom prešli do západného Berlína. Tam som si kúpil najnovší model Yamahy. Tak sa začala éra môjho One Man Band-u. Hral som s ním na mnohých akciách či oslavách, a to nielen na ministerstve, ale napríklad raz tiež na parníku po Vltave i v kluboch. Hral som dokonca aj na šesťdesiatinách Bohuša Chňoupka. Ale mojou tajnou a nespĺnenou túžbou bol vždy organ Hammond B-3, na akom hrával jeho najväčší popularizátor Jimmy Smith. Postupne som si kúpil niekoľko prvých digitálnych imitácií hammondiek, no ich zvuk zaostáva za originálom.

■ **Aj keď ste hrali na viacerých miestach a žijete dlhé roky v Prahe, napokon ste sa so svojimi priateľmi stretli. Od roku 2001 príležitostne hráte pod hlavičkou The Breakers.**

- Prišiel s tým prvý manažér Peter Horváth pri organizovaní Trnavských dní. Návrh som predložil Bonzovi, ten prislúbil, že sa pokúsi skontaktovať bratov Bartošovcov a Mariana Remenára a získať ich pre túto myšlienku. Za nejaký čas sa mi ozval s tým, že všetci Breakri súhlasia a že sa tešia na stretnutie. Na Trnavských dňoch v divadle sme mali až nečakaný úspech. Boli sme odhodlaní pretaviť tento úspech do nového začiatku The Breakers v novom tisícročí. Jednomyseľne sme sa rozhodli, že budeme pokračovať v skúšaní a pripravíme nejaké spomienkové koncerty. Na koncerty chodilo veľa našich fanúšikov, ktorí na nás nezabudli a boli nadšení z nášho návratu. Prvý z úspešných koncertov sme usporiadali v K-áčku na Hlavnej ulici. Ale výborné boli aj naše časté koncerty počas Záhradných slávností, na trnavskom jarmoku, na vianočných

trhoch, v kine Hviezda, niekoľko vystúpení v bratislavskom PKO v rámci koncertu Legendy 60 sa vracajú, koncert na Počúvadle spolu s pražskou skupinou George & Beatovens a mnohé iné. Vyvrcholením našej novodobej aktivity bola účasť na akcii Slovenský bigbít v roku 2008, kde sme hrali naživo na záverečnom koncerte povedľa najväčších hviezd slovenského bigbitu. Záznam vysielali aj televízie, nakrútili sme aj sólové CD. A tak sme sa dožili neveriteľného 50-ročného jubilea The Breakers. Pochybujem, že by existovala ešte nejaká iná bigbitová skupina, ktorá by v pôvodnom zložení vydržala hrať 50 rokov. Mali by sme sa vari zaujímať o to, či nie sme náhodou aspiranti na zápis do Guinnessovej knihy rekordov. Sme radi, že tu ešte sme a že nám zostala naša nezmerná láska k dobrej bigbitovej muzike. ■

Martin Jurčo

Pamiatkari zodpovedajú za naše kultúrne dedičstvo, preto varujú pred dôsledkami nového zákona

Viacere významné pamiatky na Slovensku vyvesili 15. februára čierne zástavy alebo zhasli osvetlenie. Pridala sa aj Trnava. Bolo to gesto na protest proti novému zákonu, podľa ktorého sa majú z pamiatkových úradov stať stavebné. Krajské pamiatkové úrady by mali mať postavenie špecializovaného stavebného úradu pre národné kultúrne pamiatky, stavby v pamiatkovej rezervácii, aj tie na území zapísanom do Zoznamu svetového dedičstva. Vyplýva to z reformy stavebného práva, ktorú schválila vláda. Ide o novelu Zákona o výstavbe a Zákona o územnom plánovaní. Ak ju schváli aj parlament, hrozí, že pamiatkarom kvôli úradovaniu neostane čas na samotnú ochranu pamiatok.

Ministerstvo kultúry SR zdôvodnilo význam pripravovanej zmeny zvýšenou kontrolou nad budúcou výstavbou v záujme ochrany a udržateľnosti pamiatkových rezervácií, aj samotných pamiatok. Keďže Trnava je synonymom histórie, kde pamiatky majú svoje významné miesto, rozhodli sme sa tejto téme venovať

podrobnejšie. Aj trnavskí pamiatkari protestovali proti spomínanému návrhu. Podrobnosti nám povedal architekt Pavol Ižvolt. Pracuje na Pamiatkovom úrade SR. V minulosti pôsobil ako riaditeľ odboru ochrany pamiatkového fondu na Ministerstve kultúry SR, venuje sa preventívnej údržbe pamiatok v pro-

jektke Pro Monumenta a v súčasnosti pracuje na príprave metódik v rámci Plánu obnovy a odolnosti.

■ **Aká úloha pamiatkarov bola doteraz v procese stavebných aktivít – napríklad pri posudzovaní pamiatkovej ochrany objektov, ktoré sa rekonštruovali alebo kto-**

ré chcel stavebník zbúrať a postaviť nový objekt?

-Terajšia prax v zmysle pamiatkového a stavebného zákona je taká, že vlastník naformuluje svoj približný zámer a krajský pamiatkový úrad (KPÚ) vydáva rozhodnutie k zámeru s podmienkami ešte pred začatím stavebného konania. Vďaka tomu šetríme prostriedky investora, aby sa nemusela projektová dokumentácia zbytočne nákladne spracovať a následne zamietnuť alebo prerábať. V tomto rozhodnutí zvyčajne KPÚ aj špecifikuje ďalšie výskumy, zameranie, statické posudky a podobne. V stavebnom konaní potom už KPÚ vystupuje ako dotknutý orgán, vydáva záväzné stanoviská ku jednotlivým stupňom projektovej dokumentácie. Metodici KPÚ sa pravidelne zúčastňujú kontrolných dní a dohliadajú na priebeh prác priamo na stavbe. KPÚ by síce potrebovali mierne posilniť počet pamiatkarov, aby pri pribúdajúcom počte stavieb mali čas sa pamiatkam venovať individuálne, ale inak sa tento model osvedčil a nepotrebuje zásadné zmeny.

■ Ako definuje návrh stavebného zákona úlohu pamiatkarov?

- Pamiatkari sa podľa nového stavebného zákona majú stať zodpovednými za stavebné konania v pozícii špeciálnych stavebných úradov pre všetky pamiatky, pamiatkové rezervácie a územia UNESCO – teda časti pamiatkového fondu, nie pre pamiatkové zóny a ochranné pásma.

■ Čo sa zmení v praxi a ako to môže ovplyvniť pamiatkovú ochranu objektov a prácu pamiatkarov?



- Počet pracovníkov sa má v krátkom čase zdvojnásobiť a veľkú časť svojej energie majú venovať stavebným konaniam aj na nepamiatkach – v pamiatkových rezerváciách je množstvo stavieb, ktoré nie sú historické. Teda v každom prípade ich čaká zaplavenie z nášho pohľadu štandardnou stavebnou agendou. Treba si uvedomiť, že budú zastrešovať všetky stavebné konania v centrách našich najvýznamnejších miest, riešiť spory so všetkými dotknutými orgánmi, hygienou, požiarou ochranou, susedské spory atď. Nebudú mať však čas na vzdelávanie či dostatočnú kontrolu pamiatok v teréne.

■ Navrhovatelia tvrdia, že sa nič nezmení, práveže budú pamiatky chránené ešte viac a prácu to pamiatkarom zjednoduší. Ako sa pozeráte na takéto vyjadrenia?

-Naozaj je tu potrebné poznať situáciu v praxi, nie na papieri. Na každom krajskom pamiatkovom úrade je niekoľko pamiatkarov, ktorí sú skutočne dobrými metodikmi pre stavebné obnovy. Stali sa nimi

vďaka praxi a rokom priebežného vzdelávania. Teraz najvýznamnejšiu časť nášho stavebného pamiatkového fondu zveríme do rúk stavebným úradníkom, ktorí nemajú žiadne skúsenosti s pamiatkami. A tých pár skutočne dobrých metodikov nebude mať šancu ustrážiť ich prácu na veľkom množstve konaní. Z hľadiska zákona aj z praktického hľadiska to budú musieť byť dve organizácie, jedna sa bude riadiť stavebným a druhá pamiatkovým zákonom. Pokiaľ budú medzi sebou komunikovať formou vnútorných stanovísk, stíhať to vybavovať v krátkych termínoch a zároveň čakať na stanoviská všeobecných stavebných úradov bude organizačne veľmi náročné. Akékoľvek nestihnutie termínu povedie k inštitútu automatického súhlasu s prestavbou alebo búraním pamiatky.

■ Čo ste robili doteraz, aby sa zvrátil tento zámer? Kto okrem pamiatkarov upozorňuje na škodlivosť tohto návrhu?

-Predovšetkým o tejto zásadnej reforme neprebehla žiadna diskusia s pamiatkovým úradom, ktorého sa bezprostredne dotýka. Presnejšie, neprebehla diskusia s nikým. Ako pamiatkari sme sa o nej dozvedeli zo Slovníka (elektronická zbierka zákonov). Reagovali sme hromadnou pripomienkou odbornej verejnosti. Na nebezpečenstvo skryté v predkladanej právnej úprave upozorňovali aj architekti, archeológovia, ICOMOS (Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla) a mnohé ďalšie neziskové organizácie, ktoré pracujú s pamiatkami.

Pamiatkový úrad SR v medzi-rezortnom pripomienkovom konaní podal pripomienky na MK SR, ale zásadná pripomienka k transformácii krajských pamiatkových úradov nebola akceptovaná.

■ Aký je ďalší postup? Kedy sa rozhodne alebo nerozhodne o tom, či stavebník a developer bude mať väčšie slovo ako pamiatkar?

-Ukončenie rokovaní vo výboroch NR SR by malo byť 11. marca. Zákon by mal vstúpiť do platnosti na začiatku roku 2023. Bude si to vyžadovať nový pamiatkový zákon, ktorého príprava sa ešte nezačala. Počul som v tejto súvislosti vyjadrenie, že pamiatkari sa boja prevziať zodpovednosť.

Zodpovednosť pamiatkarov je predovšetkým za naše kultúrne dedičstvo. Práve z tohto dôvodu nechceme prebrať zodpovednosť za nedostatočne pripravený zákon.

■ Mnohí z nás sa pýtajú, prečo sa nedostatočne chránia nielen objekty z minulých storočí, ale rovnako aj moderna druhej polovice 20. storočia. Je väčšinou na príčine sila developerov, alebo neschopnosť pamiatkarov dotiahnuť proces pamiatkovej ochrany objektov v reálnom čase do pozitívneho finále?

- Na Slovensku je veľmi veľké množstvo pamiatok v kritickom až dezolátnom stave. Asi nie sme dostatočne kultúrni

na to, aby boli pre nás pamiatky spoločenskou prioritou. Finančné prostriedky alokované na dotácie pre majiteľov sú v porovnaní s inými krajinami minimálne. Týka sa to predovšetkým kaštieľov, kúrií, industriálnych a technických pamiatok. Situácia v Bratislave je ešte v niečom odlišná, pretože je tam obrovský tlak na výstavbu bytov a ceny pozemkov. Pomohlo by, keby pamiatkari namiesto pre pamiatky zbytočnej administratívnej agendy mali viac času na vyhlasovanie pamiatok. Zároveň by však vlastníctvo pamiatok malo byť štátom kompenzované, sú na to finančné aj nefinančné nástroje. ■

Miroslava Kuracinová Valová

Agatha Christie chytá divákov do Pavučiny

Divadelná hra Agathy Christie Pavučina je 278. premiérou v 48. divadelnej sezóne trnavského divadla, prvé uvedenie sa konalo 18. februára 2022. Preklad a réžia: Juraj Bielik; dramaturgia: Mário Drgoňa; scéna: Pavol Andraško; kostýmy: Martin Kotúček; hudba: Juraj Bielik a Slavomír Kvasňovský. Hrajú: Matúš Beniak a. h., Miroslav Beňuš, Martin Hronský, Annamária Janeková a. h., Michal Jánoš, Vladimír Jedľovský, Kristína Kilo, Martin Križan, Tatiana Kulíšková, Braňo Mosný, Tomáš Vravník. Živá hudba: perkusionista Slavomír Kvasňovský a. h.

Agatha Christie (1890 – 1976) je celosvetovo najvydávanejšia a najčítanejšia spisovateľka, a aj ten najzarytejší odporca detektívky ako úpadkového literárneho žánru musí v nedeľu po dobrom obede pri sledovaní televíznych detektívnych príbehov Hercula Poirota uznať, že si svoje prvenstvo čestne zaslúži. Okrem toho, už to nie je „len autorka“, je to značka, pod ktorou sa dodnes vydávajú skvelé napínavé príbehy. Spolu s množstvom románov vytvorila aj niekoľko divadelných hier, na slovenských divadelných doskách sa už hralo Desiat malých černoškov, Pasca na myši a iné. Prvá spomenutá bola v roku 1964 uvedená aj



v trnavskom Krajevom divadle. Agatha Christie sa teraz vďaka Jurajovi Bielikovi vracia do nášho divadla po dlhých päťdesiatich ôsmich rokoch.

V čase, keď si ľudia odvykli chodiť na živú kultúru, je to výborný dramaturgický počín. Má totiž potenciál pritiahnúť divákov všetkých vekových

kategorií, ktorí vnímajú divadlo ako formu oddychu a zábavy, a ponúknuť im napínavý príbeh, zaujímavé herecké obsadenie, ba dokonca „na mieru ušitú“ živú „filmovú“ hudbu, ktorá sprevádza predstavenie a pomáha stupňovať napätie vo vyhrotených situáciách.

Scéna a kostýmy tiež výrazne umocňujú atmosféru typickú pre diela prvej dámy detektívneho žánru. V predstavení sa zároveň do divadla vracia po materskej dovolenke Kristína Kilo (predtým Tóthová), aby zažiarila v hlavnej úlohe Clarissy Hailsham-Brownovej.

Hra Pavučina sa odohráva počas jedného na začiatku trochu znudeného večera, ktorý preží-

vajú Clarissini priatelia a hostia v prenajatom vidieckom dome. K domu patrí záhrada a záhradníčka, služobníctvo a tajná miestnosť medzi salónom a knižnicou. Dom kedysi patrili starožitníkovi, ktorý náhle zomrel, a zrejme nie pri páde zo schodov, kde ho našli. Clarissa sa rada zabáva vymýšľaním neexistujúcich zápletiok, ale „sranda sa skončí“, keď mŕtvola v salóne zrazu nie je vymyslená, ale naozaj tam leží, a vrah je pravdepodobne niekto, koho nikto nechce dostať do problémov... Aj preto treba telo čo najskôr odpratať a tváriť sa, že sa nič nestalo. Čoskoro však príde do domu polícia, ktorá vraj dostala hlásenie o vražde. Ale kde je

mŕtvola? Kto to mohol nahlásiť? A kto naozaj zabil muža ležiaceho na koberci? Ku komu smerujú nitky pavučiny príbehu a kto sa nakoniec chytí? Odpovede rozhodne prezradiť nemožno, treba sa ísť pozrieť do Divadla Jána Palárika... A pritom si vychutnať vtipné situácie a dialógy v podaní domácich aj hosťujúcich členov hereckého súboru trnavského divadla. Pridanou hodnotou k predstaveniu je bulletin, ktorý tento raz neuverejňuje znenie divadelnej hry, ale umožňuje napríklad nazrieť do prežívania jednotlivých postáv v rozhovore s hercami. Režisér Juraj Bielik si hru aj sám preložil a je to prvá detektívka, ktorú naštuoval. Nech sa jej darí! ■

Miroslava Kuracinová Valová

Galéria Jána Koniarka predstavuje „vojnovú pieseň“

Súčasná výstava v prístavbe Kopplovej vily prezentuje pod názvom Čo je to za pieseň, čo odkryla hmlu? videotvorbu Milana Mazúra mladšieho. Potrvá do 20. marca 2022.

Po období nadšeného budovania nových zajtrajškov, a je jedno, či socialistických, alebo kapitalistických, sa v poslednom desaťročí umenie a spoločenské disciplíny akoby viac dostávali do určitej introspekcie, pomenovávaní koreňov – historických, spoločenských, rodinných. Bližšie k rodinnej histórii a zároveň bližšie k sebe, tak by sa dal stručne charakterizovať projekt Milana Mazúra mladšieho (1989), ktorého východiskom bol príbeh jeho praprastarého otca Jána. Tak ako mnoho iných mužov z nášho územia sa Ján nikdy nevrátil z prvej svetovej vojny. Pravdepodobne zomrel, ale rodina sa to nikdy nedozvedela presne. Vo veku tridsaťjeden rokov odišiel do vojny pri všeobecnej mobilizácii a viac sa nevrátil. Milan Mazúr mladší sa presne v tom istom veku,



už s určitými životnými skúsenosťami, ale predsa len príliš mladý na smrť, rozhodol venovať tomuto nedopovedanému rodinnému príbehu. Čo zažíval Ján posledné mesiace svojho života? Aký bol život, či skôr prežívanie vojaka prvej svetovej vojny, ktorá bola prvou globálnou, dokonca aj ekologickou katastrofou ľudstva? Prvotnou úvahou bola esej Ján, ktorú

vydal Mazúr ako útlu knižku s fotografiami a zaujímavým grafickým spracovaním. Jej atmosféru sa potom autor pokúsil preniesť do filmu, ktorý vznikol v spolupráci s priateľmi a známymi tak, aby vystihoval obľudnosť osamelosti a absurdnosť stratenosti vo vojnovom konflikte, v ktorom zomierali kone rovnako ako ľudia, vypaľovali sa dediny aj lesy,

vznikali hromadné hroby a zamínovávali sa polia, aby sa tak skoro nezabudlo... Z mladých vojakov vznikali stratené generácie, ľudské životy však vojna ovplyvnila nielen na fronte, ale aj doma, hlavne zúfalým rodinám bez otcov – beznádejou, hladom, smrťou. To zázemie na výstave pripomína rodinná fotografia v striebornom ráme – rodinné striebro, jediná spomienka. Ale hlavne film, ktorý sa snaží bolesť straty tlmočiť čiernobiely farebnosťou a tak trochu nadreálnou povahou, vizualizovaním atmosféry prežívania vojaka v prvej svetovej vojne.

Podľa kurátora Vladimíra Bes-

kida prináša individuálna výstava Milana Mazúra ako laureáta Ceny Cypriána GJK z roku 2019 aktuálnu filmovú reč a od nej odvodené iné médiá (napr. silnú zvukovú stopu vytvorenú samotným umelcom). „Kľúčovú rolu výstavy Čo je to za pieseň, čo odkryla hmlu? zohráva nový rovnomenný film umelca, ktorý má v trnavskej galérii premiéru. Skript k filmu tvorí autorská kniha Ján, kde je predstavený ako možno stratený, možno vymazaný – v zatúlanom čase. Film prináša snový imaginárny obraz kopcov s vysokou trávou a nízkymi horizontami, a tiež vynárajúcimi sa otázkami a postavami v tarkovsky spo-

malenom čase a neznámom priestore...“

Milan Mazúr, narodený 1989 v Žiline, je slovenský intermedialny umelec a filmár, žije a tvorí v Prahe. Absolvoval štúdiá na Akadémii umení v Banskej Bystrici (2009–13) a na pražskej UMPRUM (2013 – 16). Od roku 2018 je doktorandom na Akadémii umení v Prahe. V roku 2012 získal Cenu Ex aequo na 1. medzinárodnom festivale experimentálneho filmu v Bratislave. V roku 2019 bol finalistom Ceny Oskára Čepana a stal sa laureátom Ceny Cypriána v rámci medzinárodného trienále mladého umenia SKÚTER IV v GJK Trnava. ■

Bohumil Chmelík

Sté výročie narodenia Emila Pauloviča akademický maliar Emil Paulovič 7. marec 1922 Leopoldov – 29. marec 2004 Piešťany

Trnavské životné obdobie Emila Pauloviča zostalo nezabudnuté v pamäti staršej generácie. Emilio, ako ho volali priatelia, bol živým, aktívnym prvkom výtvarného života Trnavy medzi rokmi 1960 až 1980, pôsobil tu ako scénický výtvarník a maliar, vystavoval, propagoval výtvarné umenie, ako priateľský „bohém s paletou“ obdaroval svojimi dielami priateľov a známych.

Akademický maliar Emil Paulovič sa narodil 7. marca 1922 v Leopoldove – Mestečku. V rokoch 1940 až 45 študoval na Oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, bol žiakom Gustáva Mallého, Jána Mudrocha, Jána Schurmana a Martina Benku, s úctou spomínal na sochára Jána Koniarka. Do slovenského výtvarného života vstúpil v Bratislave na kolektívnej výstave Najmladší slovenskí výtvarníci. Po vojne v 1946 vystavoval s priateľom Štefanom Čpinom v Trnave.

Blízky vzťah k divadlu mal z mladosti, už počas štúdiá navrhoval scény pre ochotníkov v Leopoldove a pre Akademické divadlo v Trnave v rokoch 1943 až 45. Po štúdiách pôsobil ako scénický výtvarník, ale aj



ako herec, v Banskej Bystrici (1946 – 49), vo Zvolene (1949 – 60) a v Martine (1953 – 57).

V Krajevom divadle v Trnave bol scénický a kostýmový výtvarník v rokoch 1960 až 65 a navrhol pätnásť scén. V trnavskom mládežníckom súbore Vysokoškola pri Stálej scéne pôsobil do 1970, v ďalšom období ako slobodný umelec – maliar. Emil Paulovič sa od začiatku svojej umeleckej dráhy realistickým rukopisom orientoval na komornú maľbu, kresbu a scénické výtvarníctvo. Centrom jeho záujmu bola krajinomaľba, figurálne kompozície a zátišia, obdivované boli jeho kytice, ale nechýbali témy biblické a náboženské. V oblasti figurálnej maľby bola významná inšpirácia viazaná k osobnostiam slovenských dejín, portréty L. Štúra, M. M. Hodžu, J. M. Hurbana, M. R. Štefánika a ďalších. Vystavoval v Trnave, Leopold-

dove, Piešťanoch a v mnohých ďalších mestách.

V trnavskom období Emila Pauloviča vzniklo naše priateľstvo a na požiadanie som otváral niektoré umelcove výstavy. Zo spomienok uvediem jednu výtvarnú. Išiel som z práce, keď ma na korze dohonal Emilio, že musím ísť na hodinku do jeho ateliéru, ktorý bol v budove divadla. Cestou mi vysvetlil, že má maľovať veľký portrét Ľudovíta Štúra, má obavy z namaľovania jeho netradičnej brady, a že podľa mojej brady si urobí niekoľko študijných kresieb. V ateliéri ma usadil, kreslil,

potom ma posadil pred stojan s preglejkou, zobral špachtľu a farby so slovami, že si „nahodí moju tvár ako pomocnú štúdiu“.

Prešlo niekoľko rokov, mal som okrúhle životné jubileum. V tom čase sme bývali v Orióne, keď jeden podvečer zazvonil zvonček a pred dverami usmiatey Emilio. Po poetickom vinši mi odovzdal dar. Rozbalím, – obraz, na ktorý okrem venovania pripísal „Portrétna štúdia k Ľ. Štúrovi“.

Emil Paulovič sa začiatkom osemdesiatych rokov presťahoval do Piešťan, pokračoval vo svojej tvor-

be a vystavoval. Súbornú výstavu jeho diela v 1982 pripravili Galéria Jána Koniarka, Zväz výtvarných umelcov a Západoslovenské múzeum v Trnave. Piešťanská výstava predstavujúca prierez tvorbou 1940 – 1992 mala názov Naše korene. Kolekciu stošesťdesiatich obrazov venoval svojmu rodnému mestu. V roku 1997 v Leopoldove sprístupnili stálu expozíciu jeho diela pod výstižným názvom Naša domovina.

V pondelok 7. marca by akademický maliar Emil Paulovič oslavoval narodeniny na súbornej výstave svojich obrazov. Budem spomínať... ■

Jaroslav Lieskovský

Veronika Ilavská-Schmidtová, zlatá v MS, najlepšia trnavská hádzanárka celej éry

Do reprezentačnej zostavy ju premiérovu vybrali až v turnaji majstrovstiev sveta

Boli hádzanárske obdobia, keď do československých výberov na vrcholné podujatia sa hráči a hráčky spod Tatier dostávali iba výnimočne. Poruke sú informácie z päťdesiatych rokov 20. storočia. V štokholmských majstrovstvách sveta 1954, z ktorých si muži ČSR priniesli bronzové medaily, zaradili do nominácie jediného Slováka, Trnavčana Antona Kopeckého. O tri roky neskôr, v belehradskom svetovom šampionáte žien, nastúpili dve Slovenky, brankárka Anna Ríšová (po vydaji Čáповá) z Bratislavy a ľavá krídelníčka Veronika Schmidtová (po vydaji Ilavská) z Trnavy. Obe reprezentantky sa výrazným spôsobom pričinili o získanie historického prvenstva.

A pritom naša 20-ročná hráčka v poli dovedy nemala na svojom konte ani jeden oficiálny medzistátny zápas. Napriek tomu sa Schmidtová odmenila za dôveru vrchovatou mierou,

keď brankárky súperiek prekonala v Belehrade päťkrát. Z toho dva razy skórovala pri finálovom víťazstve nad Maďarkami (7:1).

Ouvertúra ženských MS 1957 v metropole vtedajšej Juhoslávie rezonuje z pohľadu trnavskej hádzanej doteraz. Veď iba V. Schmidtová dosiahla v celej histórii tohto odvetvia podobný svetový úspech. A tak našu skvelú športovkyňu 4. januára 2011 zaslúžene uviedli do Siene slávy slovenskej hádzanej. Rodáčka z gemerského Lubeníka (* 29. 1. 1937) je obyvateľkou nášho mesta od šiestich mesiacov, keď jej otec získal v Trnave zamestnanie. Talentovaná Veronika sa v detstve venovala športovej gymnastike, no nakoniec dala prednosť loptovej hre. Hádzanársky dres Telovýchovnej jednoty Spartak TAZ Trnava obliekala do tridsiatich dvoch rokov. Potom prešla na trénerskú dráhu.

Pani V. Ilavská-Schmidtová teda



Veronika Ilavská-Schmidtová bola viacero sezón obávanou zakončovateľkou hádzanárskeho družstva trnavského Spartaka. Foto: archív autora

koncom januára t. r. prijímala vinše k osemdesiatym piatym narodeninám. Medzi gratulantov sa dodatočne pripája aj redakcia Noviniek z radnice. ■

Jaroslav Lieskovský

Telovýchovná mozaika

■ **SPOMIENKA** – Vlni, vo štvrtok 18. marca 2021, nás navždy opustil PhDr. Róland Osvald (nar. 17. júla 1940 v Leopoldove). Absolvent Filozofickej fakulty UK v Bratislave sa po promócií spočiatku venoval učiteľskému povolaniu. Neskôr, popri profesionálnej práci v kultúre trnavského regiónu, obetoval chvíle osobného voľna širokospektrálnemu športovému daniu. V období 1965 – 1995 bol predsedom TJ Lokomotíva Leopoldov. Tiež sa nadhlo stal aktívnym organizátorom telovýchovného života na západnom Slovensku, najmä so sídlom v našom malom Ríme. Predsednícky kormidloval Okresný výbor Československého zväzu telesnej výchovy a Oblastný futbalový zväz v Trnave, neskôr uplatnil svoje riadiace skúsenosti na stoličke výkonného tajomníka Trnavského krajského športového združenia. Uvedenú funkciu vykonával v rokoch 1995 – 2008. Patril teda medzi zakladateľov novej štruktúry pohybových aktivít na Slovensku. Navyše bol predsedom Regionálnej asociácie telovýchovných jednôt v Trnave. V tej etape preferoval predovšetkým detské či dorastenecké podujatia (Olympiáda pre predškolské a školské kategórie, Panónske hry, Talent roka, Šport bez hraníc a iné akcie). S pánom Osvaldom mal veľmi dobrú spoluprácu aj športový referát našej mestskej samosprávy.

■ **FUTBAL** – Doc. PhDr. Mgr. Jozef Hagara, CSc. (* 9. november 1920 Topoľčany – † 22. február 2014 Trnava) sa zaradil medzi najvýznamnejšie osobnosti celej histórie trnavského futbalu. Ako sedemnásťročný

začínal v maloklube ŠK Meteor. Po dvoch sezónach prešiel do kvalitnejšej zostavy. Podľa precíznej bilancie, ktorú nám zanechal, v dresoch Rapidu a TŠS nastúpil v období 1939 – 1949 do 193 medzinárodných, ligových a priateľských stretnutí, z nich bolo 88 v najvyššej súťaži. Postupne účinkoval na postoch centra, stredopoliar a napokon obrancu. Po skončení hráčskej kariéry presedlal v Spartaku do trénerského a funkcionárskeho prostredia. Pod dohľadom vysokoškolského pedagóga vyrástlo na zelených trávnikoch veľa mladých, talentovaných hráčov, ba trénoval aj áčko. Spartakovskému oddielu i celej telovýchovnej jednote neskôr všestranne pomáhal z pozície predsedu mestského národného výboru. Jeho zásluhou dostalo priestor na športovom poli viacero investorských zámerov, vrátane prestavby hlavného futbalového štadióna. Za celoživotné dielo ocenili J. Hagaru mnohými vyznamenaniami. Neprehliadnuteľné je v tejto dobe polstoročné jubileum od udelenia Zlatého odznaku Československého futbalového zväzu (1972). Populárna loptová hra na našom území vtedy oslavovala 70. výročie.

■ **JACHTING** – Štart trnavského jachtára Mareka Valáška v olympijskej Atlante 1996 bol pre nezainterosovaných poriadnym prekvapením. Žartovali sme, že jeho rodné mesto s vodnou plochou v Kamenáci a potokom Trnávka vychovalo jachtárskeho olympionika. Keď som s 23-ročným Valáškom robil posledný novinársky rozhovor pred odletom do zámožia, s úsmevom poznamenal:

„Počas otvorenia, pri defilé našej výpravy na olympijskom štadióne, ti v televízii zamávam.“ Spomeňme, že v jednoposádkovej triede FINN obsadil M. Valášek na atlantskej vode solídne 25. miesto. O štyri roky neskôr tesne ušla Trnavčanova ďalšia účasť v OH, kam sa pokúsil kvalifikovať s loďou triedy laser. Rovnakú záľubu v plachetnicovom športe našiel aj Marekov brat Tomáš. Hlboký vzťah k jachtingu v nich vypesovali rodičia vedením svojej rodinky týmto telovýchovným smerom. Otec Janko Valášek sa popri starostlivosti o výkonnostný rast svojich synov naplno venoval aj medicínskej profesii, športovému lekárstvu. Dvere v jeho ordinácii boli pre širokú verejnosť vždy otvorené. Veľmi často chodil prednášať na naše trnavské semináre o tréningových aktivitách, jeho progresívne názory na liečenie zraneného pohybového aparátu pomohli nejednému pacientovi. Žiaľ, to všetko je už minulosť. Ako napísali februárové Novinky z radnice, MUDr. Ján Valášek zomrel vlni začiatkom decembra vo veku 77 rokov.

■ **TENIS** – Trnavských sto rokov tohto odvetvia v organizovanej podobe (1922 – 2022) ponúka ne jeden vzácny zápis. V nasledujúcom príspevku sa vrátíme k súpereniu najlepších československých hráčov na palubovke športovej haly Družba spred štyridsiatich piatich rokov. Od 18. do 21. februára 1977 išlo pod strechou na Rybníkovej ulici o tretí turnaj päťdielnych zimných majstrovstiev ČSSR žien. Okrem Trnavy zavítali elitné tenistky ešte do Plzne, Strakoníc, Prahy a Pelhřimova.

Vrcholný šampionát takéhoto kalibru sa hral v našom staro- bylom meste prvý raz. Prípravu a priebeh dostal na starosť tenisový oddiel TJ Slávia Trnava, ktorému predsedal Ivan Čierny. Spolu s ním pracovali v riadiacom štábe ďalší skúsení dobrovoľníci – Mikuláš Ušák, Štefan Cepko, Tibor Čálik, Jozef Opatovský a Pavol Vrábek. Víťaznú trofej si odniesla Lea Plchová (Dukla Praha). V hlavnom turnaji sa trnavskému publiku predstavilo 22 aktérok. Z nich šestnásť nominoval Výbor tenisového zväzu ÚV ČSZTV. Ďalšia šestka pribudla do hracieho pavúka zo 16-člennej kvalifikácie. Domáci oddiel, podľa



propozícií, postavil dve mladé zástupkyne, Marcelu Stankovičovou a Katarínu Dolskú. Viac sa darilo Stankovičovej. Po postupe z kvalifikácie zostali na jej rakete favorizované súperky Havlová (NHKG Ostrava) a Tučková (Sparta Praha). „Do hlavnej súťaže sa mi podarilo postúpiť až pri treťom štarte v tomto halovom šampionáte dospelých. Zo zisku prvých štyroch bodov medzi ženskou elitou mám veľkú radosť,“ prezradila iba 17-ročná Stankovičová. ■

Usporiadateľský štáb trnavských M-ČSSR 1977 v ženskom halovom tenise viedol JUDr. Ivan Čierny (10. máj 1942 – † 20. júl 2002). Foto: Július Horváth*

Jaroslav Lieskovský

Z histórie modrančianskeho športu

Tamojšia kronika ponúka nepreberné množstvo výnimočných okamihov, postupne zmapujeme aspoň niektoré

Od 1. januára 1972 bola Modranka pripojená k Trnave. Polstoročné jubileum nám dáva podnet zalistovať si aj v obsiahlych zdrojoch telesnej kultúry. Do tohto čísla Noviniek z radnice vyberáme dva okrúhle so mĺhniky. Rok 1952 sa snúbil so začiatkom výstavby nového športoviska v priestoroch terajšieho štadióna ŠK. Predtým hrávali futbal na improvizovaných ihriskách v lokalitách Hliny a Bariny. O dve desaťročia zasa vypísali rodný list TJ Stavbár OSP. V nasledujúcej časovej etape išlo pod týmto názvom o najúspešnejší subjekt celej histórie modrančianskeho športu. Tiež materský podnik dosahoval pozoruhodné výsledky svojich zamestnancov v rôznych odborárskych súťažiach. Po organizačnej stránke mal na tom nemalý podiel skúsený telovýchovný pracovník Karol Duffek. Športovú činnosť mu vedenie podniku zverilo od roku 1978.

Hodnotenia Okresného stavebného podniku v Trnave boli z tohto pohľadu výnimočne predovšetkým na celoslovenskej úrovni. Štyri absolútne prvenstvá v rebríčku firiem do 3 500 zamestnancov hovorili po linke fabrikovej telovýchovy jasnou rečou. Pri priaznivej bilancii v relatívne krátkom časovom úseku mohlo podnikové vedenie prejavit štedrosť od sedemdesiateho druhého roku aj smerom k patronátnej TJ Stavbár OSP Trnava-Modranka. A tá sa činila nad očakávanie. Športový strom v Areáli zdravia vykvitol do nádhery nespočetnekrát. Štadión ŠK v mestskej časti Trnave pulzuje pestrou programovou nádielkou doteraz.

Pretože šport v Modranke má už za sebou vyše storočnú tradíciu, s oficiálnym začiatkom vo februári 1920, do časopisu našej samosprávy zaradíme návraty ešte viackrát. ■



Trnavčan Karol Duffek (3. jún 1933 – † 23. február 2018) sa od roku 1952 venoval športovým aktivitám, spočiatku najmä pri pohybovom formovaní učňovskej a stredoškolskej mládeže. Počas jeho zamestnania na vedúcej pozícii telovýchovného oddelenia Okresného stavebného podniku v Trnave sa štyrikrát pričínil o slovenskú dominanciu OSP. Po odchode do dôchodku pomáhal K. Duffek (na snímke vľavo) predovšetkým v masovom bežeckom prostredí. Foto: Juraj Jankech*

Jaroslav Lieskovský

Futbalová spolupráca trnavského Spartaka a malženického Dynama aj v knižnej podobe

Peter Macho úspešne kormidluje z prezidentských pozícií dva kluby, ich súčinnosť stojí za povšimnutie

Na sklonku minulého roku spestrila knižný trh zaujímavá novinka pod názvom Klub, za ktorý sa nehrá na pol plynu. Napísal ju mladý trnavský novinár Ján Král. Autorsky i graficky precízne spracovaná publikácia mapuje prospešnú spoluprácu agilných futbalových subjektov, Spartaka Trnava a Dynamo Malženice. Úspešný podnikateľ Peter Macho, aktuálne prezident dvoch susedných klubov, je bežec na dlhé trate. Tak sa v knihe výstižne nazval.

Bývalý brankár majstrovského dorastu Spartaka sa do prezidentského kresla OFK Dynamo oficiálne posadil v lete 2011. Za ten čas vytiahol tento vidiecky tím zo siedmej (predposlednej) do tretej ligy. Ba v pohárových zápasoch viackrát potrápili Malženičania profesionálne celky z prvej a druhej ligy. Od 17. júna 2021 patrí Machovi



Futbalisti Dynama Malženice si v západnej skupine 3. ligy nie tak dávno merali sily aj s juniormi Spartaka Trnava. Teraz už spoločne hrajú v zeleno-bielom farmárskom klube.

Foto: zdroj 5f

najvyššie postavená funkcionárska pozícia aj v FC Spartak. Ukazuje sa, že spolupráca môže byť dlhodobou na prospech červeno-čiernych Trnavčanov i zeleno-bielych Malženičanov. Vo farmárskom klube si totiž medzi dospelými môžu

obrušiť futbalové ostrohy mladí „andeli“, ktorí by inak nemali v širokom hráčskom kolektíve prvotligovej Trnavy podobné možnosti.

Vydarenú publikáciu dávame skálnym koženej lopty do pozornosti. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Otvorenie a stredná hra v šachovej partii: Samir Sahidi – Vladimír Škreňo, MMSR jednotlivcov, Piešťany 2021, postavenie po ťahu 11.Se3

Medzinárodné šachové turnaje v Piešťanoch majú svoju tradíciu, keď sa prvé uskutočnili v r. 1912 a 1922 zásluhou vtedajšieho riaditeľa kúpeľov Ľudovíta Wintera (* 1870 – 1968). V prvej polovici júla od 10. 7. do 18. 7. 2021 sa konali Medzinárodné majstrovstvá Slovenska jednotlivcov (mužov a žien) Slovakia Open Piešťany v priestoroch tanečnej sály Balnea Palace. V tichom prostredí Kúpeľného ostrova mesta barlolamača sa zišlo 87 šachistov i šachistiek

nielen zo Slovenska, ale aj Česka, Poľska, Maďarska, Ukrajiny a Švajčiarska, ktorí medzi sebou odohrali turnaj švajčiarskym systémom. Medzi nimi bolo aj deväť šachistov z Trnavy.

Pri otvorení sa hrala slovenská hymna a niekoľko povzbudzujúcich viet povedal súťažiacim piešťanský primátor. Hralo sa s tempom hry 90 min. na 40 ťahov plus 30 min. na dokončenie partie s bonifikáciou 30 sek. za ťah. Priemerný rating turnaja

bol 1 803 bodov. Po deviatich kolách si palmu víťazstva odniesol 18-ročný medzinárodný majster Samir Sahidi z Trnavy so ziskom 8 b. Ďalšie umiestnenie trnavských šachistov: 7. m. – Martin Jablonický 6,5 b. 19. m. – František Jablonický 5,5 b. 24. m. Igor Škreko 5,5 b. 42. m. – Miroslav Holický 4,5 b. 66. m. – Shabir Sahidi 3,5 b. 67. m. – Michal Babirát 3,5 b. 74. m. Július Gajarský 3 b. 76. m. – Sear Sahidi 3 b. Súčasťou podujatia bol aj bleskový a

rapid turnaj. Tiež sa na záver úspešného podujatia konal živý šach pred kinom a kúpeľným komplexom Balnea Palace s komentárom. V dobových kostýmoch jednu partiu predviedli figuranti podľa duelu súčasného prezidenta SŠZ Milana Romana a exprezidenta Františka Jablonického. V pestrej plejáde sa medzi účastníkmi majstrovstiev našli malé školopovinné deti až po 89-ročného Piešťanca Jána Čuridlu, ktorý pre nevoľnosť musel z majstrovstiev odstúpiť po 5. kole. V rohu hracej sály urputne bojoval nevidiaci šachista Vladimír Orviský tiež z Piešťan na špeciálnej šachovnici pre slepcov aj so svojím sprievodcom Jozefom Chebeňom, ktorý vykonával jeho ťah na súťažnej šachovnici s prenosom do internetovej siete.

Šachové majstrovstvo troch najúspešnejších trnavských šachistov môžu čitatelia našej stálej šachovej rubriky posúdiť na základe vybraných duelov. Samir Sahidi (2415) – Vladimír Škreňo (2092), MMSR Piešťany 18. 7. 2021, 9. kolo; E81 1.d4 Jf6 2.c4 g6 3.Jc3 Sg7 4.e4 d6 5.f3 0-0 6.Sg5 (6.Se3 a6 7.Jge2 Jc6 8.Dd2 Vb8 9.Jc1 e5 10.d5 Jd4 11.J1e2 c5 12.d:c6 b:c6 13.J:d4 e:d4 14.S:d4 Ve8 15.Se2 d5 Kovalev vs. Zimmerman, Košice 1997; 6. - e5 7.Jge2 c6 8.Dd2 Jbd7 9.d5 c:d5 10.c:d5 a6 11.g4 h5 12.h3 b5 13.Sg5 Da5 14.Jd1 b4 15.Jg3 Jh7 16.g:h5 J:g5 17.D:g5 Sf6 18.Dh6 Sg7 19.Dg5 Sf6 20.Dh6 Sg7 remíza Ivančuk vs. Kasparov, Dos Hermanas 1996; 6. - c5 7.Jge2 Jc6 8.d5 Je5 9.Jg3 e6 10.Se2 e:d5 11.c:d5 a6 12.Dd2 Ve8 13.a4 Vb8 14.0-0 Sd7 15.h3 b5 Atalik vs. Wang Pin, Peking 1996; 6. - Jc6 7.Dd2 e5 8.Jge2 Ja5 9.b3 Jc6 10.d5 Je7 11.Jc1 Jh5 12.Jd3 f5 13.Se2 Jf6 14.Sg5 f4 15.Sh4 h6 Debnár vs. Iršaj, Martin 1996) 6. - c6 (6. - Jc6 7.Jge2 a6 8.Dd2



Vb8 9.Vc1 h5 10.b3 Jh7 11.Sh4 De8 12.d5 Je5 13.Jd4 c5 14.d:c6 b:c6 15.Se2 c5 Novikov vs. Fedorov, Sankt Peterburg 1996; 6. - a6 7.Dd2 c5 8.Jge2 Jc6 9.d5 Je5 10.Jg3 b5 11.c:b5 Db6 12.a4 a:b5 13.S:b5 Sa6 14.0-0 Da5 15.S:a6 V:a6 Novikov vs. Topalov, Antwerpy 1997) 7.Dd2 e5 8.d5 Dc7 9.g4 Je8 10.h4 f6 (10. - c5 11.0-0-0 a6 12.h5 Sf6 13.Se3 b6 14.g5 Sh8 15.Dh2 Db7 16.Vd2 Dc7 17.Dh4 Db7 18.Vdh2 Va7 19.Kb1 De7 20.a4 Dd8 +/=) 11.Se3 Pozri diagram! Vf7?! 12.Jge2 Sd7 13.Sh3 Dc8 14.Vg1 c:d5 15.c:d5 b5 16.f4 b4 17.Jd1 Ja6 18.f5 Dc4? 19.Jg3 Dc7 20.Vc1 Db7 21.g5 Vc8 22.V:c8 D:c8 23.h5 f:g5 (23. - g:h5 24.g6 Ve7 25.g:h7+ K:h7 26.Sf1 h4 27.Dh2 Kg8 28.D:h4 b3 29.a3 Jc5 30.Jh5 Vf7 31.Se2 Dc7 32.Sh6 Sc8 33.Jc3 Dd8 34.S:g7 J:g7 35.V:g7+ V:g7 36.Jf6+ Kf7 37.Sh5+ Ke7 38.Je8+ Kd7 39.f6 Vg1+ 40.Kf2 +-) 24.f:g6 h:g6 25.h:g6 Vf3 26.S:d7 D:d7 27.De2 V:e3 28.J:e3 Jc5 29.Jef5 Jf6 30.Jh5 Jc:e4 31.Jf7 Dc7

32.J:f6+ J:f6 33.Je6 Dc1+ 34.Kf2 1:0

V Sämischovom systéme hry kráľovskej indickej obrany biely si upevňuje pole e4 a usiluje sa rozvinúť iniciatívu na krídlach. Môže vykonať veľkú rošádu a útočiť na kráľovskom krídle, ak čierny vykoná malú rošádu. V našej partii biely rošádu vôbec nevykoná. Protihra čierneho spočíva v podrývaní centra ťahmi e5 alebo c5. V 6. ťahu mal čierny viacero možností na výber: 6. - a6, 6. - Jc6 alebo: 6. - c5 7.d5 e6 8.Dd2 e:d5 9.J:d5 Se6 10.Sd3 S:d5 11.e:d5 Ve8+ 12.Je2 Db6 13.0-0-0 Jbd7 14.Jc3 a6 15.h4 Db4 16.a3 Db3 17.Dc2 D:c2+ 18.K:c2 h6 19.Sd2 Je5 20.Se3 Ve7 21.g4 Jed7 22.g5 J:d5 23.Je4 J5b6 24.g:h6 Se5 25.h5 f5 s pravdepodobnou remízou. Ťahom 6. - c6 si pripravil neskoršie vykonaný pohyb pešiakom 15. - b5. Stratégia hlohovského šachistu umožňovala Samirovi útočiť na kráľovskom krídle bez toho, aby sa on snažil o niečo

podobné na dámskom krídle: 18. - Sb5! 19.Vc1 Vc7 20.Jf2 Sd7 21.V:c7 Je:c7 22.Jd3 Db7 23.h5 b3 24.a3 g5 25.Kf2 Vb8 26.Vc1 Vc8 27.Sg2 Sf8 28.Dd1 h6 29.Jg3 Sa4 30.Vc4 s malou výhodou bieleho. V postavení zobrazenom na diagrame mohol čierny začať blokovať nástup bielych pešiakov. Ako mal inak hrať v poslednom 9. kole miesto 11. - Vf7? Otázkou kladieme naším čitateľom - riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR.

Ján Bednár (2047) - Martin Jablonický (2298)

1.d4 e5 2.d:e5 Jc6 3.Jf3 De7 4.g3?! J:e5 5.J:e5 D:e5 6.Sg2 Jf6 7.Jd2?! (7.0-0 Sc5 8.Jc3 d6 9.Sf4 Dh5 10.Sf3 Sg4 11.S:b7 Vb8 12.Sc6+ Jd7 13.Dd5 V:b2 14.Vab1 Vb6 15.V:b6 S:b6 16.D:h5 S:h5 17.Jd5 Sg4 18.e4 0-0 19.Kg2 Je5 20.S:e5 d:e5 =) 7. - Sc5 8.Jf3 De7 9.Dd3 0-0 10.0-0 d5 11.Sg5 Vd8 12.c3 h6 13.S:f6?! (13.Sf4 Sd6 14.e3 Sg4 15.Vfe1 Ve8 16.h3 S:f3 17.S:d6 D:d6 18.S:f3 Vad8 19.Ved1 c5 20.c4 d4 21.e:d4 c:d4 22.Ve1 Ve5 23.V:e5 D:e5 24.Vd1 Vd7 25.b4 h5 =) 13. - D:f6 14.Jd4 Sb6 15.b4 a5 16.a3 Sg4 17.Vfe1 c6 18.e3 Sh5 19.Df1 Sg6 20.Ved1 De7 21.Vd2 Sc7 22.Dc1 Se5 23.Sf1? Ve8 24.Db2 Sf6 25.Sd3 S:d4 (25. - S:d3 26.V:d3 g6 27.b5 Vac8 28.b:c6 b:c6 29.Db6 Sg7 30.a4 c5 31.Jb5 De4 32.Vd2 De6 33.D:a5 Sf6 34.Vad1 Sd8 35.Da7 Ve7 36.V:d5 V:a7 37.J:a7 =) 26.e:d4 S:d3 27.V:d3 a:b4 28.a:b4? V:a1+ 29.D:a1 De2 30.Dd1 Db2 31.Df3 Kf8 32.Ve3? Dc1+ 33.Kg2 V:e3 34.D:e3 D:e3 35.f:e3 Ke7 36.Kf3 Ke6 37.h3 Kf5 38.e4+ d:e4+ 39.Ke3 h5 40.c4 b5 41.g4+ h:g4 42.h:g4+ Ke6 43.c:b5 c:b5 44.K:e4 f6 45.Kf4 Kd5 46.Kf5 K:d4 47.Kg6 Ke4 48.K:g7 f5 0:1

Gambitové otvorenie 1.d4 e5 uviedol do šachovej praxe

švédsky šachista F. C. Englund (* 1871 - 1933), a preto je aj po ňom pomenované. Neskôr ho analyzoval H. Grob a napísal o ňom v r. 1968 monografiu s názvom Englundov gambit. V EŠO (Encyklopédia šachových otvorení) má označenie ako E40. Už v prvom ťahu sa čierny snaží o protiaktivitu v centre šachovnice napadnutím bieleho pešiaka (podobne je to aj v škandinávskej hre 1.e4 d5), čo je logicky správne. Najlepšie je gambitového pešiaka prijať, ako sa stalo aj v dueli z MMSR v Piešťanoch 15. 7. 2021 (6. kolo). Čierny sa potom snaží dobyť ho naspäť. Pravdepodobne Martin pristihol svojho súpera teoreticky nepripraveného na EG, ktorý mohol hrať vo 4. ťahu : 4.Sf4 Db4+ 5.Sd2 D:b2 6.Jc3 (6.Sc3?? Sb4 7.Dd2 S:c3 8.D:c3 Dc1 mat) a6 7.Jd5 Jb4 8.J:c7+ Kd8 9.Db1 J:c2+ 10.Kd1 D:b1+ 11.V:b1 K:c7 12.K:c2 d5 13.Sa5+ Kd7 14.e3 Je7 15.Sd3 Jc6 alebo 4.Dd5 f6 5.e:f6 J:f6 6.Db3 d5 7.Sf4 Db4+ 8.D:b4 S:b4+ 9.c3 Sa5 10.Jbd2 0-0 11.e3 Sg4 12.Sb5 Vae8 13.0-0 Jh5 14.Sg5 h6 15.Sh4 g5 alebo 4.Jc3 J:e5 5.e4 Df6 6.J:e5 D:e5 7.Dd5 D:d5 8.J:d5 Sd6 9.Se3 Je7 10.Sc4 0-0 11.0-0 J:d5 12.S:d5 Se5 13.c3 d6 14.Vad1 Se6 15.S:e6 f:e6 s výhodou bieleho, čo však nemusí znamenať aj jeho výhru. Po úvodných desiatich ťahoch už mohol byť čierny so svojím postavením spokojný a udržiaval si v pozícii mieru prevahu. Samozrejme, že chyby v dueli sa vyskytli na oboch stranách, ale po správnom: 23.b5! c5 24.Je2 Se4 25.Dd1 Sc7 26.Da4 S:g2 27.K:g2 Vd7 28.Vb1 b6 29.Vbd1 Vad8 30.Dc2 De6 31.a4 h5 32.h4 g6 33.e4 Kg7 34.Jg1 d:e4 35.V:d7 V:d7 36.V:d7 D:d7 37.D:e4 s rovnováhou. Miesto 28.a:b4 malo nasledovať: 28.c:b4! De2 29.D:e2 V:e2 30.Kf1

Vb2 31.Ve1 Va2 32.Vee3 Kf8, keď mohol biely dosiahnuť vo vežovej koncovke vyrovnanie. Pešiaková koncovka bola pre J. Bednára prehratá aj po: 38.g4+ Ke6 39.e4 d:e4+ 40.K:e4 b5 41.h4 g5 42.h:g5 h:g5 43.Ke3 f5 44.g:f5+ K:f5 45.Kf3 g4+ 46.Ke3 Kg5 47.c4 b:c4 48.d5 Kf6 49.d:c6 Ke6 50.b5 Kd6. Ak by bol potiahol miesto 32.Ve3 kráľom: 32.Kg2! De2 33.g4 f6 34.h4 Kf7 35.Vd1 Db2 36.Vd3 Dc2 37.b5 Ve2 38.b:c6 b:c6 39.Ve3 V:e3 40.D:e3 Dg6 41.Dg3 h5 42.g:h5 D:h5 43.Dc7+ Kg8 44.Dc8+ Kh7 45.D:c6 Dg4+, tak by sa duel skončil nerozhodne.

František Jablonický (2026) - Lukáš Strapec (1666), Piešťany 10. 7. 2021, 1. k., A03

1.g3 d5 (1. - e5 2.Sg2 Jc6 3.e4 Sc5 4.Je2 Jf6 5.c3 d5 6.b4 Sb6 7.e:d5 J:d5 8.Sa3 Sg4 9.0-0 Jf4 10.g:f4 Dd3 11.Ve1 0-0-0 12.b5 Ja5 13.Sb4 Jc4 14.a4 e:f4 15.a5 S:f2+! Jakobsen vs. Ljubojevič, Groningen 1970) 2.f4 (2.Sg2 e5 3.d3 Jf6 4.Jf3 Sd6 5.0-0 0-0 6.c4 c6 7.c:d5 c:d5 8.Jc3 h6 9.Jb5 Jc6 10.J:d6 D:d6 11.d4 e4 12.Je5 De6 13.J:c6 D:c6 14.Sf4 Sd7 Minasjan vs. Izoria, Batumi 2003) 2. - c5 (Bleskový útok na predpokladané miesto rošády bieleho: 2. - h5 3.Jf3 h4 4.J:h4 V:h4 5.g:h4 e5 6.Sg2 D:h4+ 7.Kf1 D:f4+ 8.Kg1 Dh4 9.Df1 Jf6 10.Df2 Sc5 11.e3 Dh6 12.Jc3 d4 13.Jd5 Jg4 14.Dg3 d:e3 15.d:e3 Sd6 Komora vs. Bednár, Extraliga SR 1997/98) 3.Jf3 Jc6 4.Sg2 Jf6 5.0-0 g6 6.d3 Sg7 7.De1 d4 8.Ja3 Se6 9.Sd2 0-0 10.c3 Jd5 11.Jc2 d:c3 12.b:c3 Da5 13.c4 Jdb4 14.J:b4 c:b4 15.Je5 Db6+ 16.Df2 D:f2+ 17.K:f2 J:e5? 18.f:e5 S:e5 19.Vab1 a5 20.S:b7 Va7 21.Sf3 Vd8 22.Vfd1 Sd4+ 23.Se3 S:e3+ 24.K:e3 f5 (24. - Vc7 25.Vdc1 Vc5 26.a3 b:a3 27.Vb3 a2 28.Va3 Vdc8 29.V:a2 Sd7 30.Vf1 a4 31.Vb1 V5c7 32.Va3 Kg7 33.Sd5 f6 34.Vb6 Va7

35.Kf3 h6 36.e3 Vcc7 37.Kf2 +/-) 25.Vdc1 Sf7 26.Vb2 e5 27.Sc6 Vc7 28.Sa4 Vc5 29.a3 b:a3 30.Va2 e4 (Nepomohla by ani výmena strelcov: 30. - Se8 31.V: a3 Kf8 32.Vb1 S:a4 33.V:a4 Va8 34.Kd2 Kg7 35.e3 Kf6 36.Vb6+ Kg5 37.d4 Vcc8 38.c5 e:d4 39.e: d4 Va7 40.Kc3 f4 41.g:f4+ K: f4 42.Vb5 Ke4 43.Vb:a5 s rozhodujúcou prevahou bieleho.) 31.V:a3 e:d3 32.e:d3 Ve5+ 33.Kd2 Kg7 34.Ve1 Kf6 35.V: e5 K:e5 36.Kc3 g5 (Výsledok súboja by už nezmenilo: 36. - Kd6 37.Sb3 Va8 38.c5+ Ke7 39.S:f7 K:f7 40.d4 g5 41.d5 a4 42.c6 Ke7 43.Kd4 f4 44.Ke5 Va5 45.g:f4 g:f4 46.Vh3 a3 47.V: h7+ Kf8 48.c7 Vc5 49.Vh8+ Kg7 50.c8D +-) 37.Sc6 f4 38.V:a5+ Kf6 39.Se4 h6?? 40.g:f4 g:f4 41.Vf5+ Ke7 42.V:f4 1:0 Hneď v prvom ťahu (1.g3) maskuje F. Jablonický svoj ďalší plán v otvorení a vyhýba sa tiež ostrej hre vo Fromovom gambite (1.f4 e5!?). Takýmto spôsobom môže otvorenie prejsť napr. do kráľovskej indickej obrany alebo Pirc-Ufimcevej obrany so zámenou farieb kameňov. Po 1. - d5 2.f4 vznikla holandská hra s obrátenými farbami, čiže Birdova hra (A03), s fianketovaním bielopoľného strelca bieleho i čiernopoľného strelca čierneho. Inú stratégiu a taktiku hry predviedli svetoví veľmajstri (miesto 2.f4) v Kodani 1960: 2.Sg2 e5 3.Jf3 Jc6

4.0-0 Jf6 5.c4 d4 6.d3 Sd6 7.Ja3 0-0 8.Vb1 Ve8 9.Jc2 a5 10.b3 h6 11.a3 Sf5 12.b4 a:b4 13.a:b4 Dd7 14.b5 Jd8 15.e3! Larsen vs. Geller. Po 2.f4 sa dal použiť aj iný spôsob výstavby čierneho s obranným valom pešiakov (c6 - d5) na uhlopriečke a8 - h1: 2. - g6 3.Sg2 c6 4.Jf3 Db6 5.Jc3 Sg7 6.d4 Sf5 7.0-0 Jd7 8.e3 Jgf6 9.Jh4 e6 10.J:f5 e:f5 11.Je2 0-0 12.c4 Vfe8 13.Dc2 Da6 14.c5 Ve6 15.h3 b6 16.b4 Vb8 17.a3 Je4 18.Va2 Db7 19.Vb2 Jdf6 20.Kh2 Ve7 21.Da4 a6 22.Jg1 b5 23.Db3 a5 24.Sd2 Vbe8 25.Se1 a:b4 26.a:b4 Da8 27.Va2 Va7 28.Va5 V:a5 29.b:a5 Db7 30.Jf3 Va8 atď. Lámanie chleba mohlo nastať v našom dueli už v strednej hre: 17. - a5! 18.J:c6 b:c6 19.Vac1 Vac8 20.Se3 c5 21.Vb1 a4 22.Vfc1 Vc7 23.Se4 Vb8 24.Sd5 Sg4 25.Vd1 b3 26.a:b3 a:b3 s výhodou čierneho. Rozhodujúcu chybu vykonal L. Strapec v 39. ťahu, keď miesto 39. - h6 mal hrať 39. - Sg6 a po: 40.Va6+ Kg7 41.Va7+ Kf6 42.g: f4 g:f4 43.Sd5 Ve8 44.Va6+ Kg5 45.Va2 Ve3 46.Vd2 f3 47.c5 Kf4 48.c6 Sf5 49.Sc4 Ve1 50.Vb2 Vc1+ 51.Kd4 Ve1 52.Vc2 Ve2 53.Vc1 f2 54.Vf1 Vc2 55.Va1 h5 56.Sb3 V:c6 57.Vf1 Vd6+ 58.Kc5 V:d3 59.V:f2+ Vf3 60.V:f3+ K:f3 61.h4 Kg4 by sa bol duel skončil nerozhodne. Na záver medzinárodných majstrovstiev boli v prítomnosti prezidenta SŠZ a riaditeľa

kúpeľov finančnými cenami odmenení podľa jednotlivých kategórií viacerí domáci i zahraniční šachisti vrátane šachistiek. Medzi seniormi získal František Jablonický 2. priečku. Počas vydarenej akcie nemusel hlavný rozhodca Rastislav Diviak aj so svojimi pomocníkmi prijať žiadnu oficiálnu sťažnosť. V nedeľu 18. júla sa účastníci aj organizátori po 15. hodine rozišli v pokoji do svojich domovov aj s nezabudnuteľnými zážitkami. Domáce analýzy vyhratých, prehratých alebo remízových duelov im pripomenú deväťdňové súťaženie na 64-políčkach vo svetoznámom kúpeľnom meste, ktoré vďaka zlepšenej pandemickej situácie sa opäť vrátilo do normálneho letného života aj so svojimi kultúrnymi podujatiami. Riešenie skladby č. 37 (J. Kozinka): 1.Vh4! hrozí 2.Sc3 mat, 1. - b4 2.Vc4 (hr. 2.Sf4 mat) g5 3.Sf4+ g:f4 4.Jd2 (hr. 5.Ve4 a 5.J:f3 mat) Jg5 5.Ve4+ J:e4 6.J: f3 mat. Logická jednovariantová šesťťažka, kde v prvých dvoch ťahoch zaujme pohyb bielej veže s hrozbou matu strelcom. Ďalšie hrozby matu vykoná veža s jazdcom, ktorý ho nakoniec aj dá. Nejasná je však funkcia čierneho strelca, lebo po jeho odstránení zo šachovnice vychádza rovnaké riešenie a iné nevidieť. ■

Západoslovenské múzeum

Múzejné nám. 3, tel. 033/ 5512913, 033/5512 911, e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info: www.zsmuzeum.sk
Otváracie hodiny:
Ut – pia 8.30 – 17.00
Víkend 11.00 – 17.00
V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE
Príroda Malých Karpát, Sakrálne pamiatky, Ľudová hrnčína, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – Pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu

VÝSTAVY
■ **TRNAVSKÁ PALETA**
Súťažná prehliadka neprofesionálnych výtvarníkov z okresov Trnava, Hlohovec a Piešťany – pripravuje Trnavské osvetové stredisko do konca marca 2022
■ **S VETROM OPRETEKY**
Výstava historických bicyklov a cyklistických doplnkov z Trnavy a okolia

do 29. 4. 2022

■ KREHKÉ SVETY

Maľby na skle zo zbierok múzea do 30. júna 2022

■ TREŤOHORNÉ MORE

Geologická výstava do 30. 4. 2022

■ DETSKÝ SVET

Výstava pre malých i veľkých do 31. 12. 2024

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Marec – mesiac knihy. Z historickej knižnice múzea

PODUJATIA

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK – obvodné kolo Trnava – mesto 9. – 10. 3. 2022

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK – obvodné kolo Trnava – vidiek 16. – 17. 3. 2022

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK – okresné kolo Trnava 23. – 24. 3. 2022

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 na objednanie

13.00 – 14.30 prítomný lektor v budove

V pondelok zatvorené

Víkend 11.00 – 17.00 – pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel . č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

ŽIVOT A DIELO MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO DOBRO – DVORANA SLÁVY

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 prítomný lektor v budove

13.00 – 15.00 na objednanie

V pondelok zatvorené
Víkend 11.00 – 17.00 pre vopred objednané skupiny nad 10 náv-

števníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel . č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

WILLIAM SCHIFFER
život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY

■ SEDEMNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM
Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea do 31. 3. 2023

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!
do 31. 12. 2022

Knižnica J. Fándlyho

■ 14. marca vo výpožičnom oddelení a pobočkách BEZPLATNÁ REGISTRÁCIA DO KNIŽNICE

pre všetkých záujemcov pri príležitosti otvorenia Verejnej knižnice mesta Trnavy 14. 2. 1927 (95. výročie)

■ 28. 2. – 5. 3. 2022 TÝŽDEŇ SLOVENSKÝCH KNIŽNÍC

23. ročník aktivít na propagáciu činnosti knižníc, vyhlásenie 7. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Literárny salón Trnava 2022 pre začínajúcich autorov zo Slovenska i Slovákov žijúcich v zahraničí

Vytvor vlastný komiks – vyhlásenie výtvarnej súťaže pre deti do 15 rokov

■ 2. marca o 10.00 h v učebni MOZGOVÝ JOGGING

Spoločné tréningovanie pamäti seniorov

■ 2. marca o 17.00 h v čitárni ROZHOVORY Z KNIŽNICE

Stretnutie s recitátorkou a rozhlasovou herečkou Máriou Schlosseovou, moderuje Martin Jurčo

PRE DETI

■ JARNÉ PRÁZDNINY V KNIŽNICI

Podujatia v rámci Týždňa slovenských knižníc, počet účastníkov je obmedzený. Kontakt: detske@kniznicatrnava.sk alebo 033/5511782, kl. 15

■ 1. marca o 10.00 h v herni AKO VÁM TO MYSLÍ?

Máš rád hádanky a kvízy? Príď si k nám zasúťažiť!

■ 2. marca o 10.00 h v herni SKLADANIE PUZZLE

Prázdninové súperenie v skladaní puzzle

■ 3. marca o 10.00 h v herni IDEME HRAŤ PEXESO

Nájdí správnu dvojicu a precvič si pamäť

■ 4. marca o 10.00 h v herni PRÁZDNINGOVÝ KÚTIK

Spoločenské hry, zábavné knižky, komiksy a časopisy pre deti

JARNÉ PRÁZDNINY NA TULIPÁNE

1. marca o 10.00 h

S ABECEDOU DO SVETA

Posedenie s čítaním a súťažami

■ 9. marca o 17.00 h v čitárni SPOMÍNAME NA JÁNA ONDRUŠA

Literárny večer venovaný básnikovi, členovi Trnavskej skupiny

■ 23. marca o 17.00 h v čitárni MEDZIRIADKY

Autorské čítanie: Katarína Hlinková a Eva Luka, moderuje Daniel Domorák

■ 28. marca o 17.00 h v čitárni ROZPRÁVANIE O KNIHE

(PRI KÁVE)
čitateľský klub

PRE DETI

■ 8. marca o 10.00 h v herni MAMA KLUB

Stretnutie s mamičkami a ich deťmi s pediatričkou MUDr. Denisou Jaššovou

Téma: Príkrmy od narodenia do troch rokov

■ 9. marca o 10.00 h v hudbnom oddelení

MŮJ ŽIVOT S HUDBOU

Stretnutie s mladou talentovanou

speváčkou Máriou Valentovou spojené s koncertom

■ **14. marca o 10.00 h v herni POZOR, BODKOVANÝ PES**

Stretnutie so spisovateľkou Veronikou Šikulovou

■ **14. marca o 10.00 h v pobočke Tulipán RUŽOVÁ ROZPRÁVKA**

Veselá rozprávka Divadla Spozavoza s pesničkami

■ **16. marca - 8.00 – 18.00 - oddelenie pre deti**

DEŇ ĽUDOVEJ ROZPRÁVKY

čítanie z knihy Najkrajšie rozprávky o zlate od Pavla Dobšinského, spojené s výstavkou kníh prineste nám ukázať svoju knihu od Pavla Dobšinského a dostanete do nej na pamiatku pečiatku

■ **16. marca o 10.00 v pobočke Prednádražie**

DEŇ ĽUDOVEJ ROZPRÁVKY

Zábavné súťaže pre deti Za pokladmi Pavla Dobšinského a Rozprávkové hádanky

■ **17. marca o 14.00 v oddelení pre deti**

TVORIVÉ ŠTVRTKY

Prichádza jar – výroba originálnych záložiek do knihy

■ **22. marca o 10.30 h v herni MAMA KLUB**

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi

Téma: Pod' s nami na gazdovstvo – zábavné spoznávanie zvieratiek prostredníctvom hravých knížiek

■ **31. marca o 10.00 h v pobočke Tulipán**

KAPITÁN PADÁK

Stretnutie so spisovateľkou a letuškou Kristínou Baluchovou

■ **VÍTANIE JARI**

Hudobno-slovné pásmo o jar-ných zvykoch a tradíciách určené pre 1. stupeň ZŠ a školské kluby. Kontakt: hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk alebo 033/5511590 – hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

■ **ŠKOLENIE PRE DETI**

■ **S FABLABOM HRAVO A TVORIVO**

Cyklus workshopov, účastníci sa hravou a kreatívnou formou nau-

čia programovať, vytvoriť 3D model či skonštruovať a naprogramovať malého robota

■ **22. marca o 8.00 h v internetovej miestnosti**

HRAVO S MICRO:BITOM

Micro:bit je počítač, jednoducho programovateľný, vhodný aj pre začiatočníkov

■ **23. marca o 8.00 h**

v internetovej miestnosti

HRAVÉ 3D MODELOVANIE

Ukážky 3D tlače, vypaľovania do dreva, laserového rezania a gravírovania

■ **24. marca o 8.00 h**

v internetovej miestnosti

HRAVÉ PROGRAMOVANIE OZOBOTOV

Ozobot je miniatúrny, zábavný a ľahko programovateľný robot. Rozvíja kreativitu, logické myslenie a zároveň učí základy programovania

■ **KARL MAY**

Prezentácia o živote a diele spisovateľa dobrodružnej literatúry <https://www.youtube.com/kniznicatrnava/>

■ **ŠKOLENIE PRE ŠTUDENTOV...**

■ **15. marca o 17.00 h**

v internetovej miestnosti

VYHĽADÁVANIE V ELEKTRO-NICKÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOCH

Vysokoškolskí študenti získajú prehľad dostupných databáz a naučia sa s nimi pracovať

■ **ŠKOLENIE PRE SENIOROV.....**

■ **FABLABOM HRAVO A TVORIVO**

Cyklus workshopov, účastníci sa hravou a kreatívnou formou naučia programovať, vytvoriť 3D model či skonštruovať a naprogramovať malého robota.

Počet účastníkov je obmedzený. Kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl.14 alebo osobne v študovni

■ **22. marca o 10.00 h**

v internetovej miestnosti

HRAVO S MICRO:BITOM

Micro:bit je počítač, jednoducho programovateľný, vhodný aj pre začiatočníkov

■ **23. marca o 10.00 h**

v internetovej miestnosti

HRAVÉ 3D MODELOVANIE

Ukážky 3D tlače, vypaľovania do dreva, laserového rezania a gravírovania

■ **24. marca o 10.00 h**

v internetovej miestnosti

HRAVÉ PROGRAMOVANIE OZOBOTOV

Ozobot je miniatúrny, zábavný a ľahko programovateľný robot. Rozvíja kreativitu, logické myslenie a zároveň učí základy programovania

■ **VÝSTAVY**

Do 5. marca v oddelení beletrie **VÝSTAVA PRÁČ ŽIAKOV ŠPECIÁLNEJ ZŠ** na Beethovenovej ulici

■ **7. – 21. marca v oddelení beletrie**

RADOSTI A DNI VERONIKY ŠIKULOVEJ

Výstava kníh autorky z fondu knižnice

■ **KNIŽNICA V ČASE**

Výstava fotografií na schodisku, zachytávajúca históriu knižnice

■ **ZMYSEL TO MÁ AJ BEZ ZMYSLOV**

Interaktívna výstava v oddelení pre deti o živote detí so špeciálnymi potrebami – v spolupráci s BIBIANOU

■ **SÚŤAŽ**

■ **POKLADY ELENY ČEPČEKOVEJ**

Súťaž o skvelé ceny, otázky na www.kniznicatrnava.sk alebo priamo v oddelení pre deti a v pobočkách Prednádražie a Tulipán

■ **SLEDUJTE NÁS**

<https://www.kniznicatrnava.sk/>
<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>
<https://www.youtube.com/kniznicatrnava/>

Galéria Jána Koniarka

■ Milan Mazúr: ČO JE TO ZA PÍSEŇ, ČO ODKRYLA HMLU?

kurátor: Vladimír Beskid
Individuálna výstava Milana Mazúra (1989) ako laureáta Ceny Cypriána GJK z roku 2019 prináša aktuálnu filmovú reč, projekciu a od nej odvodené iné média (silnú zvukovú stopu, premietanie textov, fotografie a pod.). Kľúčovú rolu tejto výstavy zohráva nový rovnomenný film umelca, ktorý má v trnavskej galérii premiéru. Ide o filmové pretlmočenie osobného príbehu jeho pradeda Jána, ktorý bol vyhlásený za nezvestného počas 1. svetovej vojny. Od 20 marca v Koppelovej vile

■ Pavel Korbička: PERSPEKTÍVY SVETLA

kurátor: Vladimír Beskid
Pavel Korbička (1972) sa predstavuje slovenskému publiku ako renomovaný český intermediálny umec, ktorý dominantne pracuje s priestorom a svetlom. Do synagógy prináša konšteláciu v troch úrovniach. V spodnej hale vytvára s pomocou polykarbonátových transparentných platní magický svetelný labyrint, na empole sa vznáša subtílna inštalácia z bielych neónov. Atmosféru bude dokresľovať laserová projekcia. Od 1. marca do 24 apríla v Synagóge – Centre súčasného umenia

■ Bohdan Hostiňák: NADVIHNUTÝ DOM

kurátor: Vladimír Beskid
Bohdan Hostiňák (nar. 1968, Svidník) je výraznou osobnosťou súčasnej slovenskej maľby. Od svojich štúdií na VŠVU v Bratislave (1991 – 97) modeluje vlastný maliarsky program, v ktorom rozpracováva osobitú ikonografiu prvkov a tém. Výstava prináša dve základné polohy jeho kódovaného maliarskeho jazyka. Prvá predstavuje overenú neoklasicistickú imaginárnu maľbu, kde sa v

poussinovskej harmonickej krajine odohrávajú stoické figurálne scény, ovplyvnené gréckou filozofiou a typológiou postáv. Druhú líniu tvoria výjavy s jednoduchou architektúrou a zväčšeného hmyzu a lariev, ktoré narušujú statiku a geometriu domov. V tejto polohe sú komponované aj štylizované ploché krajiny so symbolickým ohňom.

Od 3 marca do 7 mája v Koppelovej vile

■ JOZEF DÓKA st. – JÚLIUS BARTEK: 1959 – 1991

kurátor: Filip Krutek
Výstavný projekt prezentuje monumentálnu tvorbu a práce v architektúre autorského kolektívu Jozef Dóka st. – Július Bartek. Od roku 1959 do 1991 navrhli a zrealizovali výtvarné riešenia pre viac ako 40 architektonických objektov či verejných priestorov na celom Slovensku, špeciálne však v Trnave. Výtvarnú intervenciu chápali ako organické vyústenie architektúry a aj preto sa v rámci jednej budovy, objektu či verejného priestoru často prezentovali viacerými solitérnymi dielami, ktoré spoločne definovali komplexný vizuálny-priestorový dialóg. Týmto spôsobom zrealizovali takmer stovku solitérnych výtvarných diel pre architektúru, čo ich priraduje k najplodnejším „monumentalistom“ na Slovensku. Od 3 marca do 7 mája v Koppelovej vile

Divadlo Jána Palárika

Veľká sála

- 4. piatok 19.00 Pavučina
Čo by ste robili, keby ste jedného dňa u seba v knižnici našli mŕtvolu? Napínava detektívna komédia z pera Agathy Christie, najpredávanejšej autorky na svete.
- 5. sobota 19.00 Zlomátka
Hra plná humoru a talianskeho temperamentu. Matka vie, čo je pre jej syna dobré. Lepšie ako on sám.
- 8. utorok 19.00 Zlomátka

- 9. streda 19.00
Futbal alebo Bílý anjel v pekle
Dokumentárny kabaret o vášni k športu a zápase, ktorý zmenil históriu trnavského futbalu.
- 10. štvrtok 19.00
Futbal alebo Bílý anjel v pekle
- 11. piatok 19.00 Mizantrop
Nové spracovanie známej komédie odhaľuje pokrytectvo v súčasnom šoubiznise. A nielen v ňom.
- 12. sobota 19.00 Pavučina
- 13. nedeľa 16.00 Traja tučníaci
Rozprávka s pesničkami o sile priateľstva, ktoré prekoná všetky prekážky.
- 15. utorok 19.00
Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút
Štyria herci, štyri hudobné nástroje a 39 Shakespeareových hier. To je recept na najzábavnejší maratón, aký ste kedy zažili.
- 16. streda 19.00 Ach tie ženy, ach tí muži
Jedna noc, jeden deň, jeden dom a dva manželské páry. Kolotoč komických kotrmelcov z pera majstra francúzskych frašiek.
- 25. piatok 19.00 Sluha dvoch pánov
Majstrovská renesančná veselohra o prefíkanom sluhovi Truffaldinovi.
- 26. sobota 19.00 Drahý špás
Čo robiť, ak ste dlhodobo nezamestnaný a v banke nemáte ani cent? Pošlite na seba daňovú kontrolu! Výdatná komédia s príchuťou francúzskeho prepychu.
- 27. nedeľa 17.00 Dokonalé dieťa
Mariana Luteránová a Ján Luterán
Autorská komédia Dokonalé dieťa je o našich deťoch, ale nie pre naše deti. Je to terapia pre všetkých unavených rodičov, ktorí potrebujú aspoň chvíľu oddychu. Bez kriku, plaču či prebaľovania.
- 30. streda 19.00 Mizantrop
- 31. štvrtok 19.00 Pavučina

Štúdio

- 3. štvrtok 19.00
Pomalý svet Roberta Castlea
Príbeh o mužovi s dušou dieťaťa nám pripomína, aby sme nikdy neprestali veriť v dobrých ľuďoch.

- 11. piatok 10.00 Pomalý svet Roberta Castlea
- 14. pondelok 19.00 Mária Drgoňa: Ferlinghetti alebo Lunapark v hlave Inscenácia, ktorá klope na dvere nepoznaného.
- 29. utorok 19.00 Pomalý svet Roberta Castlea

Trnavské osvetové stredisko

- **9. 2. – 28. 3. v Západoslovenskom múzeu TRNAVSKÁ PALETA 2022**
53. ročník súťaže a výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec.
- **9. – 10. 3. v Západoslovenskom múzeu HOLLÉHO PAMÄTNÍK** – obvodné kolo súťaže v detskom umeleckom prednese, Trnava – mesto
- **16. – 17. 3. v Západoslovenskom múzeu HOLLÉHO PAMÄTNÍK** – Obvodné kolo súťaže v detskom umeleckom prednese, Trnava – vidiek
- **23. – 24. 3. v Západoslovenskom múzeu HOLLÉHO PAMÄTNÍK** – Okresné kolo súťaže v detskom umeleckom prednese
- **Jozef Šoltés: VÝBER Z TVORBY** do 31. 8. 2022 v sídle TTSK Autorská výstava výtvarných diel v rámci projektu KreaTiviTa 2022
- **29. 3. v Divadle Jána Palárika DIVADLO OČAMI DETÍ**
Súťaž detskej dramatickej tvorivosti
- **PUTUJEME ZA ĽUDOVOU PIESŇOU**
Okresná súťaž detského hudobného folklóru v Kalokagatii – Centre voľného času

Malý Berlín

- **10. marca o 17.00 h v Čepan Gallery, Nádvorie, Štefánikova 3**

Vernisáž: TRNAVSKÉ SOCHYZMY

Výstava priblíži niektoré súvislosti sochárstva vo verejnom priestore nášho mesta. Diela z obdobia 1948 – 1989 sú (často právom) nálepkované ako socialistické. Sú zanedbávané a mnohé z nich boli v posledných tridsiatich rokoch dokonca zničené. Výstava sa pokúša prostredníctvom fotografií vybraných sôch a reliéfov predstaviť niektoré historické kontexty ukryté v často nenápadných dielach.

■ 9. marca o 19.00 h v Malom Berlíne

Koncert b minor: RASCHÈR SAXOPHONE QUARTET & LADISLAV FANČOVIČ
B – minor je cyklus komorných koncertov venovaných hudbe 20. a 21. storočia. Tentoraz budete mať možnosť vypočuť si skladby majstrov saxofónu vo výnimočnom spojení so slovenským klaviristom Ladislavom Fančovičom. Raschèr Saxophone Quartet založil pred vyše päťdesiatimi rokmi priekopník klasického saxofónu Sigurd Raschèr a dnes sú považovaní za jedno z najlepších saxofónových kvartetov na svete. Koncertovali v najvýznamnejších koncertných sálach na všetkých kontinentoch, a teraz zavítajú aj do Trnavy.

■ **11. marca o 20.00 h TROJKA ZUZANY HOMOLOVEJ**
Koncertný večer, na ktorom sa predstaví výnimočné zoskupenie skúsených muzikantov okolo legendárnej skladateľky. Na unikátnom koncerte budú Zuzanu sprevádzať Samo Smetana a Miloš Železnák. Jej tvorba obsahuje ľudové hudobné klenoty, ktoré však v jej podaní dostávajú úplne nový a zaujímavý tvar. Folkové a tradičné motívy prerába nevšedným spôsobom a poslucháč si môže vychutnať známe piesne úplne inak, než ako bol zvyknutý.

■ **23. marca o 19.00 h DRUHÁ SMRŤ JANY Z ARCU**
Pozývame vás na tragikomédiu v režijnom spracovaní hudobníka

a divadelného tvorcu Martina Geišberga. Jana chce prežiť. Kočovníka herečka má šancu vyhnúť sa trestu smrti tak, že sa bude vydávať za Janu z Arku. Inscenácia prostredníctvom troch postáv – Jany, Boha a Kata ponúka pohľad na úskalia života, rozoberá témy moci či morálky. Čo plánoval Boh so svojím synom Ježišom, Janou z Arku a katom? Pre divákov od 15 rokov.

Baterkáreň

■ 1. – 5. 3. TÝŽDEŇ DETSKÉHO OBLEČENIA

Rozšírená ponuka oblečenia a rôznych doplnkov pre deti z druhej ruky, ktoré si budete môcť osvojiť za symbolické príspevky putujúce na podporu týchto a iných aktivít nášho občianskeho združenia. Detské oblečenie môžete aj priniesť, najviac jednu bežnú tašku.

■ 5. 3. / 10.00 – 12.00 SWAP DETSKÉHO OBLEČENIA

Veľmi sa tešíme, že ste si obľúbili naše výmenné podujatia, z ktorých si môžete odnieť vecičky v skvelom stave a dať im druhú šancu. Týmto spôsobom šetríme nielen naše peňaženky, ale aj planétu. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci, jeden kus za 1 – 2 eurá. Môžete priniesť aj veci na výmenu, čisté, funkčné a kompletne, max. jednu bežnú tašku.

■ 5. 3. / 10.00 – 12.00 ČAS PRE SEBA

Kurz pri kávičke či čaji, zameraný na oddych a krásu. Doprajte si čas len pre seba a pridajte sa naučiť, ako si vyrobiť bylennú soľ do kúpeľa, jemné mydielko a kávový telový peeling. Využite sobotné doobedie na voňavý relax a odneste si so sebou tri výrobky, ktoré vám navodia pocit odpočinku a domácej pohody. Kurz je tiež skvelým darčekom pre každú ženu, mamičku, babičku, tetu či kamarátku, ktorú chcete obdarovať

napríklad aj k Medzinárodnému dňu žien. Alebo pozvite na kurz blízku osobu a strávte spolu príjemné chvíle.

Cena kurzu: 29 € vrátane občerstvenia (káva, čaj, voda), lektorného a materiálu na výrobu

■ 8. 3. – 12. 3. TÝŽDEŇ HRAČIEK A HIER

Z ponuky hračiek pre drobcov si môžete odniesť rôzne hračky alebo spoločenské hry za symbolické príspevky na podporu činnosti centra a občianskeho združenia SaUvedom. Počas tohto týždňa môžete nepotrebné (no stále funkčné a čisté) hračky a hry do reuse centra i prinášať.

■ 9. 3. / 11.00 – 17.00 SWAP KNÍH

Ste milovníkmi kníh? Na našom celodennom SWAP-e si môžete povymieňať knihy, ktoré už nečítate, za knihy od iných návštevníkov. Platíte za to, čo si odnesiete – za jednu knihu 1 – 2 €. Tieto symbolické príspevky nám pomáhajú rásť.

■ 12. 3. / 10.00 – 12.00 SWAP HRAČIEK A HIER

Pripravené budú pre vás hračky a hry od iných návštevníkov, ktoré si môžete odniesť za symbolické príspevky. Ak sa u vás doma nájdú funkčné a kompletné hračky a hry, s ktorými sa už nehrajete, ale spravili by radosť niekomu inému, môžete ich priniesť, v max. počte 10 ks. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci – 1 ks / 1 – 3 €.

■ 15. 3. – 19. 3. TÝŽDEŇ OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH

Rozšírená ponuka oblečenia a doplnkov pre dospelých za symbolické príspevky. Nepotrebné (no stále funkčné a čisté) oblečenie môžete do reuse centra i prinášať (max. jednu bežnú tašku).

■ 16. 3. / 17.00 – 18.00 Udržateľná domácnosť 1: AKO ZACHAŤ ŽIŤ UDRŽATELNE

Interaktívna prednáška s diskusiou. Je potrebné, aby sme začali meniť svoje nákupné správanie a každodenné návyky, pretože všetko, čo robíme, má dopad nielen na naše zdravie, domácnosť či peňaženku, ale aj na životné prostredie. Spoločne si zodpovieme (nielen) na tieto otázky:

Čo v domácnosti zmeniť?

Prečo začať žiť s väčším ohľadom na životné prostredie?

Aké alternatívy používať pri praní, upratovaní či varení a každodennom živote?

Ako sa vyhnúť greenwashingu (zavádzaniu spotrebiteľov) a impulzívnemu nakupovaniu?

Cena prednášky: 14,90 € vrátane občerstvenia

■ 19. 3. / 10.00 – 12.00 SWAP OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH

Príďte si do nášho reuse centra vybrať oblečenie a dať šancu kúskom, ktorými si obnovíte šatník bez zbytočného nakupovania. Rovnako aj vy môžete priniesť na výmenu čisté, funkčné, kompletne a stále nositeľné oblečenie (max. jednu bežnú tašku). Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci, jeden kus za 1 – 2 €.

■ 22. 3. – 26. 3. PRAVIDELNÝ BAZÁRIK V BATERKÁRNI

Pestrá ponuka doplnkov, dekorácií a potrieb do domácnosti, z ktorej si môžete odniesť predmety za symbolické príspevky. Nájdete tu napríklad potreby na stolovanie (šálky, poháre, taniere), bytový textil, potreby na varenie, na šport či voľný čas. Počas tohto týždňa môžete nepotrebné, ale stále funkčné a čisté predmety do reuse centra i prinášať - max. 10 ks.

■ 23. 3. / 17.00 – 18.00 Udržateľná domácnosť 2: ŠETRNE PRANIE

Interaktívna prednáška s diskusiou a výrobou prácich prostriedkov. Pranie považuje-

me za bežnú záležitosť a možno si ani neuvedomujeme, že pri tejto každodennej činnosti používame toxické látky a prispievame k nadmernému plytvaniu zdrojmi a zväčšujúcemu sa odpadu na skládkach. Na kurze sa dozviete:

Ako k praniu pristupovať inak a ako prať s väčším ohľadom na zdravie, peňaženku a životné prostredie?

Ako čítať etikety na pracích prostriedkoch?

Ako jednoducho odstraňovať škvrny bez agresívnych látok?

Ako si vyrobiť jednoduché pracie prostriedky doma lacno a rýchlo?

Cena prednášky: 14,90 € vrátane občerstvenia a materiálu na výrobu pracieho gélu, ktorý si z kurzu odnesiete.

■ 26. 3. SWAP VECIČIEK Z BAZÁRIKU

Na výber budú potreby do domácnosti, bytový textil, dekorácie... Podobné predmety, funkčné a použiteľné, môžete aj priniesť v počte max. 10 ks. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci, 1 ks za 1 – 2 €.

■ 30. 3. / 11.00 – 17.00 SWAP RASTLINIEK A PESTOVATEĽSKÝCH POTRIEB

Ak máte doma rastlinky, sadeničky, kľúčky nazvyš a radi by ste ich niekomu podarovali, prineste ich na náš swap. Čakať na vás budú nielen rastlinky, ale aj rôzne pestovateľské potreby od iných návštevníkov, ktoré si za symbolické príspevky budete môcť osvojiť. Môžete priniesť aj nepotrebné črepníky, či rôzne iné, pre vás nepotrebné pestovateľské potreby, ktoré si nájdú nových majiteľov.

Všetky naše podujatia budú prebiehať podľa aktuálnych opatrení. Viac sa dozviete na stránke www.baterkaren.sk v sekcii Program. ■



foto: PB

JARNÁ „UPRATOVAČKA“

nielen 12. februára ukázala, že aj deckám záleží na prírode a svojom okolí. Už takmer desať rokov brávajú dobrovoľníci v spolupráci s mestskou samosprávou na tieto dobrovoľnícke aktivity aj drobcov.

Je to najlepší zážitkový spôsob, ktorý ich vedie k pochopeniu, že smeti patria do koša, a pritom získavajú oveľa zodpovednejší vzťah k verejnému priestoru. V tú februárovú sobotu prišlo viac detí ako dospelákov a spoločne dokázali vyčistiť detské ihrisko pri daňovom úrade, okolie polikliniky Družba, vnútrobloky Tehelná, kopec pri pumpe na Bučianskej a okolie polície na Starohájskej ulici. Vybieralo sa množstvo rôzneho odpadu ako napríklad oblečenie, plastové fľaše a vrecká, veľa skleneného odpadu, nákupný vozík, pneumatiky, káble...

Upratovalo sa aj v iných lokalitách nášho mesta. Veľké poďakovanie patrí všetkým dobrovoľníkom, ktorí na tento účel ochotne venovali svoj voľný čas.